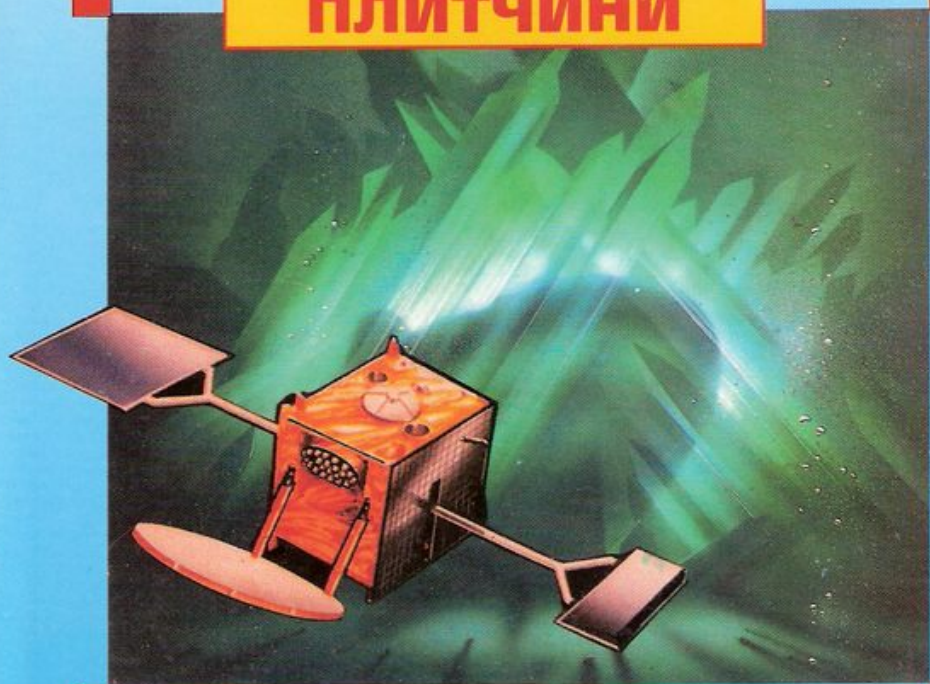

АРТЪР КЛАРК

**ПРИЗРАКЪТ
ОТ ГОЛЕМИТЕ
ПЛИТЧИНИ**

Артър Кларк

Призракът от големите
плитчини

На моя стар приятел Бил Маккуити, който като момче е бил свидетел на пускането във вода на Кораба на Негово Величество „Титаник“, а четиридесет и пет години по-късно видя как потъва отново.

I. ПРЕЛЮДИЯ

1. Лятото на '74

Сигурно има и по-добри начини – продължаваше да си повтаря Джейсън Брадли – за празнуване на двадесет и първи рожден ден от присъствието на масово погребение; но поне не беше емоционално обвързан със събитие. Питаше се дали директорът на операция ДЖЕНИФЪР или шефовете от ЦРУ знаеха поне имената на 63-мата руски войници, чиито тела сега предаваха на морските дълбини.

Цялата церемония изглеждаше и без това неестествена, а участието на снимачен екип я правеше още по-нелепа. Джейсън се чувстваше като статист от холивудски филм и сякаш всеки момент някой щеше да извика: „Хайде, момчета, размърдайте се!“; докато увитите в бял саван трупове потъваха в океана. В края на краищата беше доста вероятно, дори съвсем възможно, самият Хауърд Хюз да е бил в самолета, който кръжеше преди няколко часа над тях. Ако не Стареца, то навярно някой друг началник от „Сума Корпорейшън“; нямаше кой повече да знае какво става в този отдалечен район в Тихия океан, на хиляда километра северо-западно от Хавайските острови.

Ето защо дори членовете на оперативната група на „Глоумър Експлорър“ – грижливо изолирани от другите от екипажа – не знаеха нищо за тази мисия, преди да излязат в открито море. Очевидно бе, че предприемат уникална спасителна акция, а добрите пари предполагаша нещо като спасяването на паднал спътник. Никой не беше и сънувал, че ще изваждат цяла руска подводница от 2000 възела дълбочина, с всичките ѝ бойни глави, книги с тайни кодове и криптографски съоръжения.

До тази сутрин – ама че рожден ден! – Джейсън не се беше сблъсквал със смъртта. Може би някакво болезнено любопитство го бе накарало да се включи като доброволец, когато медиците го бяха помолили за помощ при изкарване на телата от моргата. (Координаторите от Лангли бяха помислили за всичко: бяха осигурили точно сто хладилни камери за телата.) С удивление и същевременно с облекчение откри, че труповете са много добре запазени след близо шест години на дъното на океана. Моряците, хванати в капана на запечатаните контейнери, съхранени от океанските хищници, приличаха на заспали. Джейсън почувства, че ако знаеше как е „Събудете се!“ на руски, щеше да им го извика.

Несъмнено някой от хората на палубата знаеше руски и сигурно го говореше добре, защото цялата служба се водеше на този език; английският прозвуча едва сега, в края на церемонията, когато свещеникът произнесе думите за морско погребение.

След последното „Амин“ настъпи дълга пауза, последвана от бърза команда към Почетния караул. След това, докато бавно спускаха телата във водата, прозвуча музиката, която щеше да преследва Джейсън до края на живота му.

Беше тъжна музика, не като погребалните химни, които някога бе чувал. В нейното спокойно, неумолимо темпо се съдържаше цялата сила и загадъчност на морето. Джейсън не притежаваше особено силно развито въображение, но усети, че чува звука на маршируващи към скалистия бряг вълни. Щяха да изминат много години, преди да узнае колко добре е била подбрана тази музика.

Телата бяха доста тежки и потъваха с краката напред без почти никакъв плясък. После мигновено изчезваха; щяха да достигнат последния си дом непокътнати, преди да са ги обезобразили хищните акули.

Джейсън се питаше дали бе верен слухът, че филмът от погребалната церемония скоро ще бъде изпратен в Москва. Това несъмнено би било етичен жест, макар и малко двусмислен. Все пак обаче се съмняваше дали службата за сигурност ще одобри подобно нещо, независимо от майсторския монтаж на филма.

Когато и последният от моряците бе погълнат от водата, натрапчивата мелодия преля в мълчание. Чувството за обреченост, което бе тегнало над „Иксplorър“ в продължение на толкова дни, сякаш се разнесе като мъгла, издухана от вятъра. Настъпи дълга тишина, а след това от усилвателите долетя единствената дума „Свободно!“, но произнесена не по обичайния рязък начин, а съвсем тихо, така че мина известно време, преди застиналите в „мирно“ редици да се раздвижат и разпилеят.

Ето сега, помисли си Джейсън, вече мога истински да отпразнувам датата на раждането си. Изобщо не подозираше, че един ден отново ще ходи по същата тази палуба – но вече в други води и през друг век.

2. Цветовете на безкрайността

Доналд Крейг ненавиждаше тези свиждания, но знаеше, че те ще продължат, докато и двамата са живи, ако не от любов (изобщо дали някога бе имало истинска любов между тях?), то поне от състрадание и

заради общата им скръб.

Тъй като е толкова трудно да се забележи очевидното, бяха изминали месеци, преди да открие истинската причина за безпокойствието си. Клиниката „Торингцън“ приличаше по-скоро на луксозен хотел, отколкото на световноизвестен център за лечение на психически отклонения. Там никой не умираше; никога не летяха колички от отделенията към операционните; нямаше лекари в снежнобели престилки, които да реагират по павловски на пейджърите¹ си; дори санитарите не носеха униформи. И все пак в основата си това беше истинска болница. Болница, където Доналд бе видял как баща му се бори за последна глътка въздух, умирайки бавно през първата от двете големи чумни епидемии, опустошили XX век.

– Как е тя тази сутрин, Долорес? – запита той сестрата, след като бе оставил пропуска си в регистратурата.

– Доста е бодра, г-н Крейг. Помоли ме да я заведа на пазар – иска да си купи нова шапка.

– На пазар! За първи път пожелава да излезе!

Крейг трябваше да се чувства доволен и все пак изпита завист. Едит никога не говореше с него; тя дори не забелязваше присъствието му и гледаше през него така, сякаш той изобщо не съществуваше.

– Какво каза д-р Джафърджий? Може ли да напусне клиниката?

– Боя се, че не. Но това е добър признак; започва да проявява отново интерес към света наоколо.

„Шапка ли?“ – помисли си Крейг. Типично женска реакция, но съвсем не така типична за Едит. Тя винаги се бе обличала по-скоро практично, отколкото модерно, и винаги се бе задоволявала с поръчка на обикновени дрехи от телепродажбите. Някак си не можеше да си я представи в един от луксозните магазини „Мейфеър“, заобиколена от кутии за шапки, мека хартия и любезни, опитващи се да ѝ угодят продавачки, но щом така иска – така да бъде; всичко, което би ѝ помогнало да се измъкне от математическия лабиринт, необятен в най-буквалния смисъл на думата.

Докъде ли бе стигнала в нейните безкрайни търсения? Както обикновено беше седнала на въртящото се столче, а върху еднометровия екран на стената в стаята бавно се изписваше някакъв образ. Крейг веднага забеляза, че екранът беше в режим на най-висока разделителна способност и на две хиляди реда, така че дори свръхмощният компютър се

---

1. Телефонни комуникативни устройства със собствен номер. - Б. пр.

затрудняваше в изобразяването на всеки пиксел през няколко секунди. На случайния наблюдател би се сторило, че образът е застинал в почти завършен вид; само внимателното вглеждане показваше, че краят на линията в дъното на екрана пълзи бавно по диагонал към върха.

– Вчера рано сутринта – прошепна сестра Долорес заложи нови данни. Разбира се, не прекарва тук цялото си време. Вече спи добре дори без приспивателно.

Когато бе завършена едната линия, образът на екрана леко трепна и от дъното му запълзя нова. Бяха изобразени повече от 90%. Долният сектор продължаваше да се променя, но вече не така динамично.

Въпреки десетките – не, стотиците пъти, когато Доналд Крейг бе наблюдавал създаването на тези образи, те така и не губеха очарование то си. Част от това усещане можеше да се обясни с факта, че гледаше нещо, което ничий човешки поглед не бе виждал или би видял някога, ако параметрите за създаването му не бяха съхранени в паметта на компютъра. Възстановяването на някой от изчезналите образи би било побезплодно занимание, отколкото издирването на определена песъчинка в пустините на света.

И все пак докъде ли беше стигнала Едит в своите безкрайни търсения? Погледна към малкия дисплей под главния екран и определи величината на огромните числа, които се изписваха върху него – неумолим марш на цифра след цифра. Бяха групирани по пет, за да може да ги обхване човешки поглед, което обаче едва ли би било възможно за човешкия разум.

... Шест, седем, осем групи – общо четиридесет знака. Това прави...

Опита се да пресметне наум – закърняло умение на тази възраст, с което някога се гордеше. Резултатът беше впечатляващ, но не го изненада. При този мащаб оригиналният образ би бил по-голям от галактиката. А компютърът можеше да продължи да го развива, докато достигне размерите на космоса, макар че при това увеличение изчислението на всеки образ би отнело години.

Доналд Крейг добре разбираше защо Георг Кантор, откривател (а дали пък не изобретател?) на числата отвъд безкрайността, бе прекарал последните си години в психиатрична клиника. Едит беше направила първите стъпки по същия безкраен път, подпомогната от техника, несънувана от който и да било математик от XIX в. Компютърът, който генерираше тези образи, извършваше стотици милиарди операции в секунда; за няколко часа той обработваше повече числа, отколкото тези, с

които бе боравило цялото човечество от мига, когато първият кроманьонец е започнал да брои камъчетата по пода на пещерата си.

Макар че променящите се форми никога не се повтаряха точно, те можеше да бъдат групирани в няколко лесни за разпознаване категории. Представяваха многолъчеви звезди със шесткратна, осемкратна или по-висока степен на симетрия; спирали, които понякога напомняха слонски хобот, а друг път – пипала на октопод; черни амеби, свързани с мрежа от чудновато извити пипалца; фасетни, сложни очи на членестоноги... Тъй като не се създаваше никакво чувство за мащаб, някои от фигурите върху екрана можеше със същия успех да бъдат разглеждани като странни галактики или като микрофауната в капка блатна вода.

И така до безкрайност, докато компютърът променяше степента на увеличение и се впускаше по-дълбоко в изследваните геометрични пространства, първоначалната странна форма на изкривена цифра „8“, полегнала на едната си страна, съдържаща целия този контролиран хаос, се появяваше отново и отново. После безкрайният цикъл започваше на нов ред, макар и с трудно доловими за окото изменения.

Несъмнено, мислеше си Доналд Крейг, Едит трябва да разбира по-не с част от съзнанието си, че е попаднала в дълбока научна клопка. Какво бе станало с удивителния й ум, разработил програмата „99 Phage“, която в ранните часове на 1 януари 2000 г. я бе направила една от най-известните жени в света?

– Едит – каза той тихо, – аз съм Доналд. Мога ли да направя нещо за теб?

Сестра Долорес го гледаше с неясно, неразгадаемо изражение. Не можеше да твърди, че е точно недружелюбна към него, но в поздрава й винаги липсваше топлина. Понякога се питаше дали не го обвинява за състоянието на Едит.

Това бе въпросът, който си задаваше и самият той всеки ден през дългите месеци след трагедията.

3. Един усъвършенстван капан

Рой Емерсън се считаше за добродушен в рамките на разумното човек, но едно нещо можеше истински да го ядоса. Беше открил това по време на едно (което се закле, че ще му бъде последно) появяване по телевизията, когато водещият на нощното шоу го бе запитал не без злобна предумисъл: „Безспорно, принципът на чистачките със звукови вълни е

направо очевиден. Защо не го откри някой друг по-рано?“ Тонът на водещия издаваше съвсем ясно смисъла: „Всъщност дори самият аз бих го открил, ако нямах да върша по-важни неща.“ Емерсън едва се бе сдържал да не му отговори: „Ако имахте тази възможност, убеден съм, че бихте задали същия въпрос и на Айнщайн, Едисон или Нютон.“ Но наместо това бе казал със спокоен глас: „Ами, все някой трябваше да бъде първият. Предполагам, че това щастие просто се е паднало на мен.“

– Но какво ви наведе на идеята? Да не би да сте изкочили от вана-та с вик „Еврика“?

Ако не беше циничното отношение на водещия, въпросът би бил доста безобиден. Емерсън го беше чувал стотици пъти преди. Превключи на автоматичен режим и мислено натисна бутона за просвирване.

– Хрумна ми – макар че по онова време не го осъзнавах, – докато пътувах в един скоростен патрулен скутер край Кий Уест още през 2003 година.

Въпреки че му беше донесло слава и пари, дори днес Емерсън предпочиташе да не си спомня някои моменти от въпросното пътуване. Идеята му се беше сторила добра: малка разходка из местата на Хемингуей по покана на един братовчед, работещ в бреговата охрана. Колко ли учуден би бил великият Ърнест от целта на противоконтрабандната им дейност – блокчета кристал с размерите на кибритена кутийка, пропътували от Хонг Конг през Куба. Но тези ТИБ – терабитови интерактивни микробиблиотеки – бяха изяли хляба на толкова много американски издатели, че Конгресът бе изтупал от прахта закони, датиращи още от златното време на Сухия режим.

И все пак идеята звучеше доста привлекателно, докато беше все още на terra firma². Това, което Емерсън не беше предвидил (или братовчедът бе забравил да му каже) беше, че контрабандистите предпочитат да действат в най-лошото време, което можеше да се случи, с изключение на урагана, разбира се.

– Имахме бурно пътуване и единственото нещо, която си спомнях след това, беше някаква джаджа на мостика, което позволяваше на кърмчията да вижда пред себе си въпреки проливния дъжд и връхлиташите ни вълни. Представляваше стъклен, въртящ се на бързи обороти диск. На повърхността му не можеше да се задържи вода дори за част от секундата и затова беше винаги идеално прозрачен. Отначало си помислих, че е много по-съвършена конструкция от чистачките на колите,

---

2. Твърда земя (лат.) - Б. пр.

после забравих за всичко това.

– Задълго ли?

– Срам ме е да си призная. Може би за няколко години. Обаче един ден карах в силен дъжд някъде из Ню Джързи, когато чистачките ми заяха. Трябваше да отбия край пътя, докато отmine бурята. Изчаках може би половин час и през това време всичко ми се изясни в главата.

– Само толкова време ли ви отне цялото изобретение?

– Плюс всеки цент, който можех да докопам, и две години по седем дни седмично и по петнадесет часа на ден, прекарани в гаража. – „И брака ми“, би могъл да добави Емерсън, но подозираше, че домакинът му вече го знае. Беше известен с това, че внимателно проучва всичко.

– Въртенето на предното стъкло или дори на част от него очевидно не беше практично. Отговорът трябваше да бъде „вибрации“, но какви? Отначало се опитах да раздвижа цялото стъкло като фуния на високоговорител. Това несъмнено предпазваше от дъжд, но едновременно с това възникна проблемът с шума. Затова минах на ултразвук; отне ми хиляди киловатна енергия, плюс че всички кучета в околността полудяха. И което беше още по-лошото, малко стъкла издържаха повече от няколко часа, преди да се превърнат в стъклен прах. После опитах с дозвукови вълни. Работеха добре, но причиняваха адско главоболие. Дори и да не ги чуваше, човек неизбежно ги усещаше. Мотях се близо месец и почти се бях отказал от идеята, когато си открих грешката. Опитвах се да накарам да вибрира целия масивен лист от предното стъкло, понякога цели десет килограма. А всъщност трябваше да задвижа един тънък слой на повърхността, дори и да беше само няколко микрона дебел, той можеше да отблъсква дъждовната вода. Изчетох всичко възможно за повърхностните вълни, за преобразувателите и за съгласуването на импеданса.

– Дали пък не можем да го разкажем на зрителите с прости думи?

– Честно казано – не. Но за по-ясно ще ви кажа, че открих начин за предаване на нискоенергийни вибрации на много тънък повърхностен слой, оставяйки основната част от стъклото непокътната. Ако се нуждаете от повече подробности, бих ви препратил към главния патент.

– Благодаря ви и за това. Вярвам на всяка дума, която казахте, г-н Емерсън, а сега следващият ни гост...

Може би защото интервюто бе направено в Лондон, където трудовете на трансценденталиста от Ню Ингълънд не бяха настолно четиво, интервюиращият го журналист не бе успял да направи връзка с известния съименник на Емерсън. Но нито един негов американски колега, разбира се, не пропусна възможността да поздрави Рой задето бе открил

подобие на Усъвършенствания капан. Представителите на автомобилната индустрия направиха пътека до вратата му: само за няколко години почти всички традиционни чистачки за предни стъкла в света бяха заменени от чистачките със звукови вълни. И още по-важно, бяха предотвратени хиляди произшествия поради подобрената видимост при лошо време.

Именно докато изпитваше последната модификация на изобретението си, Рой Емерсън направи следващия си пробив и отново имаше истински късмет, че никой друг не се беше сетил.

Мерцедесът „04 Хидро“ пътуваше в тишината по Парк Авеню, потвърждавайки за пореден път знаменития лозунг: „Можете да пиете газовете от ауспуха си.“ Централната част на града сякаш бе ударена от мусон: условията бяха идеални за тестването на Вариант V на вълновите чистачки. Емерсън седеше до шофьора си естествено, вече не караше никога сам, – като тихо диктуваше бележки, докато настройваше електронните уреди.

Колата сякаш се плъзгаше между измитите от дъжда стени на стъклен каньон. Емерсън беше карал по такова шосе стотици пъти преди, но едва сега заслепяващо очевидното го удари с парализираща сила.

Когато се съвзе отново, произнесе в микрофона на колата:

– Свържете ме с Джо Уикръм.

Адвокатът му, излегнал се в яхтата си, насочена към Големия бариерен риф, беше малко изненадан от обаждането му.

– Това ще ти струва скъпо, Рой. Тъкмо бях подмамил един марлин.

Но Емерсън не беше настроен да се занимава с подобни дреболии.

– Кажете ми, Джо, патентът всички приложения ли обхваща, или само защитните стъкла на колите?

Гласът на Джо звучеше обидено от загатнатото подозрение.

– Разбира се, че всички. Ето защо добавих клаузата за включването им в система, така че той автоматично се прилага за всякакви форми и размери. Но защо питаш? Да не би да замисляш нова модна тенденция в слънчевите очила?

– Защо не? Планирам нещо по-голямо. Спомняш ли си, че чистачките не само предпазват от вода, но и премахват всяка прашичка от стъклото? Помниш ли кога за последен път си виждал кола с мръсно предно стъкло?

– Вече не, след като ме питаш.

– Благодаря ти. Ето това исках да разбера. Успех в риболова.

Рой Емерсън се облегна назад и бързо пресметна нещо науем.

Запита се дали стъклата на всички коли в Ситито на Ню Йорк биха покрили площта на стъклената сграда, покрай която минаваше сега.

Канеше се да унищожи една стара професия: армиите от миячи на стъкла скоро щяха да си търсят друга работа.

До този момент Рой Емерсън беше само обикновен милионер. Скоро щеше да стане истински богат.

И дълбоко отегчен...

4. Синдромът на века

Когато часовникът удари полунощ в петък на 31 декември 1999 г., малцина образовани хора знаеха, че XXI век ще започне едва след една година. Седмици наред средствата за масова информация обясняваха, че тъй като западният календар започва с годината 1, а не с годината 0, XX век имаше на разположение още дванадесет месеца.

Но това не променяше нещата. Психологическият ефект от трите нули беше твърде силен; усещането за *fin de siècle*³ – твърде завладяващо. Този уикенд беше от огромно значение за хората; 1 януари 2000 г. щеше да бъде прелом за всички с изключение на няколко киномани.

Съществуваше още една практическа причина за истинското значение на датата 1 януари 2000 г. и за нея едва ли биха се сетили около 40 години по-рано. От шестдесетина години насам по-голямата част от счетоводните операции бяха компютризирани. Милиони оптически и електронни паметни съхраняваха стотици милиарди операции – на практика целия бизнес на планетата. И разбира се, повечето от тези данни носеха датата на тяхното въвеждане. С началото на последното десетилетие финансовият свят бе разтърсен от нещо като шок. Внезапно и с доста голямо закъснение всички осъзнаха, че повечето от въведените дати не съдържат един съществен компонент.

Банковите чиновници и икономисти, занимаващи се с това, което все още се наричаше „счетоводство“, не си бяха правили труда да записват цифрата 19 преди годината. Тя просто се подразбираше от само себе си – беше съвсем очевидна. Но за нещастие понятието за очевидно е нещо, за което компютрите определено нямат представа. Още с първото появяване на цифрите 00 гъмжилото от тези електронни слабоумници би си казало: „Числото 00 е по-малко от 99. Следователно днес е по-рано от вчера, при това точно с 99 години. На тази база трябва да се

---

3. Краят на века (фр.) – Б. пр.

преизчислят всички ипотекы, кредити, срочни влогове...“ В резултат от това би настъпил международен хаос в невидан дотогава мащаб, който би засенчил всички други постижения на Изкуствената глупост, дори Черния понеделник на 5 юни 1995 г., когато един дефектирал чип в Цюрих беше определил лихвения процент на 150, вместо на 15 пункта.

В света не съществуваха достатъчно програмисти и оператори, които да проверят милиардите заложили финансови отчети и да добавят ключовата цифра 19 там, където е била изпусната. Единственото решение би било да се създаде специална програма, която да изпълни задачата им, като се инжектира подобно на доброкачествен вирус във всички счетоводни програми.

През последните години на века повечето първокласни програмисти в света се бяха впуснали в съревнование за създаване на Ваксина '99, което се беше превърнало в нещо като търсенето на Свещения Граал. Още през 1997 се появиха няколко несполучливи версии и отказаха потенциалните купувачи, които побързаха да ги изпробват, без да си създадат подходящи поддържащи файлове. Адвокатите натрупаха доста пари от последвалите съдебни процеси и контрапроцеси.

Името на Едит Крейг заемаше достойно място в малкия пантеон от прочути програмистки, които започваше с трагичната дъщеря на Байрон Ейда, Лейди Лъвлас, минаваше през контраадмирал Грейс Хопър и достигаше своята кулминация с д-р Сюзън Калвин. С помощта на само дузина асистенти и един компютър „SuperCray“ тя беше програмираше четвърт милиона реда кодове на програмата DOUBLEZERO, която щеше да подготви всяка добре организирана финансова институция да посрещне XXI век. Програмата би помогнала и на зле организираните, въвеждайки компютърния еквивалент на сигнално флагче в опасните сектори, там, където бе необходима човешка намеса.

Още по-добре беше, че 1 януари 2000 г. се падна в събота; така голямата част от човечеството имаше на разположение един уикенд да се отърси от махмурлука и да се подготви да посрещне истината в понеделник сутринта.

Последвалата седмица стана свидетел на рекорден брой банкрути сред фирмите, чиито приходни сметки се бяха превърнали в никому ненужен боклук. Оцеляха онези, които бяха проявили предвидливост и бяха инвестирали в програмата DOUBLEZERO, а Едит Крейг беше богата, известна... и щастлива.

Много скоро щяха да й останат само богатството и славата.

5. Империя от стъкло

Рой Емерсън никога не беше очаквал да стане богат, затова не беше подготвен за подобно изпитание. Отначало наивно си въобразяваше, че може да наеме експерти, които да са грижат за бързо натрупващото му се богатство, като го оставят да върши каквото си иска с времето си. Скоро обаче откри, че това е само отчасти възможно; парите можеха да осигурят свобода, но създаваха и допълнителни задължения. Имаше безброй решения, които само той можеше да вземе, често се налагаше да прекарва безброй потискащи часове с адвокати и счетоводители.

Насред първия си милиард стана председател на управителния съвет, фирмата имаше само петима директори: майка му, по-големият му брат, по-малката му сестра, Джо Уикръм и самият той.

– Защо не Дайана? – беше попитал Джо.

Адвокатът му го беше изгледал над очилата си, които, както с любов си мислеше, му придаваха тежест в тази епоха на 10-минутни операции за коригиране на късогледството.

– Родителите и роднините са завинаги – бе отвърнал той, – а съпругите идват и си отиват, ти поне трябва да го знаеш. Не наемкам нищо, разбира се...

Джо наистина имаше право. Дайана си беше отишла, както и Гладис преди нея. Излезе сравнително приятелска, макар и много скъпа раздяла, и щом бяха подписани всички документи, Емерсън се скри в лабораторията си за няколко месеца. Когато отново излезе (без да е открил нищо ново, беше прекалено зает да разбере как точно работят чудесните му нови уреди, за да може да ги използва), Джо го очакваше с нова изненада.

– Няма да ти отнема много време, освен това е голяма чест за теб: „Паркинсън“ е сред най-известните фирми в Англия, основана преди повече от двеста години. И за първи път изобщо вземат директор извън семейството, да не говорим за чужденец.

– Виж ти! Предполагам, че имат нужда от повече капитали.

– Естествено. Но то е от взаимен интерес. Освен това наистина те уважават. Сам знаеш колко си известен в световния стъklarски бизнес.

– Дали ще трябва да нося цилиндър и такова... как беше... гамаши?

– Само ако държиш да се явяваш в съда, което те лесно могат да уредят.

За свое учудване Рой Емерсън намери преживяването не само доста

забавно, но и стимулиращо. Преди да бъде приет в Директорския съвет на Паркинсън и да присъства на двумесечните им събрания, мислеше, че разбира нещо от стъкло. Много скоро откри грешката си.

Дори обикновеното плоско стъкло, което цял живот бе приемал като даденост и което бе допринесло за голяма част от състоянието му, имаше удивителна история. Никога не беше си задавал въпроса как се прави, приемайки, че се изтегля от разтопената стъклена лава, като минава през огромни валяци.

Така беше в действителност до средата на XX в. и получените по този начин груби листове стъкло се подлагаха на дълги и скъпо струващи операции за допълнително полиране. След това един побъркан англичанин беше задал въпроса: „Защо не оставим земното притегляне и повърхностното напрежение да свършат цялата работа? Да оставим стъклото да се носи върху поток от разтопен метал: това автоматично ще му придаде идеално гладка повърхност.“

В резултат на няколко години труд и няколко милиона лири колеги-те му престанаха да се присмиват. За една нощ методът на „плаващото“ стъкло изпрати в кошa всички други методи на производство.

Емерсън бе дълбоко впечатлен от тази техническа история, защото откри в нея паралел със собствения си живот. И беше достатъчно честен да признае, че на бедния англичанин са му били нужни много повече кураж и всеотдайност, отколкото на самия него. Беше чудесен пример за разликата между гений и талант.

Очароваше го древното изкуство на духачите на стъкло, които така и не бяха напълно изместени от техниката и навярно никога нямаше да бъдат изместени. Дори посети Венеция, сега страхливо свита зад издигнатите от холандците диги и прекара удивителни часове пред чудесата в Музея на стъклото. Не само беше невъзможно да си представи как са били изработени някои от тях; беше още по-невероятно, как са преместени непокътнати от местата, където са били създадени. Сякаш нямаше граница за предметите, които можеше да бъдат направени от стъкло, и дори след две хиляди години се откриваха все нови и нови приложения.

Поредното заседание на директорския съвет беше едно от най-досягаемите, за които Емерсън можеше да си спомни, и той откровено се реши в мислите си, загледан в купола на катедралата „Сейнт Пол“, видян от едно от малкото открити места, опазени от търговската алчност и архитектурната вандалщина. Оставаха още две точки от дневния ред, преди да се заемат с каквото и да било друго; после можеха всички да се присъединят към отличния обяд, който ги очакваше в „Пентхауз сют“.

Думите „налягане от четиристотин атмосфери“ го накараха да обърне поглед. Сър Роджър Паркинсън четеше някакво писмо, което държеше така, сякаш беше странно, невиджано досега насекомо. Емерсън бързо прелисти поставената пред него дебела папка с материали и намери копие от писмото.

Беше написано на впечатляваща фирмена бланка, но името не му говореше нищо. С одобрение отбеляза, че адресът е в Линкълнс Инфийлдс.

– Не съобщават името на клиента си – обади се младият (35-годишен, ако имаше и толкова) Джордж Паркинсън. – Странно.

– Който и да е той – намеси се Уилям Паркинсън-Смит, „черната овца“ на семейството, на когото всички тайно се възхищаваха, обожаван от клюкарските канали заради честите му домашни скандали, – като че ли не знае какво точно иска. Защо иначе ще му трябват данни за такъв широк диапазон от размери от един милиметър до половин метър радиус?

– По-големият размер – подхвърли Рупърт Паркинсън, известен състезател на яхта – ми напомня за японските плувки за рибарските мрежи, които се плакнат из целия Тих океан. Изглеждат страшно красиво.

– Мога да се сетя само за едно приложение на най-малкия размер – каза Джордж пророчески, – термоядрен синтез.

– Глупости, чичо – намеси се Глория Уиндзър Паркинсън (сребърен медал на 100 метра бягане от Олимпиадата през 2004 г.) – Лазерното заваряване беше отхвърлено преди години, но микросферите, които се използваша, бяха наистина миниатюрни. Дори радиус от един милиметър би бил огромен размер, освен ако целта не е производството на водородна бомба.

– Освен това вижте какво количество иска – каза Арнолд Паркинсън (световноизвестен капацитет по изкуството на прерафаелитите⁴). – Достатъчно да напълни Албърт Хол.

– Не беше ли това заглавие на песен на „Бийтълс“? – попита Уилям. Настъпи замислена тишина, след това – бързо чукане по клавиатурите. Както обикновено, Глория беше първа.

– Отгатна, чичо Бил. Песен от „Сержант Пепър“, „Един ден от живота“; не съм и подозирала, че обичаш класиката.

---

4. Прерафаелити - поети и художници, представляващи направление в английското изкуство и литература през 40-те години на XIX век. – Б. пр.

Сър Роджър пропусна да упражни контрол върху свободния асоциативен процес. Можеше само с едно повдигане на веждата да закрие заседанието, но беше достатъчно мъдър, още да не прави това. Знаеше колко често тези светкавични викторини водеха до съществени изводи, дори решения, до които чистата формална логика никога не би стигнала. И дори когато стихнеха, те помагаша на членовете на пръсната по цял свят фамилия да се опознаят по-добре.

Но именно Рой Емерсън (чистокръвен янки) щеше да удиви събраните Паркинсън със смелата си догадка. През последните няколко минути в дъното на съзнанието му зрееше една идея. Споменатите от Рупърт японски рибарски плувки бяха породили първата неясна догадка, но от това не би излязло нищо, ако не беше едно от тези изключителни съвпадения, които никой уважаващ себе си романист не би допуснал в творбата си.

Емерсън беше седнал точно срещу портрета на Бейзил Паркинсън (1874–1912). Всички знаеха как точно е загинал, макар че точните обстоятелства бяха все още част от легендата, или поне част от едно позорно действие.

Говореше се, че се е опитал да се маскира като жена, за да успее да се качи в една от последните спасителни лодки. Други го видели в оживен разговор с главния проектант Андрюс, напълно забравил за ледените води до глезените му. Смяташе се, поне сред членовете на семейството му, че тази версия е по-вероятна. Двамата блестящи инженери навярно се бяха радвали на взаимната си компания през последните минути от живота.

Емерсън прочисти гърлото си малко боязливо. Сигурно щеше да им се стори глупак...

– Сър Роджър – каза, – току-що ми дойде една безумна идея. Всички сме свидетели на целия шум около 100-годишнината днес, когато остават само пет години до 2012. Няколко милиона топчета от закалено стъкло ще се окажат напълно подходящи за това, за което говорят всички. Мисля, че нашият загадъчен клиент е по следите на „Титаник“.

6. „Нощ, която светът ще помни“

Макар че почти цялото човечество бе станало свидетел на откритието му, Доналд Крейг никога нямаше да бъде толкова прочут, колкото жена му. Талантът на програмист го бе направил достатъчно богат и

срещата им беше неизбежна, тъй като и двамата използваха суперкомпютри, за да решат един необикновен за последното десетилетие на XX в. проблем.

Някъде към средата на 90-те години филмовите и телевизионните студиа изведнъж осъзнаха, че се сблъскват с криза, която никоой не беше предвидил, макар че много години преди това тя беше почти очевидна. Голяма част от филмовата класика – главна придобивка на мощната развлекателна индустрия – губеше своята стойност, тъй като все по-малко хора искаха да ги гледат. Милиони зрители гасяха телевизорите си с отвлечение, когато даваха уестърн, приключенски филм с Джеймс Бонд, комедия с Нийл Саймън или любовна драма – по причина, която би била немислима за някои от предишните поколения. Във всички тях имаше хора, които пушат.

Епидемията от СПИН през 90-те години беше отчасти причината за тази революция в човешкото поведение. Втората чума на XX в. беше достатъчно зловеща, но уби само няколко процента от онези, които загинаха по ужасен начин от безбройните болести, причинени от тютюна. Сред тях беше и бащата на Доналд. Имаше някаква справедливост в това, че синът му натрупа състояние от „санирането“ на класическите филми, така че да бъдат представени на новата публика.

Някои сцени бяха доста обвити в дим и изобщо не можеше да се оправят, но в изненадващо голям брой случаи умелата компютърна обработка успяваше да премахне презрените пръчици от ръцете или устите на актьорите и да изчисти пепелниците от масите. Техниката, която така естествено беше обединила реални и измислени светове в христоматийни филми като „Заекът Роджър“, имаше безброй други приложения, макар и не всички законни. Но за разлика от видеопиратите Доналд Крейг можеше да претендира, че изпълнява полезна за обществото функция.

Беше се запознал с Едит на една прожекция на подлежащия на „саниране“ филм „Казабланка“ и тя веднага му бе предложила начини за подобряване на копието. Макар колегите му да се шегуваха, че се е оженил за нея заради нейните алгоритми, бракът им беше сполучлив както в лично, така и в професионално отношение. Поне през първите няколко години.

– Страшно проста задача – каза Едит Крейг, когато и последните надписи минаха пред очите им. – Във филма има само четири сцени,

които биха представлявали някакъв проблем. Освен това много ми е приятно да работя по черно-бял филм.

Доналд мълчеше, филмът го беше развълнувал повече, отколкото би искал да си признае, и лицето му все още беше мокро от сълзи. Какво ли, запита се той, ме трогна толкова? Може би, че това наистина се е случило, както и това, че имената на стотиците души, които бе видял да умират – макар и на кино – все още се помнеха. Не, сигурно имаше нещо друго, защото по природа не беше човек, който плаче лесно.

Едит не бе забелязала нищо. Беше превъртяла на първата отбелязана серия от кадри и гледаше умислено екрана.

– Започваме с кадър 3751 – каза тя. – Ето, мъж пали пура... същият мъж в дъното... до края на 4432. Епизод от 45 секунди. Какво е отношението на клиента към пурите?

– Няма нищо против, ако историческата автентичност налага показването им. Спомни си Чърчил, Просто е абсурдно да се преструваме, че никога не е помирисвал тютюнев дим.

Едит се изсмя с характерния си полулай, който днес все повече и повече дразнеше Доналд.

– Никога не съм си представяла сър Уинстън без пура, а той явно е ставал и по-жизнен от тях. В края на краищата изкарал е до 90.

– Просто е имал късмет, не като Фройд – години агония, преди найсетне да помоли лекаря си да го убие. А към края на живота раните му така вонели, че дори кучето му не искало да го доближи.

– Значи не мислиш, че показването на група милионери от 1912 г. с пури може да бъде определено като „историческа необходимост“.

– Не, освен ако не променя коренно сюжета. А то няма нищо общо с него, затова предлагам да изрежем целия епизод.

– Чудесно... алгоритъм 6 с някои подпрограми ще свърши цялата работа.

Пръстите на Едит пробягаха по клавишите, набирайки командите. Беше се научила да не оспорва решенията на партньора си по дадените въпроси: той все още беше болезнено чувствителен на тази тема, макар че бяха изминали почти двадесет години, откакто бе видял баща си да се бори за последна глътка въздух.

– Кадър 6093 – обяви Едит. – Картоиграч, който „скубе“ богатата си жертва. Някои от мъжете вляво държат пури, но май много не се забелязва.

– Добре – съгласи се Доналд неохотно. – Поне да изчистим този облак дим вляво. Опитай се да го махнеш с филтъра за мъгла.

Странно, мислеше си, как всяко нещо води след себе си друго и друго, и друго, и така – до целта, която сякаш нямаше нищо общо с отпаваната точка. Привидно трудно податливият проблем за премахването на цигарения дим и реставрирането на замъглени образи бяха довели Едит до света на Теорията за хаоса, до непрекъснатите функции и до трансевклидовите метагеометрии.

Оттам тя бързо се бе прехвърлила към фракталите⁵, които бяха владели умовете на математиците през последното десетилетие на XX в. Доналд беше започнал да се тревожи, че тя отделя твърде много време за изследването на чудни въображаеми пейзажи, без каквато и да било – според него – полза за никого.

– Ето – продължи Едит, – да видим как режим 55 ще се справи с това. Кадър 9873. Току-що са се натъкнали на подводната скала, но никой още не осъзнава, че корабът е обречен. Там един човек подритва ледени парчета на палубата, но виж наблюдателите вляво.

– Няма да си губим времето с тях. Карай нататък.

– Кадър 21 397. Изобщо не можем да спасим този епизод. Не толкова заради цигарите, обаче носачите, които пушат, едва ли са на повече от 16–17 години. За щастие сцената не е толкова важна.

– Тогава просто ще я изрежем. Друго?

– Не, освен озвучаването на кадър 52 763 – в спасителната лодка. Възмутена дама възкликва: „Този човек там... пуши цигара! Какъв позор, при тези обстоятелства!“ Но ние не виждаме престъпника.

Доналд се засмя.

– Чудесна е. Особено думите „при тези обстоятелства“. Остави го.

– Добре. Общо взето, след няколко дни ще бъдем напълно готови. Прехвърлили сме и аналоговото копие на дигитално.

– Нали разбираш, че не бива да изглежда толкова лесно. Кога го иска клиентът?

– Във всеки случай имаме много време. До стогодишнината остават цели пет години.

– Именно това ме озадачава – каза замислено Доналд. – Защо се готвят толкова отрано?

– Нима не гледаш новините, Доналд? Още не се говори открито за това, но хората вече правят дългосрочни планове и се опитват да спечелят пари. И доста от тях ще спечелят дори преди „Титаник“ да е изваден.

---

5. Виж бележките на автора в края на книгата. – Б. пр.

– Никога не съм приемал на сериозно тия репортажи. В края на краищата корабът е в окаяно състояние, разцепен е на две.

– Казват, че това ще улесни нещата. Проблемът е лесен за решаване, стига да си готов да инвестираш в него.

Доналд мълчеше. Не беше чул последните думи на Едит, защото една от току-що видяните сцени се бе загнездила дълбоко в съзнанието му. Сякаш я виждаше отново и отново: вече знаеше защо филмът го бе развълнувал.

„Сбогом, момчето ми“, беше казал изисканият млад англичанин на спящото момченце, което прехвърляха на спасителната лодка и което никога нямаше да види баща си отново.

Но все пак, преди да загине в ледените води на Атлантика, този мъж бе имал и обичал своя син – и Доналд Крейг му завиждаше за това. Дори преди да настъпи отчуждението между тях, Едит беше неумолима. Тя го дари с дъщеря, но Ейда Крейг никога нямаше да си има братче.

7. Трета уводна

От лондонския „Таймс“, 15 април 2007 г.

Нощ, която да забравим?

Някои останки от материалната култура на древния човек имат способността да подлудяват човечеството. Може би най-известните примери са Стоунхендж, пирамидите и отвратителните статуи на Великденските острови. И покрай трите процъфтяха множество умопобъркани теории, дори квазирелигиозни култове.

Отново сме свидетели на подобен пример за масова психоза. След пет години ще се навърши точно един век от най-известната световна морска катастрофа потъването на луксозния трансокеански лайнер „Титаник“ по време на първото му пътуване през 1912 г. Трагедията вдъхнови създаването на десетки книги, поне пет филма, както и удивително слабата поема на Томас Харди „Покръстването на Туейн“.

В продължение на седемдесет и три години великият кораб лежа на дъното на Атлантическия океан като паметник на 1500-те души, потънали заедно с него, и като предизвикателство към човешките възможности. През 1985 г. благодарение на революционните открития в областта на подводната техника той бе открит и стотици парчета от

предизвикващите тъга останки бяха извадени на бял свят. Дори по онова време мнозина смятаха това за кошунство.

Според плъзналите напоследък слухове сега се подготвят много помбициозни планове; различни консорциуми – някои дори неидентифицирани докрай кроят планове да извадят кораба от дъното на океана въпреки безкрайно разрушеното му състояние.

Честно казано, подобен проект изглежда напълно абсурден и вярваме, че никой от нашите читатели не би инвестирал в него. Дори да бъдат преодолені всички технически проблеми, какво биха правили спасителите с четиридесетте или петдесетте хиляди тона старо желязо? Подводните археолози от години знаят, че металните предмети, с изключение на златните, разбира се, се разпадат бързо в съприкосновение с въздуха, след като са престояли дълго време под водата.

Съхранението на „Титаник“ би било много по-скъпа операция от изваждането му. Това не е „капсула на времето“, подобно на съдовете „Ваза“ и „Мери Роуз“, свидетелство за една отминала епоха. XX век е достатъчно, понякога дори прекалено добре документиран. От останките на четири километра под водите на Големите Нюфаундлендски плитчини няма да узнаем нищо повече от онова, което вече знаем.

Не е нужно да ги посещаваме отново, за да си припомним един от най-големите уроци, които „Титаник“ може да ни даде: опасността от прекомерната самоувереност, от техническото високомерие. Чернобил, „Челинджър“, „Лагрейндж 3“ и Експерименталния синтез № 1 ни показаха до какво може да доведе всичко това.

Разбира се, не бива да забравяме „Титаник“. Но по-добре е да го оставим да почива в мир.

8. Частна инициатива.

Рой Емерсън беше отегчен както винаги, макар че не искаше да го признае дори пред самия себе си. Имаше случаи, когато обикаляше превъзходно оборудваната си лаборатория, претъпкана с бляскави уреди и електроника, без да може да реши с коя от скъпите си играчки да се захване. Понякога започваше работа по проект, зададен от безкрайната мрежа „Списания“, или се присъединяваше към екип от точно толкова запалени аматьори, пръснати из целия свят. Рядко узнаваше имената им – разпознаваше ги по често едва доловимите им сигнални кодове и старателно избягваше да предаде своя. Откакто бе включен в списъка на

стите най-богати мъже в САЩ, ценеше анонимността.

Няколко седмици по-късно обаче новият проект изгубваше привлекателността си и той си правеше шеги с невидимите колеги, променяйки идентифициращия код, така че да не могат да се свържат с него. В продължение на няколко дни се заливаше и пилееше времето си в изучаване на личните съобщения, чието съдържание би ужасило пионерите на електронната комуникация.

Често, след като стриктният Джо Уикъринг беше направил проучванията си, отговаряше на някои от рекламите в „Лични услуги“, които го бяха заинтригували. Резултатите рядко го удовлетворяваха и не спомогаха за повдигане на самочувствието му. Вестта, че Дайана току-що се е омъжила отново, почти не го изненада, но го хвърли в няколкодневна депресия дори когато се опита да я накара да се почувства неудобно, като ѝ изпрати неприлично скъп подарък за сватбата.

Всички тези безсмислени играчки и липсата на работа само увеличаваха скуката му. Но внезапно едно обаждане на Рупърт Паркинсън от борда на неговия състезателен тримаран в Южния Тих океан рязко промени живота му.

– Какъв е телефонният ти код? – беше неочакваната встъпителна фраза на Рупърт.

– Обикновено не си правя труда, но мога да превключа на NSA 2, ако е наистина важно. Единственият проблем е, че изкривява звука на големи разстояния. Затова не говори толкова бързо и не прекалявай с оксфордския си акцент.

– Кеймбридж, ако нямаш нищо против, а после Харвард. Превключвам.

Настъпи кратка пауза, изпълнена със странно писукане и бръмчене. След това гласът на Рупърт Паркинсън, все още лесен за разпознаване, макар и леко изопачен, прозвуча отново в слушалката.

– Чуваш ли ме сега? Добре. Спомняш ли си последното заседание на съвета и точката за стъклените микросфери?

– Разбира се – отвърна Емерсън леко притеснен. Чудеше се дали отново не са го взели за глупак. – Обеща ми да проучиш въпроса. Прав ли бях в догадките си?

– Абсолютно точно попадение. Нашите адвокати се събраха с техните адвокати и после заедно посмятахме. Така и не ни казаха кой е клиентът, но лесно го открихме. Някаква английска видеомрежа – не е важно коя – е решила да направи сериал, който да съвпадне с изваждането на останките от „Титаник“. Веднага изгубиха интерес, когато

разбраха колко ще им струва, и така сделката пропадна.

– Жалко. А колко щеше да им струва?

– Само за производството на стъклените топчета, необходими за повдигането на петдесет килотона – поне 20 милиона долара. Но това още нищо не е. Трябва да се пуснат под водата, и то правилно разпределяни. Не може да се изсипят току-така; дори да се закрепят по някакъв начин, само ще разпотрошат още повече кораба. Говоря за предната част, разбитата кърма е друг проблем. После трябва да бъде изваден от калта на дъното, тъй като е почти наполовина заседнал. Това също означава доста работа, не знам много съдове, които да работят на дълбочина четири километра. Струва ми се, че дори сто милиона няма да бъдат достатъчни. Може да са нужни няколко пъти по толкова.

– Значи сделката се проваля. Тогава защо ми се обаждаш?

– Мислех, че никога няма да ме попиташ. Захванал съм се с една частна инициатива, съвсем лична. В края на краищата ние, семейство Паркинсън, имаме свои жизнени интереси. Прадядо ни – или поне багашът му – е там долу, в трета каюта на звездната палуба.

– И той струва няколко милиарда?

– Защо не? Но не това е най-важното. Някои неща нямат цена. Чуval ли си за Андреа Белини?

– Звучи ми като играч на бейзбол.

– Най-големият майстор-стъклар, който някога се е раждал във Венеция. До ден-днешен не знаем как е изработил някои от своите... всъщност през 70-те години на XIX в. семейството е успяло да изкупи най-добрите експонати от сбирката на Музея на стъклото; по онова време тя е била толкова ценна, колкото и елинските мраморни статуи. Години наред „Смитсониън“ са ни молили да им ги дадем за изложба, но са получавали отказ – прекалено рисковано е било да се изпраща толкова ценен товар през океана. Докато, разбира се, в един момент построяват достатъчно надежден кораб. Тогава вече семейството не можело да откаже.

– Звучи интересно. Сега си спомням, че съм виждал някои от шедеврите на Белини последния път, когато бях във Венеция. А дали колекцията не се е разбила на парчета?

– Почти със сигурност не е. Била е професионално опакована, както можеш да си представиш. В края на краищата почти цялата стъклария на кораба е оцеляла. Спомняш ли си сервиза „Бяла звезда“, който бе продаден от „Сотби“ преди няколко години?

– Добре, приемам всичко това за информация. Но не мислиш ли, че

е разточителство да се изважда цял кораб само заради няколко сандъка със стъклария?

– Разточителство е, разбира се, но е основна причина семейство Паркинсън да участва в това.

– А какво смятат другите?

– Достатъчно дълго си член на съвета, за да знаеш, че малко шум около случая няма да навреди. Целият свят ще знае чия продукция е използвана за изваждането.

И все пак това не е всичко, мислеше си Емерсън. Работите на Паркинсън вървяха много добре, но не всички рекламни кампании имаха положителен ефект. За мнозина останките от „Титаник“ бяха почти свещени, а онези, които се домогваха към тях, бяха определяни като осквернители на гробове.

Знаеше, че хората често криеха или дори не осъзнаваха истинските си мотиви. Откакто бе станал член на съвета, беше опознал и обикнал Рупърт, макар че трудно би го нарекъл близък приятел. Не беше лесно за външен човек да стане близък на семейство Паркинсън.

Рупърт имаше свои сметки за уреждане с морето. Преди пет години вълните бяха погълнали красивата му 25-метрова яхта „Аврора“, след като бяха пречупили мачтата и я бяха разбили на парчета в жестоките скали на Сцила, взели толкова много жертви през вековете. Съвсем случайно той не беше в яхтата; това беше рутинно пътуване от Каус до Бристъл за проверка на оборудването. Целият екипаж бе загинал, включително и шкиперът. Рупърт Паркинсън все още не можеше да преболедува загубата; бе загубил едновременно яхтата и – както бе известно на всички – любовника си. Образът на плейбой, който сега носеше за самозащита, бе доста повърхностен и неубедителен.

– Всичко това е много интересно, Рупърт, но какво си решил? Сигурно не очакваш точно аз да се запалю.

– И да, и не. В момента това е... как се казва мисловен експеримент. Бих искал да се проучи надеждността на проекта и съм готов сам да го финансирам. После, ако има изобщо някакъв смисъл, ще го представя на съвета.

– Става дума за сто милиона фирмата не би рискувала толкова много. Акционерите тутакси ще ни тикнат зад решетките. Дали в затвора или в лудницата, не съм сигурен все още.

– Може да ни струва и повече. Не очаквам Паркинсънови да инвестират цялата сума. Може би само 20 или 30 милиона. Имам приятели, които могат да помогнат с още толкова.

– И това не е достатъчно.

– Именно.

Настъпи дълга тишина, нарушавана от едва доловими неравномерни писукания от декодиращата система, която напразно търсеше сигнал.

– Добре – обади се Емерсън най-сетне. – Ще участвам с теб 50 на 50, поне в доклада за надеждност. Кого си поканил за експерт? Познавам ли го?

– Мисля, че го познаваш. Джейсън Брадли.

– О, човекът с гигантския октопод?

– Беше само едно от временните му увлечения. Затова пък виж как увеличи популярността му.

– И хонорара му, предполагам. Говорил ли си с него? Успя ли да го заинтригуваш?

– Да, при това живо. Интерес проявяват и всички фирми за океанно инженерство. Сигурен съм, че някои от тях ще са готови да вложат свои средства или поне да поработят без печалба, за едната слава.

– Чудесно, давай. Но, честно казано, за мен това е хвърляне пари на вятъра. Накрая, когато г-н Брадли представи доклада си, ще разполагаме с едно скъпоструващо четиво. Освен това не ми е ясно какво ще правим с 50-те хиляди тона – или колкото са там рждясало старо желязо.

– Остави на мен. Имам някои идеи, но не искам да говоря за тях сега. Ако някои от тях се осъществят, проектът ще успее да се изплати – евентуално. Можеш да очакваш дори печалба. Емерсън подозираще, че употребата на второ лице единствено число в последното изречение беше просто грешка на езика. Рупърт беше много ловък играч и добре знаеше какво върши. Веднага можеше да се закълне, че стига да поиска, събеседникът му има възможност да осигури цялата операция.

– Само още едно нещо – продължи Рупърт. – Преди да съм дал съгласието си, което ще стане, щом получа доклада на Брадли – нито дума никому. Особено на сър Роджър. Ще ни вземат за луди.

– Искаш да кажеш – отвърна Емерсън, – че съществува дори най-малкото съмнение за неуспех?

9. Пророци с чувство за чест

До: Главния редактор на „Таймс“

От: Лорд Олдис Брайнтфаунд

Почетен президент

Световна асоциация по научна фантастика

Уважаеми господине,

Вашата трета уводна статия (15 април 2007 г.) относно плановете за изваждането на „Титаник“ е още един пример за силното въздействие на тази катастрофа – несъмнено най-ужасната в историята на корабоплаването – върху въображението на човечеството.

Един изключителен аспект на трагедията е, че тя е описана с потресаваща точност четиринадесет години преди да се случи. Според класическото описание на катастрофата от Уолтър Лорд в „Нощ, която светът ще помни“, през 1898 г. един борещ се за прехраната си автор на име Морган Робертсън създава роман за някакъв легендарен трансатлантически лайнер, много по-голям от дотогава съществуващите. Робертсън натоварва своя кораб с богати и доволни хора и го разбива в леден айсберг през една студена априлска нощ.

Измисленият лайнер е почти със същите размери като „Титаник“, с неговата скорост и разположение на каютите. Робертсън нарича своя кораб „Титан“.

Бих желал също така да привлека вниманието ви върху факта, че двама представители на професията, към която имам честта да принадлежа – тази на писателите на научна фантастика, – потънаха заедно с „Титаник“. Единият, Жак Фютрел, е почти забравен днес и дори националната му принадлежност остава неизяснена. Но изглежда, че на 37-годишна възраст той се е радвал на значителен успех като автор на „Майсторът на диаманти“ и „Мислещата машина“, за да пътува в първа класа заедно с жена си, която подобно на 97% от дамите от първа класа и едва 55% от тези от трета оцелява след катастрофата.

Много по-известен е другият, автор на една-единствена книга – „Пътешествие в други светове: роман за бъдещето“, публикувана през 1894 г. Това донякъде мистично пътешествие около Слънчевата система в 2000 г. описва антигравитацията и ред други чудеса на цивилизацията. Издателството „Аркъм Хаус“ преиздаде книгата по случай стогодишнината му.

Представих автора като „известен“, което е огромно подценяване. Името му е единственото, изписано над огромното

заглавие в „Ню Йорк Америкън“ от 16 април 1912 г. „МЕЖДУ 1500 И 1800 ЗАГИНАЛИ“.

Това е милионерът Джон Джейкъб Астор, наричан често „най-богатият човек на света“. Несъмнено той е най-преуспяващият автор на научна фантастика, който е живял някога на планетата – факт, който може да огорчи почитателите на починалия Л. Рон Хъбърд, ако все още има такива.

Имам честа да бъда, господине,
Искрено Ваш,
Олдис Брайтфаянт
Почетен президент
Световна асоциация по научна фантастика.

10. Островът на мъртвите

Всяка професия има своите признати светила, чиято известност рядко надхвърля границите ѝ. Във всички времена малцина са успявали да назоват водещия в света счетоводител, зъболекар, застрахователен агент, собственик на погребално бюро... да споменем определени лишени от шумна слава, но съществени занаятия.

Има обаче някои начини за изкарване на прехраната, които са толкова шумно афиширани, че упражняващите ги задължително стават широко популярни личности. На първо място това са, разбира се, изпълнителските изкуства, в които всеки, станал звезда, е моментално разпознаван от голяма част от човешката раса. Веднага след тях се нареждат спортът и политиката, а също – както ще отбележи някой циник – престъпността.

Джейсън Брадли не принадлежеше към нито една от тези категории и никога не беше очаквал да стане известен. Повече от три десетилетия го делиаха от епизода с „Глоумър Иксплорър“, а дори и да не беше обвит в секретност, значението му беше твърде неясно, за да заслужи някакво признание. Въпреки че няколко пъти към него се бяха обръщали писатели с надеждата да погледнат операция ДЖЕНИФЪР от нов ъгъл, усилията им не бяха довели до какъвто и да е резултат.

Дори днес от ЦРУ смятаха единствената посветена на епизода книга за излишна и бяха взели мерки да пресекат ентузиазма на други автори. В продължение на няколко години след паметната 1974 г. Брадли бе посещаван от анонимни, но учтиви господа, които му припомнях за

документите, подписани при уволнението. Винаги идваха по двама и му предлагаша работа от неопределен характер. И въпреки уверенията им, че ще бъде „интересна и добре платена“, по онова време той печелеше доста добре на петролодобивните платформи в Северно море и предложенията им не го изкушаваха. Бяха изминали повече от десет години от последното посещение, но Бадли не се съмняваше, че досието му се съхранява грижливо някъде в информационните банки на управлението в Лангли или където се помещаваше сега.

Седеше в кабинета си на 46 етаж на Тийг Тауър, засенчен вече от последните небостъргачи в Хюстън, когато получи задачата, която щеше да го направи прочут. Датата беше 2 април и отначало Бадли помисли, че случайният му клиент Джеф Роулингс се обажда с един ден закъснение. Въпреки съществените му отговорности като директор на операциите на платформата „Хиберния“, Джеф беше известен с чувството си за хумор. Този път не се шегуваше и все пак измина доста време, преди Джейсън да възприеме проблема му на сериозно.

– Да не би да очакваш да повярвам, че платформа от милион тона не работи заради някакъв си октопод?

– Не всички операции, разбира се, само четвърти колектор, най-производителният, с четиридесет хиляди барела дневно. В него се вливат пет тръбопровода, всички натоварени с пълен капацитет. Поне до вчера беше така.

Платформата „Хиберния“, внезапно осъзна Джейсън, имаше формата на октопод. Пипала – или тръбопровода – преминаваха по дъното на океана от централния корпус до дванадесетте кладенеца, пробити със сондата на дълбочина три хиляди метра в петролоносния пясък. Преди да стигнат до главната платформа, тръбите от няколко отделни кладенеца също се събираха в колектор, също на дъното, на близо сто метра дълбочина.

Всеки колектор представляваше самостоятелен автоматизиран индустриален комплекс с размер на голям жилищен блок, който съдържаше всички специализирани съоръжения за преработка на сместа от газ, петрол и вода, която идваше под високо налягане от дълбоките резервоари. Преди десетки милиони години природата бе създала и съхранила това скрито съкровище и дори днес не беше никак лесно човек да ѝ го измъкне.

– Разкажи ми какво точно се е случило.

– Сигурна ли е връзката?

– Разбира се.

– Преди три дни уредите започнаха да регистрират странни данни. Добивът си беше съвсем нормален, така че изобщо не се разтревожихме. Изведнъж обаче престанахме да получаваме резултати, загуби се и мониторинговата връзка. Очевидно главният мониторингов кабел от оптични влакна е бил прекъснат и естествено уредите изключиха автоматично.

– Да не би проблем със скритото вълнение?

– Не, манометрите работеха нормално – поне в началото.

– А после?

– Внезапно извънредно произшествие... изпратихме камера и по-най какво се случи.

– Изтощиха се батериите.

– Нищо подобно. Свързващият кабел се оплете във външното скеле, преди да успеем да влезем и огледаме наоколо.

– Ясно. Изпуснали сте камерата. И после?

– Не сме я изгубили. Знаем къде точно се намира, но единственото, което ни показва, са стадата риба. Затова пуснахме водолаз да оправи нещата ако може.

– Защо не ДУС?

Върху петролните платформи винаги имаше няколко подводни роботи – дистанционно управлявани средства. Отдавна бяха отминали дните, когато цялата работа се вършеше изключително от водолази.

В другия край на линията настъпи неловко мълчание.

– Боях се, че ще запиташ. Имаше някои неприятности – две ДУС се поправят, а останалите извършват спешна акция на „Авалон“.

– Изобщо не ви върви, а? Ето защо сте се обаждали в корпорацията „Брадли“. Разкажи ми още нещо.

– Тъй като дълбочината е само 90 метра, изпратихме водолаз със стандартни хелио-кислородни бутилки. Чувал ли си някога човек да вика в хелия? Не е много приятен звук... Когато успяхме да го извадим и си беше възвърнал говора, каза, че цялото съоръжение е покрито от един октопод. Кълнеше се, че е поне 100 м дълъг. Това, разбира се, е смешно, но несъмнено си имаме работа с истинско чудовище.

– Колкото и да е голямо, малко динамит може би ще го накара да се размърда.

– Много е рисковано. Знаеш какво има долу – в края на краищата и ти помогна при инсталирането.

– Ако камерата работи все още, защо не показва звяра?

– Успяхме да зърнем едно от пипалата му, но от него не можем да съдим за големината му. Смятаме, че е минал отзад, и се боим да не

разкъса още кабели.

– Да не мислиш, че си е паднал по тръбите?

– Много смешно. Предполагам, че е попаднал на безплатен обяд. Нали знаеш – проклетият оазисен ефект, с който рекламата непрекъснато се фука.

Брадли наистина знаеше. Без да бъдат вредни за околната среда, буквално всички подводни съоръжения бяха неудържимо привлекателни за морската фауна и често се превръщаха в рай за риболовците. Понякога се чудеше как е успявала да оцелее рибата, преди човечеството щедро да я снабди със своите останки, обилно разхвърляни по дъното на океана.

– Може би един остен ще свърши работа или силна доза дозвукови вълни?

– Не е важно какво ще правиш, стига съоръженията да останат невредими. Все едно, тъкмо работа за теб... и Джим, разбира се. Той готов ли е?

– Той винаги е готов.

– За колко време можеш да стигнеш до Сейнт Джоунс? Има самолет от Далас... може да те вземе по всяко време. Колко тежи Джим?

– Тон и половина.

– Няма проблеми. Кога най-рано можеш да бъдеш на летището?

– Дай ми три часа. Не се занимавам непрекъснато с това, така че ще трябва да направя някои проучвания. – Обичайните условия?

– Да. Сто хиляди плюс разходите.

– И принципът – който не работи, няма да яде, нали?

Брадли се засмя: вековната формула навярно се употребяваше за първи път в такъв контекст, но пък изглеждаше приемлива. Сто метра, как пък не! Пълна глупост...

– Разбира се. Ще ти се обадя след час за потвърждение. Междувременно моля те изпрати ми по факса плановете на колекторите за опресняване на паметта.

– Добре, ще видя какво друго мога да открия, докато чакам да ми се обадиш.

Не беше нужно да губи време за събиране на багажа; Брадли винаги държеше две готови чанти – едната за тропиците, другата за Арктика. Първата използваше много рядко; повечето от задачите му бяха сякаш в неприятни части на света и последната нямаше да бъде изключение. През този сезон времето в северните части на Атлантическия океан сигурно щеше да бъде студено и вероятно сурово, макар че това едва ли

би имало някакво значение на сто метра под водата.

Онези, които гледаха на Джейсън Брадли като на жилив и сериозен платформаджия, биха останали изненадани от последвалата постъпка. Той натисна един бутон на масата си, облегна са назад в креслото и затвори очи. На пръв поглед изглеждаше като заспал.

Бяха изминали години, преди да открие отново натрапчивата музика, която бе прииждала на талози на палубата на „Глоумър Иксplorър“ преди повече от половин живот време. Още тогава знаеше, че е била вдъхновена от морето; безпогрешно откриваше бавния ритъм на вълните. И колко добре, че композиторът беше руснак – най-подценяваният от тримата титани на родината си, рядко споменаван на един дъх с Чайковски и Стравински.

Подобно на Сергей Рахманинов преди много години, Джейсън Брадли бе стоял вцепенен пред „Острова на мъртвите“ на Арнолд Бюклин и днес все още картината му беше пред очите. Понякога се идентифицираше със загадъчната загърната фигура в лодката; понякога беше веслярят (може би Харон?), а понякога зловещият товар, носен към последната му спирка отвъд кипарисите.

Това бе таен ритуал, който се обогатяваше с годините и за който Джейсън вярваше, че неведнъж е спасявал живота му. Известно време стоя погълнат от музиката, подсъзнанието му – то, изглежда, не проявяваше интерес към подобни дреболии – беше наистина заето с анализа на предстоящата работа и с обмисляне на проблемите, които можеха да възникнат.

Внезапно се изправи в креслото, изключи уредбата и се извърна към една от половин дузината клавиатури. Програмата, която съхраняваше повечето от файловете и информацията му, едва ли можеше да се нарече последна дума на компютърната техника, но Брадли беше израснал с нея и беше устоявал твърдо на всички опити за осъвременяване, спазвайки здравия принцип: „Щом работи, не го сменяй“.

– Знаех си – промърмори, докато преглеждаше статията „ОКТОПОД“. Максимални размери до десет метра. Тегло между 50 и 100 килограма.

Джейсън не бе срещал толкова големи октоподи и подобно на повечето водолази ги смяташе за чаровни и безобидни същества. Никога не бе вземал на сериозно идеята, че някои може да са агресивни, макар и да бяха малко опасни.

– Я да видим и статията за подводни спортове.

Примигна невярващо пред последната справка, внезапно я осъзна и

я изчете със смесица от учудване и изненада. Макар често да се беше пробвал в подводното гмуркане, изпитваше типичното професионално презрение към любителите аквалангисти. Мнозина от тях се бяха обръщали към него с молба за работа, без изобщо да подозират, че голяма част от нея се извършва прекалено дълбоко под водата като за леководолази, често при нулева видимост и в дълбок мрак.

Не можеше да не се възхити на безстрашните гмуркачи от Пъджет Саунд, които, екипирани с четири пъти по-тежко от тях самите оборудване, се бореха с огромни съперници и ги изваждаха на повърхността невредими. (Изглежда, това беше едно от правилата на играта: ако нараниш октопода, преди да го върнеш обратно във водата, веднага те дисквалифицираха.)

Кратките видеокадри от енциклопедийната справка бяха просто кошмарни; Брадли се зачуди как изобщо успяват да заспят водолазите от Пъджет Саунд. Но получи ценна информация.

Как ли съумяваха тези безумни спортисти и спортистки, тъй като имаше немалко и такива – да убедят миролюбивото мекотело да излезе от бърлогата си и да се впусне в битката на ръце и пипала? Не можеше да повярва, че отговорът на този въпрос е толкова лесен.

Остави няколко необикновени поръчки за редовния си доставчик, грабна багажа си и се отправи към летището.

„Най-лесно спечелените сто бона в живота ми“, помисли си Джейсън Брадли.

11. Ейда

Всяко дете на блестящи родители е двойно обременено, а семейство Крейг бяха направили живота на своята дъщеря още по-тежък, като я бяха кръстили Ейда. Този преднамерен жест към първата компютърна теоретичка в света идеално обобщаваше амбициите им, свързани с бъдещето на детето: надяваха се, че ще бъде по-щастливо от трагично загиналата дъщеря на лорд Байрон Ейда, Лейди Лъвлас.

Ето защо разочарованието им бе голямо, когато Ейда не показва практически никаква склонност към математиката. На около шестгодишна възраст, често се шегуваха приятелите на Крейг, би трябвало да открие поне Нютоновия бином. Използваше компютъра, без да проявява какъвто и да е интерес към операциите му; той беше просто един от домакинските уреди в дома като видеофоните, дистанционните

управления, активираните от човешкия глас системи, телевизионните стени, цветния факс и т.н. Ейда имаше трудности дори с елементарната логика, схемите НЕ-ИЛИ, И или структурата с канал от п-тип за нея бяха доста объркващи. Веднага намрази булевите оператори и избухваше в сълзи при вида на всяко предписание „ако/тогава“.

– Дай ѝ време – застъпваше се Доналд пред често нетърпеливата Едит. – Нищо ѝ няма на интелекта. Лично аз бях на десет години, когато разбрах затворените криви. Може би ще стане художничка. Последните ѝ оценки по рисуване и моделиране бяха отлични...

– Да, но има среден по математика. И което е най-лошо, като че ли изобщо не ѝ пука. Това ме тревожи най-много.

Доналд не се съгласяваше, но знаеше, че каквото и да каже, само ще започне нова кавга. Обичаше Ейда прекалено много, за да се вглежда в недостатъците ѝ; единственото, което го интересуваше, беше тя да е щастлива, да върви добре в училище. Понякога му се искаше да не я бяха кръщавали с това многозначително име, но Едит изглеждаше решена да има гениална дъщеря. Сега това се превърна в последната причина за неразбирателството между тях. Ако не беше Ейда, отдавна да бяха се разделили.

– Какво ще правим с кученцето? – запита той, нетърпеливо сменяйки темата. – Остават три седмици до рождения ѝ ден, а сме ѝ обещали.

– Добре де – каза Едит, пооекнала, – но тя все още не е решила твърдо. Казахме ѝ, че много ще зависи от резултатите от следващия тест.

Ти ѝ каза, отвърна Доналд безгласно. Каквито и да бъдат резултатите, Едит ще да получи кученцето си. Дори ако поиска ирландска хрътка, което всъщност би било най-подходящото куче за това огромно имение.

Доналд не беше сигурен дали подаряването на кученце е добра идея, но можеха да си го позволят и той отдавна вече не спореше с Едит, след като тя вземеше своето решение. Беше родена и отгледана в Ирландия и беше твърдо решила Ейда да се радва на същата привилегия.

Замъкът Конрой беше стоял запуснат повече от половин век и част от него почти напълно рухна. Но дори и така имаше повече от достатъчно помещения за едно модерно семейство, а конюшните бяха в особено добър вид, след като една местна школа по езда ги бе поддържала дълго време. В резултат на усилено търкане и с помощта на силни химически препарати те се оказаха чудесно помещение за компютри и комуникационни съоръжения. Местните жители намираха замяната за крайно

несполучлива.

Като цяло новите наематели бяха дружелюбни – в края на краищата Едит беше истинска ирландка, макар и омъжена за англичанин. И селяните от все сърце одобряваха усилията на семейство Крейг за възстановяването на прочутите градини в имението поне до някакво подобие на някогашната им слава от XIX в.

Един от първите ходове на Доналд, след като направиха обитаем етажа в западното крило, беше да ремонтира тъмната стаичка, чийто купол представляваше някаква късновикторианска приумица (някои го наричаха излишество) върху сградата на замъка. Куполът бе издигнат от лорд Франсис Конрой, страстен любител астроном и майстор на телескопи през последното десетилетие от живота си; вече парализиран, но прекалено горд, за да се остави да бъде бутан в количка из имението, той бе прекарал часове в наблюдение на империята си от стаичката под купола и в издаване на заповеди на армията от градинари чрез флагчетата.

Старите почти век оптически уреди се оказаха в изненадващо добро състояние и представяха идеален образ на външния свят върху хоризонталния окуляр. Ейда беше заплена от уреда и от чувството за сила, който той ѝ даваше, когато тя наблюдаваше през него градините около замъка. Много по-добре е, обяви твърдо, от телевизията или пък от досадните стари филми, които родителите ѝ непрекъснато гледаха.

Затворена тук горе, тя не чуваше сърдитите им гласове.

12. Мекотело с необикновени размери

Първата лоша новина дойде скоро след като Брамбли беше седнал да изяде изстиналия си вече обед. Авиокомпания „Шеврон“ хранеше добре важните си гости, а Джейсън знаеше, че щом кракът му стъпи на Сейнт Джон, ще има малко време за редовно и спокойно хранене.

– Съжالياвам за безпокойството, господин Брамбли – каза стюардът, – но се обаждат спешно от главната квартира.

– Може ли да ме свържете тук?

– Боя се, че не... има и видеосигнал. Ще трябва да минете отзад.

– По дяволите! – Брамбли отхапа къс от разкошната тексаска пържолка. С неудоволствие отмести чинията и отиде в кабината за свързка в задната част на самолета. Видеовръзката беше едностранна, затова продължи да дъвче, докато Роулингс го запознаваше с отчета си.

– Направихме някои проучвания за размера на октоподите,

Джейсън. Хората от платформата не се зарадваха особено, когато ти им се изсмя на прогнозата.

– Много съжалявам. Проверих го в енциклопедията. Най-големият октопод е под десет метра.

– Тогава по-добре виж това.

Макар че образът, появил се на екрана, беше очевидно доста стара снимка, качеството беше отлично. Показваше група мъже на плажа, наобиколили някаква безформена маса, но какво представляваше, не се разбираше.

– Ако трябва да се обзаложа – каза Брамбли, – това навярно е разложен труп на кит. Виждал съм и съм помириисвал подобни неща. Изглеждат по същия начин; не можеш да разбереш какво точно е, освен ако не си морски биолог. Така се раждат морските змейове.

– Чудесна догадка, Джейсън. Това са предполагали и повечето експерти по онова време, а годината впрочем е 1896. Снимката е направена във Флорида, а именно на плажа Свети Августин.

– Пържолата ми изстива, а този разговор, боя се, никак не изостря апетита ми.

– Няма да ти загубя много време. Това „мъниче“ е тежало около пет тона; за щастие къс от него е бил запазен в „Смитсоуниън“, така че 50 години по-късно учените са могли да го изследват отново. Няма съмнение, че е бил октопод и то поне седем метра в ширина. Така че хипотезата на нашите водолази може би не е толкова абсурдна.

Брамбли помълча няколко минути, премисляйки тази много неочаквана и нежелана информация.

– Ще повярвам, когато го видя – каза, – макар че не съм сигурен дали искам.

– Между другото, не си споделял с никого, нали?

– Разбира се, че не – тросна се Джейсън, който кипна само при мисълта за това.

– Все пак информационните средства са понаучили нещо; вестникарските заглавия вече го наричат Оскар.

– Добра реклама. Но какво толкова те тревожи?

– Надявахме се, че ще можеш да ни отървеш от звяра, без всички да те гледат в ръцете. Сега трябва да внимаваме; може би не бива да закачаме скъпия малък Оскар. Хората от Световната организация за защита на дивите животни бдят на своя пост. Да не говорим за „Блупийс“.

– Тия ненормалници!

– Може би си прав, но защитниците на дивите животни трябва да се

приемат на сериозно: спомни си кой е президентът им. Не искаме да ядосваме Двореца.

– Ще направя всичко възможно, за да пипам внимателно. Обещавам ти да няма ядрени заряди.

Първата хапка от вече съвсем безвкусната пържола породила нелепа мисъл в съзнанието му. Брадли си спомни, че няколко пъти бе ял октопод и той му беше харесал.

Надяваше се, че няма да се случи обратното.

13. Силата на пирамидата

Когато ридещата Ейда бе изпратена в стаята, Едит и Доналд се спогледаха с недоумение.

– Нищо не разбирам – каза Едит най-сетне. – Никога не е била непослушна; даже се разбираше чудесно с госпожица Айвс.

– Освен това именно такива тестове, без уравнения, само за избор на правилен отговор и с разни картинки, винаги са й се отдавали с лекота. Я дай да прочета пак писмото.

Едит му го подаде, като продължи да разглежда изпитната работа, която бе предизвикала цялата тази драма.

Уважаеми господин Крейг,

Със съжаление Ви уведомявам, че днес трябваше да отстраня Ейда за непослушание.

Тази сутрин класът проведе тук приложения Стандартен тест за зрително възприятие. Тя се справи изключително добре (95%) с всички задачи, с изключение на въпрос № 15. За моя най-голяма изненада, тя беше единственото дете в класа, което даде неверен отговор на този прост въпрос.

Когато й обърнах внимание върху това, тя възмутено отрече, че отговорът ѝ е грешен. Дори когато ѝ показах отпечатаните отговори на теста, тя отказа да признае грешката си и продължи упорито да твърди, че всички останали грешат! Именно тогава, заради дисциплината в клас, се наложи да я отпратя вкъщи.

Искрено съжалявам за случилото се, тъй като иначе Ейда е добро момиче. Моля Ви, поговорете с нея и се опитайте да я убедите, че не е права в твърденията си.

Искрено Ваша:

Елизабет Айвс
Директор.

– Като че ли нарочно е искала да се провали – каза Доналд. Едит поклати глава:

– Не мисля. Въпреки грешката, резултатът ѝ е много добър.

Доналд се загледа в подредените ярко оцветени геометрични фигури, причинили всичко това.

– Единственото, което може да се направи, е да отидеш и да поговориш с нея. Опитай се да я успокоиш. На мен са ми нужни само десет минути с ножица и картон, за да реша този спор веднъж завинаги и да няма повече разправии.

– Боя се, че това ще означава обсъждане само на симптомите, а не на болестта. Трябва да разберем защо е настоявала, че е права. Та това е почти патологично. Може би ще трябва да я заведем на психиатър.

Доналд също бе обмислил възможността, но на секундата я бе отхвърлял. По-късно с ирония щеше да си спомня за този момент.

Докато Едит утешаваше Ейда, той бързо измери с молив и линия нужните триъгълници, изряза ги от картон и съедини ръбовете, за да онагледите трите примера на възможно най-простите геометрични фигури два тетраедъра и една пирамида с еднакви стени. Приличаше на детска игра, но това беше най-малкото, което бе готов да направи за любимата си и сега разстроена дъщеря.

„15 (а), зачете условието. Дадени са два еднакви тетраедъра, всеки от които има за стени четири едностранни триъгълника, което прави общо 8. Ако които и да е две от стените се наложат една върху друга, колко стени ще има новата фигура?“

Беше толкова просто условие, че всяко дете да може да го реши. Тъй като две от стените се сливаха в новополучената фигура, отговорът бе очевидно 6. Ейда беше се справила поне с това условие.

Държейки между палеца и показалеца малката, подобна на диамант фигурка, Доналд я повъртя и я пусна върху масата с въздишка. Тя се разпадна на двете си части.

„15 (б). Дадени са тетраедър и пирамида с еднакви ръбове. Пирамидата се състои от квадратна основа и четири триъгълни стени. Следователно двете фигури имат общо 9 стени. Ако се насложат които и да е две триъгълни стени на фигурите, колко стени ще има новата фигура?“

„Седем, разбира се, промърмори Доналд, тъй като две от първоначалните девет стени ще се заличат в новата...“

Мързеливо долепи две триъгълни стени на картонените модели.

Изведнъж примигна, невярващ на очите си. Челюстта му увисна.

Остана така известно време, едва съобразявайки какво точно вижда. На лицето му бавно изпълзя усмивка и той тихо и бавно произнесе в домашната съобщителна уредба:

– Едит... Ейда... елате да ви покажа нещо.

Когато Ейда влезе със зачервени очи и все още хълцаща, той се протегна и я сграбчи в прегръдките си.

– Ейда – прошепна в ухото ѝ, като я галеше нежно по косата, – много се гордея с теб.

Удивлението върху лицето на Едит го зарадва повече, отколкото обикновено.

– Никога нямаше да повярвам – каза. – Отговорът е толкова прост, че съставителите на теста не са си направили труда да го проверят. Вижте...

Той взе пирамидата и допря четиристенния тетраедър до едната ѝ стена.

Новата фигура имаше само пет стени, не „очевидните“ седем...

– Въпреки че открих отговора – продължи Доналд с нещо като дълбока почит в гласа, загледан в усмихващата се вече Ейда, – не мога да си го представя. Ти откъде разбра, че другите стени се подреждат точно така?

Ейда го погледна учудено:

– А как иначе?

Настъпи дълго мълчание, докато Доналд и Едит успеят да осъзнаят този отговор и почти едновременно да стигнат до един и същи извод.

Ейда може би нямаше представа от логика и анализ, но усетът ѝ за пространство – нейната геометрична интуиция – беше изключителен. За деветгодишната ѝ възраст той бе значително по-добре развит от този на родителите ѝ. Да не говорим за авторите на теста...

Напрежението в стаята бавно спадна. Едит започна да се смее и малко след това всички се запрегръщаха в някаква детинска радост.

– Бедната госпожица Айвс – хилеше се Доналд. Как ли ще се почувства, като ѝ кажем, че в класа си има своя Рамануджа⁶ на геометрията.

Това беше един от последните щастливи моменти в семейния им живот; през следващите години често щяха да се връщат към спомена за

---

6. Рамануджа (11-12 в.) - средновековен индийски религиозен философ. – Б. пр.

него.

14. Връзка с Оскар

– Защо тези неща се наричат винаги Джим? – запита репортерът, който посрещна Бродли на летището „Сейнт Джон“. Бродли остана изненадан, че е само един, като се имаше пред вид вълнението, което предизвикваше мисията му. Един журналист, разбира се, беше повече от достатъчен; добре че поне нямаше демонстранти от „Блупийс“, с които да воюва.

– Това е името на първия гмуркач с водолазен костюм по време на изваждането на златото от „Лузитания“ през 30-те години на XX век. Естествено оттогава насам нещата са се променили...

– Как?

– Сега това са самозадвижващи се устройства. Бих могъл да прекарам в Джим 50 часа на дълбочина два километра, макар и не в прекален комфорт. Дори със сервомеханични крайници, четири часа е максималното време за работа.

– Не можете да убедите мен да вляза в едно от тия неща – каза репортерът, докато багажът от 1500 килограма титан и пластмаса, придружавал Бродли от Хюстън, внимателно се товареше в хеликоптера. – Обзема ме клаустрофобия само като го гледам. Особено ако си припомните...

Бродли знаеше какво ще последва, затова побърза да се спаси, като махна за довиждане и тръгна към хеликоптера. Въпросът му бе поставян в една или друга форма от поне дузина репортери, надяващи се на някаква реакция. Всички те бяха оставали разочаровани и се принуждаваха да измислят ярки заглавия като „Железният човек в костюм от титан“.

– Не се ли страхувате от призраци? – бяха го питали често щори други водолази. Те бяха единствените, на които отговаряше сериозно.

– Защо да се страхувам? – беше отговарял винаги. – Тед Колиър беше най-добрият ми приятел. Господ знае колко бутилки сме обърнали. – („И мацки“, би могъл да добави.) – Тед би бил очарован; по никакъв друг начин не можех да си позволя да наема Джим така го получих за четвърт от цената, която в действителност струваше. Абсолютно сигурно съоръжение; никога не се е повреждал. Беше просто лош късмет, че Тед попадна в капан, преди да успеят да го измъкнат изпод

разрушената платформа. Освен това Тед остана жив в Джим три часа повече от гарантираните. Някой ден и аз може да имам нужда от тези три часа.

Дано не е този път, помисли си. Беше късно да се отказва; можеше само да се надява, че енциклопедията, която го беше подвела в един важен детайл, е точна в другите.

Както винаги Джейсън беше впечатлен от огромните размери на платформата „Хиберния“, макар че на повърхността се виждаше само част от нея. Милионтонният бетонен остров приличаше на крепост; нащърбените му очертания стърчаха във всички посоки. Беше замислен да предпазва от неумолимите врагове с нечовешки обеми – огромните ледени блокове, които се носеха от своя далечен арктически дом. Проектантите твърдяха, че конструкцията може да издържи на възможно най-големия натиск. Не всички им вярваха.

Когато хеликоптерът приближи площадката на покрива на многоетажната сграда, тя беше заета от вертолет на Кралските въздушни сили, който трябваше да бъде отместен. Брадли моментално погледна обозначенията на корпуса му и мълчаливо изохка. Зачуди се как бяха разбрали толкова бързо.

Президентът на „Дивите животни“ го чакаше и още щом стъпи на площадката, се запъти към него, преди огромните ротори да престанат да реват.

– Господин Брадли? Много ми е приятно да се запозная с вас.

– Ъ-ъ... благодаря, Ваше благородие.

– Този октопод, той наистина ли е толкова голям, колкото се говори?

– Точно това ще се опитам да открия.

– По-добре вие, отколкото аз. И как смятате да го направите?

– Аа, това е професионална тайна.

– Но не е свързано с насилие, надявам се...

– Вече обещах да не използвам ядрени заряди... сър.

Принцът се усмихна едва забележимо, след това посочи малкия очукан пожарогасител, който Брадли бе прегърнал внимателно като бебе.

– Може би сте първият водолаз, който носи едно от тези неща под водата. Да не би да го използвате като спринцовка? Ами ако „пациентът“ се възпротиви?

Нелоша хипотеза, помисли си Брадли и му даде шест от десетте възможни точки. Освен това не съм британски поданик, така че не може

да ме изпрати в затвора „Тауър“ за отказ да отговарям на въпросите му.

– Нещо подобно, Ваше благородие. Няма да му навреди задълго.

Надявам се, добави мълчаливо. Съществуваха и други възможности: Оскар можеше да остане напълно безразличен или пък да се разяри. Брадли беше убеден, че ще е в пълна безопасност под металната броня на Джим, но щеше да му бъде доста неприятно да се лашка като грахово зърно в буркан.

Принцът изглеждаше все още разтревожен и Брадли бе уверен, че тази тревога не е свързана с него, човека – участник в бъдещата схватка. Думите на Негово високоблагородие бързо потвърдиха наблюдението му.

– Моля ви, помнете, господин Брадли, че това същество е уникално. Светът за първи път вижда подобно нещо. А може би става дума за най-голямото животно на планетата. Навярно най-голямото, което някога е съществувало. Е, сигурно някои динозаври са тежали повече, но пък не са били така големи.

Брадли размишляваше върху тези думи, докато бавно се спускаше към дъното на океана и бледата североатлантическа слънчева светлина избледняваше в пълен мрак. Наместо да го тревожат, те го въодушевяваха; не би избрал професията си, ако се плашеше лесно. Усещаше, че не е сам: два доброжелателни призрака се спускаха заедно с него в дълбочините.

Единият беше първият човек, проникнал в тайните на морския свят, кумирът от детските му години Уилям Бийб, който бе минал по ръба на пропастта в примитивната си батисфера още през 30-те години. Другият, Тед Колиър, бе загинал – кротко и без всякакъв шум, тъй като не можеше да направи нещо друго в абсолютно същото пространство, в което проникваше сега Брадли.

– Приближавам дъното; видимост на около 20 метра, но все още не забелязвам инсталацията.

Горе сигурно всички го наблюдаваха по хидролокатора, а щом стигнеше до целта – и през видеокамерата.

– Тя е на 30 метра от теб.

– Вече я виждам. Течението е по-силно, отколкото предполагам. Сега стъпвам върху корпуса.

За няколко секунди всичко пред очите му бе скрито от облака тиня и както винаги в подобни моменти си спомни за „Вдигаме малко прах“ на астронавтите от „Аполо 11“. Течението бързо разчисти мътилката и той успя да разгледа масивния комплекс, който изникна внезапно под

двата ярки прожектора на Джим.

Сякаш огромен химически комбинат бе посаден на дъното на океана само за да послужи за сборно място на рибите и другата морска фауна. Брадли виждаше помалко от една четвърт от цялата инсталация, тъй като голямата част бе скрита от мрака. Но прекарал доста скъпо запладени и често опасни часове в подобни съоръжения, веднага разпозна контурите.

Масивната конструкция от по-дебелите от човешко тяло стоманени тръби се виеше като отворена клетка около всевъзможни клапани, тръбопроводи и контейнери под налягане, опасани с най-различни кабели. На пръв поглед изглеждаше, че всичко това е изсипано просто така, но Брадли знаеше, че всяка частица от гигантското съоръжение е била внимателно планирана, за да устои на огромните подводни сили.

Джим нямаше крайници – под водата, както и в космоса те често бяха по-скоро в тежест, отколкото от полза – и движенията му се контролираха най-прецизно от малки реактивни двигатели. Беше изминала повече от година, откакто Брадли бе носил за последен път подвижната си броня, и отначало прекаляваше с корекциите, но старите му навици бързо се възвърнаха.

Остави се бавно да доближи целта, минавайки на няколко сантиметра от дъното, за да не вдига утайката и пясъка. В подобни случаи добрата видимост беше от голямо значение и винаги се радваше, че полусферичния купол на Джим му осигуряваше добър поглед наоколо.

Припомняйки си съдбата на камерата – тя лежеше на няколко метра встрани, омотана в топка тънки кабели, Брадли се спря точно пред рамката на колектора, като обмисляше най-добрия начин за влизане вътре. Първата му задача беше да открие къде е прекъснатата връзката в оптичните влакна за монитора; знаеше добре разположението, така че проблемът не беше голям.

Втората беше да накара Оскар да се размърда; това вече можеше да се окаже не така лесно.

– Ето, тръгам – обади се на централата горе. Минавам през главния вход... достъпен тунел Б... Няма много място за маневри, но ще се оправя...

Блъсна се веднъж леко в металните стени на кръглият коридор и изведнъж долови непрекъснатото нискочестотно „туп-туп-туп“, идващо издълбоко от лабиринта от цистерни и тръби наоколо. Навярно някои уреди все още работеха; би трябвало да бъде много шумно, ако всичко действаше с пълни мощности...

Мисълта събуди отдавна забравен спомен. Спомни си как като момче беше накарал да замлъкнат високоговорителите на местния панарир с добре премерени изстрели от пушката на баща му; след това седмици наред бе живял в страх да не се разкрие кой го е направил. Може би Оскар също бе възмутен от шумния натрапник в своето царство и бе взел мерки, за да възстанови мира и тишината.

Но къде беше Оскар?

– Много ми е чудно... вече съм точно в средата... виждам цялото разположение. Има много скришни места, но нито едно достатъчно голямо, за да скрие нещо като слон! А, ето което се търсеше!

– Какво намери?

– Главния хранващ кабел – прилича на порция спагети, тръснати от немарлив сервитьор. Била е нужна бая сила, за да бъде скъсан. Ще трябва да се подмени целият сектор.

– Кой ли го е свършил? Някоя гладна акула?

– Или някоя сърдита мурена. Странното е, че няма следи от зъби. Най-вероятно да е някой „окти“. Но който и да е, няма го вкъщи.

Брадли огледа бавно и внимателно инсталацията, без да открие някакви други щети. При малко повече късмет станцията щеше да влезе в строя за няколко дни, освен ако тайният саботьор не нанесе нов удар. Но дотогава Джеймс нямаше какво повече да търси тук. Започна внимателно да се измъква навън, като управляваше Джим през лабиринта от подпорни стълбове и тръби. Веднъж разбуди някаква пихтиеста маса, която се оказа наистина октопод, но около метър в широчина.

– Ти не си в списъка на заподозрените – промърмори под нос.

Беше почти излязъл от външната решетка с масивни тръби, когато осъзна, че пейзажът се е променил.

Преди много години беше само едно страшно отегчено момченце по време на училищна обиколка на прочутата ботаническа градина в Южна Джорджия. Не си спомняше почти нищо от самата обиколка, но странно защо едно нещо се беше врязало дълбоко в паметта му. Дотогава не беше чувал за бенгалския фикус и с удивление откри, че съществува дърво не с един, а с дузина стволове, всеки от които поддържаше широко разпрострените му клони.

В този случай, разбира се, те бяха точно осем, макар че не си направи труда да ги преброи. Втренчи се в огромните смолисточерни очи като бездънни мастилени езера, които го гледаха безстрастно.

Често го бяха питали: „Изпитвали ли сте някога страх?“ и винаги бе отговарял по един и същи начин: „Разбира се, много пъти. Но само,

когато вече всичко е свършило. Затова съм още жив.“ Макар че никой не би повярвал, сега не беше ни най-малко уплашен, поскоро беше изпълнен със страхопочитание, подобно на всеки, изправен пред някакво необикновено чудо. Първата му реакция беше: „Трябва да се извиня на онзи водолаз.“ Втората: „Я да го видим работи ли.“

Цилиндърът на пожарогасителя беше вече в левия манипулатор на Джим и Брадли го насочи към целта. Едновременно премести десния, така че механичните пръсти да натиснат спусъка. Цялата операция му отне няколко секунди, но Оскар реагира пръв.

Той сякаш имитираше действията на Брадли, насочвайки едно от месестите си пипала към него, като че ли и той на свой ред извършваше някакви маневри. „Да не вземе да ми пръсне нещо?“ – каза си учудено Брадли.

Никога не би повярвал, че толкова голямо нещо може да се движи така бързо. Дори в бронята си усети напора на светкавично изстреляната струя. Оскар включи на пълна скорост; явно хич не му беше до разходки по дъното подобно на масивна осмокрака маса. После всичко изчезна в облак от мастило, толкова гъст, че мощните прожектори на Джим станаха напълно безполезни.

Придвижвайки се бавно към повърхността, Брадли прошепна бавно на загиналия си приятел: „Е, Тед, отново успяхме, макар че няма с какво толкова да се похвалим този път.“

Съдейки по скоростта, с която се отдалечи Оскар, той не вярваше, да се върне отново. За първи път се постави на мястото на октопода, дори започна да изпитва симпатия към него.

Ето го, съвестно изпълнява мисията си да предотврати превръщането на Северния Атлантик в гробище на многобройните риби. И изведнъж като гръм от ясно небе се появява някакво чудовищно видение, святкащо с прожекторите си и размахващо застрашително израстъците си. Оскар бе реагирал, както всеки интелигентен октопод. Беше разбрал, че в океана се е появило много по-кръвожадно от самия него същество.

– Моите поздравления, господин Брадли – каза Негово високоблагородие, докато Джейсън бавно се измъкваше от снаряжението си. Това винаги се оказваше трудна и недостойна за гледане операция, но го поддържаше в добра форма. Ако наддадеше още някой и друг килограм, нямаше да може да се провира през пръстеновидния отвор.

– Благодаря ви, сър – отговори. – Всичко това е част от работния ми ден.

Принцът се засмя:

– Мислех, че ние, британците, сме на първо място в света по скромност. Предполагам, че не сте готов да разкриете тайната на странния си пожарогасител.

Джейсън се усмихна и поклати глава.

– Някой ден може да ми потрябва отново.

– Каквото и да съдържа – каза Роулингс с усмивка, – доста скъпичко ни излезе. Когато го следяхме с хидролокатора – странно какво слабо ехо издава, – Оскар несъмнено се придвижваше бързо към дълбочините. Но какво ли ще стане, когато огладнее и се върне отново? Няма друго място в Атлантическия океан, където плячката да е така богата.

– Готов съм да направим сделка с вас – отвърна Джейсън, и посочи очукания цилиндър. – Ако се върне, ще ви изпратя светкавично вълшебното си оръжие, за да пуснете ваш човек, който да се справи с него. Няма да ви струва и цент.

– Тук има някаква клопка – удиви се Роулингс. Не може да е толкова лесно.

Джейсън се усмихна, но не отговори. Макар че се опитваше да се придържа към правилата, усети слабо, съвсем слабо угризение. Поговорката „Който не работи, не трябва да яде“ означаваше също, че човек получава възнаграждение за свършена докрай работа. Беше спечелил парите си и ако някой го запиташе как точно е станало, щеше да отговори: „Ами не знаехте ли, че е много просто да се хипнотизира октопод?“

Имаше само една малка причина да не бъде докрай удовлетворен. Би искал да направи веднага справка в старата книга на Жак Ив Кусто, пророчески цитирана в енциклопедията. Интересно му беше да разбере дали *Octopus giganteus* изпитва същото отвращение към концентрирания меден сулфат, както сравнително дребничкият му десетметров братовчед *Octopus vulgaris*.

15. Замъкът Конрой

„Множеството на Манделброт, тук наричано М-множеството, е едно от най-забележителните открития в цялата история на математиката. Може би твърдението изглежда малко прибързано, но се надяваме да го докажем.

Заслепителната красота на създаваните от него образи означава, че привлекателността му е едновременно емоционална и рационална. Те неизменно предизвикват реакция на удивление сред

онези, които никога преди не са се сблъскали с тях; виждали сме хора, хипнотизирани от създадените от компютър филми, изцяло демонстриращи неограничените му – в буквалния смисъл – възможности.

Едва ли е изненада, че едно десетилетие след откритието през 1980 г. на Беноа Манделброт то наложи отпечатъка си върху изкуството и занаятите и послужи като модел за създаване на десени и шампи за тъкани, килими, тапети и дори бижута. Естествено холивудските фабрики за мечти скоро започнаха да го експлоатират двадесет и четири часа в денонощието...

Психологическите причини за тази привлекателност са все още загадка и може би ще останат завинаги загадка; навярно в човешкия мозък съществува някаква структура (ако може да се използва подобен термин за случая), която реагира на формите, създадени от М-множеството. Карл Юнг би останал изненадан и удовлетворен, ако можеше да разбере, че тридесет години след смъртта му компютърната революция, на чието начало бе станал свидетел, даде нов тласък на теорията му за архитиповете. Много от формите на М-множеството силно напомнят за ислямското изкуство. Може би най-добрият пример е познатата, подобна на запетая, фигура «пейсли». Но то изобразява и други форми, които приличат на някои от органичните структури: пипалца, сложни очи на насекоми, армии от водни кончета, слонски хоботи, които внезапно преливат в чудновати кристали и снежинки от времето преди да е съществувал какъвто и да било живот.

И все пак най-вълнуващата черта на М-множеството е неговата простота. За разлика от всичко друго в съвременната математика, и дете може да разбере как точно се образува. Създаването му не включва нищо по-сложно от обикновено събиране и умножение; то дори не изисква другите две прости аритметични действия – изваждане и деление, да не говорим за останалите висши математически функции.

По принцип, макар и не на практика, то можеше да бъде открито още преди човекът да се е научил да брои. Но дори да не се изморяха или не направеха грешка, всички човешки същества, живели някога на тази планета, не биха били способни да извършат всички елементарни сметки, необходими за изчисляването на дори най-скромното множество от този тип.“

(Из „Психодинамиката на М-множеството“ от Едит и Доналд Крейг в сборника „Есета, подарени на професор Беноа Манделброт, по случай 80-ата му годишнина“, Ем Ай Ти Прес, 2004 г.)

– Дали платихме толкова за кученцето или за породата? – беше запитал Доналд Крейг с престорено възмущение, когато пристигна внушителният пергаментов документ за произход. – Та тя си има дори фамилен герб, о Боже!

Между лейди Фиона Макдоналд от Глен Аберкомби – пухкава половинкилограмова териерка и деветгодишната ѝ стопанка избухна любов от пръв поглед. За изненада и разочарование на съседите, Ейда не проявяваше никакъв интерес към понитата. „Противни, миризливи същества – беше ги определила тя пред Патрик О’Брайън, главния градинар, – хапят от едната страна и хвърлят кърчове от другата.“ Старият човек бе останал изненадан от така неестествената реакция на едно момиченце, при това половин ирландче.

Не беше очарован и от някои от проектите на новите собственици на имението, за което бяха полагали грижи повече от пет поколения. Разбира се, беше чудесно, че в замъка Конрой се влагат отново истински пари след десетилетията бедност, но чак пък да превръщат в компютърни зали конюшните... Само това стигаше да се пропие човек, ако не беше вече пияница.

Патрик бе успял да отклони някои по-ексцентрични идеи на семейство Крейг чрез политика на конструктивен саботаж, но те – или по-скоро госпожата бяха желязно непоколебими за формата на езерото. След като дъното му беше почистено и оттам бяха изринати неколкостотин тона водни нарциси, тя бе връчила на Патрик необикновен чертеж.

– Ето така искам да изглежда езерото – бе казала с тон, който Патрик вече добре познаваше.

– Какво трябва да представлява това? – ѝ беше отговорил с очевидно неприязън. – Някаква буболечка?

– Би могло да се нарече и така – се беше намесил Доналд с глас, който изразяваше „не съм виновен аз, всичко е идея на Едит“ – Манделброт буболечка. Накарай Ейда да ти обясни някой ден.

Няколко месеца по-рано О’Брайън би възприел тази забележка за наставление, но сега вече разбираше всичко. Ейда бе странно дете и

същевременно някакъв гений. Патрик усещаше, че родителите ѝ гледаха на нея с възхищение и почит. Доналд му харесваше значително повече, отколкото Едит; не беше толкова лош за англичанин.

– Езерото не е проблем. Но как ще преместим тези огромни кипариси? Бях момче, когато ги посадиха. Това може да ги убие. Ще трябва да се допитам до Отдела по лесовъдство в Дъблин.

– Колко време ще отнеме? – запита Едит, без да обръща ни най-малко внимание на протестите му.

– Искате да стане бързо, евтино или добре. Имате право да изберете две.

Това вече беше стара шега между Патрик и Доналд и отговорът дойде такъв, какъвто го очакваха и двамата:

– Сравнително бързо и много добре. Математикът, открил тази форма, вече е минал осемдесет и искаме да го види колкото се може по-скоро.

– На негово място не бих се гордял.

Доналд се разсмя.

– Това е само груб модел на откритието. Почакай, Ейда да ти покаже истинското нещо на компютъра. Ще бъдеш наистина изненадан.

„Много се съмнявам“, помисли си Патрик.

Мъдрият стар ирландец не грешеше често. Това щеше да бъде един от редките случаи.

16. Апартаментът на Киплинг

Джейсън Брадли и Рой Емерсън имат нещо много общо помежду си, мислеше си Рупърт Паркинсън. И двамата принадлежаха към един застрашен, да не кажем отмиращ вид – самоукият американски предприемач, който беше създал нова индустрия или бе станал водещ в някоя от вече съществуващите. Възхищаваше им се, но не им завиждаше; както често казваше, беше доволен за себе си, че е бил „роден в бизнеса“.

Изборът му на Апартамента на Киплинг в „Браунс“ за тази среща бе доста преднамерен, макар че той нямаше представа доколко добре посетителите му познаваха автора. Във всеки случай Емерсън и Брадли бяха впечатлени от обстановката с историческите снимки по стените и бюрото, на което някога бе работил великият писател.

– Никога не съм си падал по Т. С. Елиът – започна Паркинсън, – преди да попадна на неговия „Подбор на стихове от Киплинг“. Спомням

си как заявих на учителя си по английска литература, че човек, който харесва Киплинг, не може да е лош. Но той така и не схвана шегата.

– Боя се – каза Бродли, – че не съм чел много поезия. Единственото нещо от Киплинг, което знам, е „Ако“.

– Жалко, той е точно за теб; поетът на морето и конструкторите. Трябва наистина да прочетеш неговия „Химн на Макандрю“, макар че техниката му е остаряла със сто години; ненадминато е възпял машините. Освен това е написал стихотворение за дълбоководните кабели, което непременно ще ти хареса. Започва така:

Руините чезнат над нас
и пада прахът от високо
долу в мрака, в пълния мрак,
при слепите морски змии, няма звук
и следа от звук в глъбините,
в равнините от тиня
и в люспи от раковини
там кабел след кабел пълзи.

– Харесва ми – обади се Джейсън. – Но не е прав за „и следа от звук“. Морето е доста шумно място ако имаш подходящ слухов апарат.

– Той едва ли е знаел това в неговия XIX век. Би бил абсолютно очарован от нашия проект, особено след като е писал роман за Големите плитчини.

– Ами! – възкликнаха в един глас Емерсън и Бродли.

– Не така добър като „Ким“, но кое ли пък друго е? „Смелите капитани“ е за нюфаундлендските рибари и трудния им живот; Хемингуей написа нещо по-добро половин век по-късно и 20 градуса по на юг.

– Чел съм го – прекъсна го Емерсън с гордост, „Старецът и морето“.

– Първокласна творба, Рой. Но винаги съм смятал за трагедия, че Киплинг не е написал епос за гибелта на „Титаник“. Може би е възнамеждал, но Харди го е изпреварил.

– Харди ли?

– Няма значение. Сега, драги Ръдиард, извини ни, но ще трябва да се заловим за работа.

Всеки отвори своя лаптоп⁷. (Те пък как ли биха удивили Киплинг!) Поглеждайки към своя, Рупърт Паркинсън започна пръв:

---

7. Портативен компютър – Б. пр.

– Получихме доклада ти от 30 април. Предполагам, че нямаш добавки към него.

– Нищо съществено. Сътрудниците ми провериха всички цифри. Мисля, че можем да подобрим резултатите, но предпочитаме да си останем консерватори. Не съм чувал за някоя голяма подводна операция, която да е минала без изненади.

– Дори прочутата ти среща с Оскар?

– Тя се оказа най-голямата от всички. Мина по-добре, отколкото очаквах.

– А какво е състоянието на „Иксplorър“?

– Няма промени, Руп. Дреме в нафталин в залива Суисън.

Паркинсън примигна леко като чу това „Руп“, но поне беше по-добре от „Парки“ – прякор, позволен само на най-близки приятели.

– Не е за вярване – каза Емерсън, – че толкова скъп, уникален дори кораб е използван само веднъж.

– Прекалено е голям, за да бъде използван за каквато и да е стопанска дейност. Само ЦРУ можах да си позволят това, но Конгресът ги удари през пръстите.

– Струва ми се, че веднъж се опитаха да го дадат под наем на руснаците.

Брадли погледна Паркинсън и се усмихна:

– Значи знаеш за това?

– Разбира се, всичко е добре проучено, преди да дойдем при теб.

– Нищо не разбирам – каза Емерсън. – Хайде, информирай ме и мен.

– Ами още през 1989 г. една от най-новите руски подводници...

– Единствената от този клас, която са конструирали.

– ...потъна в Северно море и някакъв умник от Пентагона си казал: „Хей, може би ще успеем да си върнем поне част от парите.“ Но доколкото знам, нищо не е излязло от тази работа. А, Джейсън?

– Това не беше идея на Пентагона; там нямат такова въображение. Но мога да ви кажа, че прекарах една приятна седмица в Женева в компанията на заместник директора на ЦРУ и трима адмирала – един наш и двама техни. Това беше през пролетта на 1990. Перестройката вече беше започнала, така че никой нямаше интерес. После Игор и Алексей се заловиха с някаква търговия; все още получавам коледни картички от офиса им в Ленин..., искам да кажа Санкт Петербург. И както ти каза, нищо не излезе от цялата работа; но всички напълнихме с по десетина килограма и изминаха месеци, докато ги смъкна.

– Знам ги женевските ресторанти. Колко време ще трябва, за да приведем „Иксplorър“ в добра форма?

– Ако успее да намеря нужните хора, от три до четири месеца. Но това е единственото сигурно нещо. Докато стигнем до кораба, проверим състоянието му, построим допълнителни подпори, докараме твоите милиарди стъклени топчета... честно казано, дори тези максимални цифри, които съм сложил в скоби, са само прогнози. Ще мога да ги прецизирам едва след като съм огледал останките.

– Звучи ми съвсем разумно; цена откровеността ти. Това, което искаме да разберем на този етап, е дали проектът е осъществим в рамките на фиксираното време.

– За времето – да. Но за разходите – кой знае.

Рупърт Паркинсън се престори на изненадан от прямотата на думите му:

– Ние все още пресмятаме, нали, Рой?

Между двамата премина някакъв сигнал, който Бадли не можа да разбере, но Емерсън му подсказа решение с отговора си:

– Готов съм да се съобразя с всяко нещо, което ми предложи съветът, Рупърт. Ако операцията успее, ще върна всичко от План Б.

– А какво, ако мога да попитам, означава План Б? Освен това какво представлява План А? Не сте ми казали какво смятате да правите с черупката, когато я довлечете до Ню Йорк. Да я превърнете в нещо като „Ваза“?

Паркинсън вдигна ръце в престорено удивление:

– Ето че разкри План В – изстена. – Да, смятахме да го изложим на показ, след като най-сетне сме го докарали в Манхатън след стогодишно закъснение. Но ти сам знаеш какво може да се случи с един кораб, изваден на сушата след няколко десетилетия под водата. Консервирането на „Титаник“ с подходящи химикали ще ни отнеме десетки години и ще струва много повече, отколкото самото му изваждане.

– Така че ще го оставите в плитки води. Което означава, че ще го закарате във Флорида, тоест ще постъпите точно така, както предсказана в онова телевизионно предаване.

– Виж, Джейсън, ние все още проучваме всички възможности: „Дисниленд“ е една от тях. Дори да се наложи да го оставим да си лежи на дъното; достатъчно е да спасим това, което е в каютата на прадядо. Добре че е отказал всички тези сандъци да бъдат превозвани като товар, в последната си радиograma се оплаква, че не е можел да диша от тях.

– И ти вярваш, че всичката стъклария е непокътната?

– Поне 90% от нея. Преди много векове китайците открили, че стоката им може да пътува по Пътя на коприната добре опакована в чаени листенца. Никой не е успял да предложи нещо по-добро, преди да открият полиестериновата пяна. После продавали и чая, така че печелели и от двете.

– Малко се съмнявам точно за последната стока.

– Тук си прав. Жалко, чайт бил лична пратка от сър Томас Липтън, най-добрият сорт от цейлонските му владения.

– И си убеден, че би могъл да поеме удара?

– Разбира се: корабът се е забил в мека кал под ъгъл, движейки се със скорост около 30 възела.

Рупърт Паркинсън изключи чудото на електронния разум, възприемано вече толкова естествено, колкото телефонът едно поколение преди това.

– Ще ти се обадя отново преди края на седмицата, Джейсън. Утре има директорски съвет и се надявам да уточним всичко. Още веднъж благодаря за доклада. В случай, че решим да действаме, можем ли да разчитаме на теб?

– В какъв смисъл?

– В смисъл на действия под водата.

Настъпи дълга пауза, може би малко по-дълга от необходимото, както се стори на Паркинсън.

– Поласкан съм, Руп. Ще трябва да го обмисля, да видя как да го вмести в програмата си.

– Повярай ми, Джейсън, не би имал друга програма, ако проектът тръгне. Това е най-голямата сделка, която някога са ти предлагали. – Щеше да добави: „Може би прекалено голяма“, но се отказа. Джейсън Брадли не беше човек, когото трябваше да обижда, особено ако се надяваше да върши някакъв бизнес с него.

– Напълно съм съгласен с теб. Искане ми се да се заема с това не само заради парите, които, надявам се, ще бъдат добри, но и заради предизвикателството. Нали знаеш – риск печели, риск губи. Радвам се, че ви видях, а сега трябва да бягам.

– Няма ли да поостанеш в Лондон? Мога да ти намеря билети за новия спектакъл на Андрю Лойд Уебър и Стивън Кинг. Малцина могат да се похвалят с тази привилегия.

Брадли се засмя:

– С най-голямо удоволствие, но съм обещал да бъда в Абърдийн най-късно днес следобед.

– Добре тогава. Ще държим връзка.

– Какво ще кажеш, Рой? – запита Паркинсън, когато останаха само двамата.

– Жилаво момче, а? Мислиш ли, че е хвърлил въдицата на големи шарани?

– Точно това се чудех. Ако е така, май е сбъркал адреса.

– О, нашите адвокати орли са си свършили работата?

– Почти; помниш ли посещението в „Лойд“?

– Как не!

Беше наистина паметен случай за извънградски посетител, дори през ХХI в. „Новата“ сграда на „Лойд“ изглеждаше все още като архитектура на бъдещето. Но това, което най-силно беше впечатлило Емерсън, бе Регистърът на корабокрушенията – поредица от масивни томове, отбелязали почти всички драматични случаи в историята на мореплаването. Развеждащият им бе показал страницата за 12 април 1912 г., на която с гравьорски почерк бе изписана вестта, потресла света.

Макар и вълнуващо, прочитането на тези думи не бе поразило Рой Емерсън толкова, колкото друга дребна подробност, която бе забелязал, ровейки из по ранните томове.

Всички бележки, направени през период от над двеста години, сякаш бяха написани с един и същ почерк. Какъв неподражаем пример за традиция и приемственост!

– Татко дълго време е бил член на „Лойд“, така че имаме...ъ-ъ-ъ... известно влияние там.

– Това наистина го вярвам.

– Благодаря. Всъщност съветът проведе разговори с Международната организация за морското дъно. Към тях са предявени десетки претенции, но адвокатите се справят доста добре. Те са единствените, които няма да загубят каквото ще да се случи.

Рой Емерсън понякога намираше за дразнеща липсата на системност в приказките на Рупърт; той сякаш не бързаше да стигне до същественото. Беше трудно да се предположи, че при нужда може да действа бързо, и все пак беше един от най-добрите яхтсмени в света.

– Ще е добре, ако можем да претендираме за изключително право на собственост, в края на краищата корабът е британски...

– ...построен с американски пари...

– Подробност, която ще пренебрегнем. В момента е ничий и претенциите по собствеността ще се уреждат от международния съд. А това ще отнеме години.

– Обаче ние нямаме време за губене.

– Точно така. Но мисля, че можем да си осигурим съдебно разпореждане, за да попречим на други да го извадят, докато тихичко кроим плановете си.

– Тихичко! Сигурно се шегуваш. Знаеш ли колко интервюта съм отказал напоследък?

– Навярно толкова, колкото и аз.

Рупърт погледна часовника си. – Тъкмо навреме. Искаш ли да видиш нещо интересно?

– Разбира се. – Емерсън знаеше, че всичко, което Рупърт наричаше „интересно“, беше нещо, което никога не би имал друга възможност да види. Истинските скъпоценности от короната, да речем, или Бейкър Стрийт 221 Б, или онези книги от Библиотеката на Британския музей, които странно защо бяха наричани „любопитни“ и не бяха включени в главния каталог...

– Съвсем наблизно е... ще стигнем за две минути. Кралският институт. Лабораторията на Фарадей, където е родена голяма част от нашата цивилизация. Веднъж подреждали експонатите и някакъв дръвник изпуснал колбата, в която е бил открит бензинът. Директорът ме помоли да я залепим така, че никой да не разбере.

Човек не посещава лабораторията на Майкъл фарадей всеки ден, каза си Емерсън. Прекосиха тясната Албъмарл Стрийт, промъквайки се лесно през бавното движение, и повървяха няколко метра до класическата фасада на Кралския институт.

– Добър ден, господин Паркинсън. Сър Амброуз ви очаква.

17. Дълбоко замразяване

– Надявам се нямате нищо против, че ви посрещам на летището, господин Крейг... Доналд... но движението в Токио става все по-ужасно с всеки изминал ден. Освен това колкото по-малко хора ни виждат, толкова по-добре. Мисля, че сам разбирате.

Доктор Като Мицумаса, младият президент на „Нипон-Търнър“, беше както винаги безупречно облечен в костюм на „Савил Роу“, който щеше да остане на мода и през следващите двадесет години. Също както винаги, го придружаваха двама самураи, които стояха встрани и не обелваха нито дума по време на разговора. Понякога Доналд се чудеше дали японската роботика не е напреднала много повече, отколкото

смятаха всички.

– Имаме няколко минути, преди да пристигне и другият гост, така че бих желал да обсъдим някои подробности, които засягат единствено нас... Първо: осигурили сме правата за цял свят за кабелно и сателитно разпространение на изчистената от цигарен дим версия на „Нощ, която светът ще помни“ за първото полугодие на 2012 г. и с възможност да ги продължим за още половин година.

– Чудесно. Не очаквах, че ще успееш, Като.

– Благодаря ви. „Спука ми се гьонгт“, както казал таралежът на приятелката си.

През годините на обучението си – в Лондонския икономически колеж, после в Харвард и Аненбърг Като бе развил чувство за хумор, което често не съответстваше на сегашното му обществено положение. Със затворени очи Доналд трудно би повярвал, че слуша приказки на японец, роден и възпитан в Япония толкова идеален бе американският акцент на Като. Често изтърсваше някоя изтъркана шега или безцеремонен проблясък на остроумие, което си беше лично негово и не се дължеше нито на Изтока, нито на Запада. Дори когато звучаха като проява на лош вкус – което ставаше доста често – Доналд подозираше, че Като знае точно какво върши. Това караше хората да го подценяват, а после често им излизаше през носа.

– Освен това – продължи Като – щастлив съм да ви кажа, че всичките ни компютърни анализи и тестове са задоволителни. Ще си позволя да подчертая, че това, което сме намислили, е уникално и ще завладее интереса на цял свят. Никой, но в смисъл на никой друг, не може дори да се опита да извади „Титаник“ така, както ние ще го направим!

– Част от него все пак. Защо само кърмата?

– По няколко причини – някои практически, други психологически. Това е по-малката от двете части, тежи около 15 000 тона. Освен това е потънала последна. Ще направим връзка със сцените от „Нощ, която светът ще помни“. Мислех даже да ги заснемам отново... или да оцветим оригинала...

– Не! – извикаха двамата Крейг едновременно.

Като придоби озадачен вид.

– След всичко, което вече направихте с него? Ах този неразгадаем Запад! Все едно, тъй като сцената е нощна, ефектът ще е същият и на черно-бял филм.

– Има един чисто редакторски проблем, който не сме решили – обади се рязко Едит. – Танцовият оркестър на „Титаник“.

– Е и какво?

– Ами във филма те свирят „По-близо до теб, Боже“.

– Е?

– Това е митът... абсолютна глупост. Ролята на оркестъра е била да поддържа духа на пътниците и да не позволява да се вдига паника. Мрачният химн е последното нещо, което биха свирили. Ако биха се опитали, някой моряк е щял тукатси да ги разстреля.

Като се засмя.

– Често съм изпитвал същото желание. Но какво са свирили тогава?

– Потпури от популярни мелодии, най-вероятно завършващи с един валс, наречен „Есенна песен“.

– Разбирам. Това е историческа истина, но, за Бога, не можем да накараме „Титаник“ да потъва под звуците на валс. *Arts longa, vita brevis*⁸, както са казвали древните. В нашия случай изкуството побеждава, а животът отстъпва на заден план.

Като си погледна часовника, после един от клонингите си, който тръгна към вратата и потъна в коридора. След по-малко от минута се върна придружен от нисък, як мъж, носещ общите белези на изпълнителен директор: пътна чанта в едната ръка и куфарче на лаптоп в другата.

Като го поздрави топло:

– Много се радвам да ви видя, господин Брадли. Някой беше казал, че точността е крадец на време. Никога не бих се съгласил с него и се радвам, че и вие не приемате този принцип. Джейсън Брадли... запознайте се с Едит и Доналд Крейг.

Докато Брадли и семейство Крейг се ръкуваха с леко разсеяния вид на хора, които мислят, че се познават отнякъде, но не са съвсем сигурни, Като побърза да разпръсне съмнението:

– Джейсън е морски инженер номер едно в света...

– Разбира се! Огромният октопод...

– Кротък е като агънце, господин Крейг. Нищо особено.

– ...а Едит и Доналд правят старите филми като нови и даже още по-добри. Да ви обясня защо ви събрах толкова спешно.

Брадли се усмихна:

– Не е трудно да се досетим, господин Мицумаса. Но ме интересуват подробностите.

– Не се съмнявам. Разбира се, разговорът ни е поверителен.

– Естествено.

---

8. Животът е кратък, изкуството е вечно, (лат.) – Б. пр.

– Първо планираме да извадим кърмата и същевременно да заснем един наистина зрелищен телевизионен филм. След това ще превозим останките до Япония като част от постоянната морска изложба в Токио. Ще има водна площадка с видимост 360 градуса; публиката ще се поклаща в спасителни лодки край тях... представете си, чудна звездна нощ... ледено студена... ще им раздадем наметала, разбира се... така хората ще могат да видят и чуят последните минути от потъването на кораба. Ще могат да се спуснат под водата в специален съд и да разгледат кърмата през люковете на различни нива. И въпреки че ще е само една трета от целия кораб, останките са толкова огромни, че няма да може да се разгледат наведнъж. Дори при дестилираната вода, която ще се използва, видимостта ще бъде под 100 метра. Така останките от кораба ще бледнеят в далечината, а зрителите ще имат усещането, че са на дъното на Атлантическия океан.

– Звучи съвсем логично – каза Брадли. – Освен това кърмата е най-лесната за изваждане част от кораба. Тя и без това е съвсем смачкана, можем да я вдигнем на парчета от по няколкостотин тона и после да ги сглобим.

Настъпи неловко мълчание. Най-сетне Като отново се обади:

– Това няма да изглежда особено зрелищно по телевизията, нали? Плановете ни са по-амбициозни. Дори кърмата да е разбита на части, ние ще я извадим с една-единствена акция. В средата на един айсберг. Не го ли намирате ли за поетическа справедливост? Един айсберг е станал причина за потъването на „Титаник“, друг ще го извади на бял свят.

Ако Като бе очаквал да изненада посетителя си, трябваше да остане разочарован. Брадли вече беше запознат с всевъзможните планове за изваждането на „Титаник“, замисляни от творческия ум на някой мъж или жена на планетата.

– Продължете – каза той. – Нужна ви е огромна хладилна инсталация, нали?

Като се усмихна тържествуващ.

– Ни най-малко, благодарение на последните постижения в областта на физиката на твърдото тяло. Чували ли сте за ефекта на Пелтие?

– Разбира се. Охлаждането, получено при пускане на електрически ток през някои материали – не си спомням точно кои... Това е принципът, на който работят всички домашни хладилници от 2001 г. насам, когато пактовете за защита на природата забраниха всички флуоровъглероди.

– Точно така. Само че обикновената или „кухненската“ система на

Пелтие не е особено ефикасна, макар да е достатъчна за производството на ледени кубчета, без да се пробиват дупки в добрия стар озонен слой над нас. Нашите физици обаче откриха нов клас полупроводници – малко отклонение от революцията на свръхпроводниците, – които повишават ефективността няколко пъти. Което означава, че считано от миналата седмица, всеки домашен хладилник е безнадежно остарял.

– Убеден съм, че всички японски производители са съкрушени от това – усмихна се Брадли.

– Точно сега започва боричкането за патентни лицензи. Не сме пренебрегнали и рекламата, когато най-големият леден блок на света излезе на повърхността, нежно обгърнал кораба „Титаник“.

– Просто съм изумен. Но как ще осигурите захранването?

– Това е друга тема, която се надяваме да използваме... „да изкозем от мечовете плугове“, макар че в този случай метафората е малко далечна. Смятаме да купим две неизползваеми вече атомни подводници една руска и една американска. Те ще генерират всички мегавати, от които имаме нужда, при това от няколкостотин метра дълбочина.

– А графикът?

– Шест месеца, за да инсталираме всичко на дъното. След това две години охлаждане по метода на Пелтие. Нали си спомняте – там долу водите са ледени. Ще трябва да смъкнем температурата само с няколко градуса и нашият айсберг ще започне да се образува.

– А как ще го спрете да не изплува, преди да сте напълно готови?

Като отново се усмихна:

– Да не навлизаме в подробности на този етап, но мога да ви уверя, че нашите инженери са помислили и за тази дреболия. Всъщност именно тогава ще се включите вие, ако приемете.

Дали знае за могъщите Паркинсън, зачуди се Брадли. Доста вероятно да има вече офертата им.

– Извинете ме за момент – каза Като и се обърна, за да отвори куфарчето си. Когато след по-малко от пет секунди застана отново с лице към събеседниците си, приличаше на едноок пират. Само едва забележимият проводник към клавиатурата в ръката му подсказваше, че превръзката на окоето му наистина е някакво поредно чудо на техниката.

– Това май ме разобличава, че не съм истински японец – лошо възпитание, нали разбирате. Баща ми все още използва лаптоп от последното поколение Минг, но моноклите са много по-удобни.

Брадли и Крейг не можаха да се съдържат да не се разсмеят. Думите на Като бяха съвършено верни. Много преносими микросъоръжения

вече използваша компактни микроекрани, които тежаха малко повече от чифт очила и често се монтираха върху тях. Макар че електронният монокъл беше само на сантиметър от окото, изкусна система от лещи придаваше на образа с размер на пощенска марка желаната големина.

Електронният монокъл беше чудесно средство за развлечение, но вършеше по-добра работа на бизнесмени, адвокати, политици и на всички, които имаха нужда от достъп до поверителна информация. Нямаше начин да се шпионират данните, които постъпваха в монокъла след набирането на личен код. Главният недостатък обаче беше, че прекомерната му употреба водеше до нови видове шизофрения – любима изследователска тема за специалистите по явлението „раздвояване на съзнанието“.

Когато Като привърши своята проповед, посветена на коефициенти, мегаватчасове, калория-тонове и градуси на месец, Брамбли постоя мълчаливо, обработвайки информацията, постъпила в мозъка му. Много от подробностите бяха прекалено научни, за да бъдат възприети от първо чуване, но това не беше толкова важно. Можеше да ги проучи покъсно. Не се съмняваше, че изчисленията му са точни, но може би беше пропуснал някои съществени подробности. Случваше му се често...

Инстинктът му подсказваше, че планът е разумен. Беше се научил да възприема сериозно първите впечатления, особено когато бяха отрицателни, макар че не можеше да определи точната причина за мрачните си предчувствия. Този път наоколо нямаше лоши флуиди. Проектът звучеше фантастично, но можеше да заработи.

Като го наблюдаваше скришом и очевидно се опитваше да прецени реакцията му. „Мога да бъда съвсем непроницаем, когато реша – мислеше си Брамбли освен това ще трябва да се погрижа и за репутацията си.“

После Като с тънка усмивка му подаде листче, сгънато на две. Брамбли бавно го разгъна и като видя цифрата, разбра, че дори проектът да се провалеше напълно, нямаше да му се налага да мисли повече за професионалната си кариера. Поради естествения ход на нещата проектът не би продължил чак толкова дълго, а и той не бе печелил такава сума в живота си.

– Поласкан съм – каза тихо. – Вие сте повече от щедър. Но трябва да уредя още нещо, преди да ви дам окончателен отговор.

Като го погледна изненадан.

– Колко време ще ви отнеме? – запита го доста рязко.

„Смята, че преговарям с други – помисли си Брамбли – което е абсолютно вярно.“

– Дайте ми седмица време. Но мога да ви кажа веднага: убеден съм, че никой няма да надмине вашето предложение.

– Зная – отвърна Като и затвори куфарчето си. Някакви бележки, Едит? Доналд?

– Не – отвърна Едит, – вие сякаш сте предвидили всичко.

Доналд не каза нищо, само кимна в съгласие.

Странно партньорство, помисли си Брадли, и не особено щастливо. Беше харесал веднага Доналд, който изглеждаше спокоен и благ човек. Но Едит имаше вид на властна и сурова, почти агресивна жена; очевидно тя изпълняваше ролята на шеф.

– А как е прелестното дете-чудо, което ви се пада дъщеря? – запита Като двамата Крейг, когато се канеха да си тръгват. – Поздравете я от мен.

– Непременно. – отговори Доналд. – Ейда е много доволна от пътуването до Киото. Поне за малко се откъсна от изследването на Манделбровите редици.

– А какво точно представляват тези редици? – О, много по-лесно е за показване, отколкото за разказване – отговори Доналд. – Защо не ни дойдете на гости? Ще ви разведем из нашето студио, нали Едит? Особено след като ще работим заедно, на което се надявам.

Единствен Като забеляза моментното колебание на Брадли. Той се засмя и отговори:

– Ще се радвам. Следващата седмица заминавам за Шотландия и мисля, че мога да вмества в програмата си посещение във вашето имение. На колко години е дъщеря ви?

– Ейда е почти на девет, но ако запитате нея самата, вероятно ще ви каже, че е на 8,876545 години.

Брадли се разсмя:

– Тя наистина май е някакво дете-чудо. Не съм убеден дали ще ѝ бъде равностоен събеседник.

– И това го казва човекът – намеси се Като, – който успя да изплаши 50-тонен октопод. Никога няма да ги разбира тези американци.

18. В една ирландска градина

– Когато бях малък – каза Патрик О'Брайън с копнеж, – обичах да се качвам тук и да гледам вълшебните картинки. Изглеждаха ми така ярки и по-интересни от действителния свят навън. В онези дни нямаше

телевизия, разбира се, а пътуващото кино идваше в селцето само веднъж месечно.

– Не му вярвайте, Джейсън – обади се Доналд Крейг. – Пат не е на сто години.

Брадли предположи, че човекът пред него е около 75-годишен, но О'Брайън отдавна бе навършил осемдесет. Трябва да е бил роден някъде през 30-те или дори 20-те години на миналия век. Светът на неговата младост изглеждаше безкрайно далечен; дори преувеличението вече беше без значение, особено по ирландските стандарти.

Пат тъжно поклати глава, като продължи да дърпа шнура, който въртеше големия обектив на пет метра над тях. Върху покритата с бели плочки масичка, около която се бяха скупчили, моравите, лехите и чакълестите пътеки край замъка Конрой се въртяха във величествени пируети. Всичко изглеждаше неестествено бяло и ясно и Брадли добре разбираше, че за едно момче тази чудна стара машина е превръщала познатия външен свят във вълшебна приказка.

– Просто е жалко, господин Брадли, че господарят Доналд не иска да разбере, когато му говоря. Бих могъл да му разкажа много неща за стария владетел на имението, но какъв е смисълът?

– Ти и без друго ги разказваш на Ейда.

– Така е и тя ми вярва, умно момиче.

– Аз също ти вярвам – понякога. Особено на историите за лорд Дънсани.

– Едва след като говорихте с отец Макмилън и проверихте всичко.

– Дънсани писателят ли?

– Да, чели ли сте нещо от него?

– Не. Но е бил близък приятел на д-р Бийб – първия човек, слязъл на половин миля под водата. Оттам знам името му.

– Трябва непременно да прочетете разказите му, особено морските. Пат твърди, че често е идвал тук да играе шах с лорд Конрой.

– Дънсани беше grosмайстор на Ирландия – добави Патрик, – но освен това беше и великодушен човек, винаги оставяше старият лорд да го победи. Как ли би се забавлявал да излезе срещу вашия компютър! Освен това има разказ за машина, която играе шах.

– Така ли?

– Е, може би не истинска машина, а някаква имитация.

– Как ли се нарича? Трябва да го потърся.

– „Гамбитът на тримата моряци“... а, ето я! Как не се сетих.

Гласът на стария човек прозвуча умилително, докато малката лодка

навлизаше в полезрението на тримата. Тя плаваше в кръг в средата на голямо езеро и единствената пътничка в нея изглеждаше напълно погълнатата от книгата си.

– Ейда, имаме гост. Ще слезем при теб след малко – произнесе тихо Доналд Крейг в малкия микрофон на китката си. Далечната фигурка махна лениво с ръка и продължи да чете. След това се изгуби от погледа им, когато Доналд завъртя отново обектива.

Сега Брамбли видя, че езерото беше почти сърцевидно, свързано с друго по-малко кръгло езерце там, където би трябвало да бъде заостреният връх на сърцето. То, от своя страна, се изливаше в трето, почти миниатюрно и също кръгло езерце. Формата беше доста странна и очевидно скоро направена – пръстта все още пазеше белезите от земекопните машини.

– Добре дошли край езерото Манделброт – каза Патрик без всякакъв ентузиазъм в гласа. И внимавайте, господин Брамбли, само не я карайте да ви обяснява.

– Не мисля, че някой трябва специално да я кара. Но да слезем долу и да проверим.

Докато баща ѝ и двамата му спътници приближаваха езерото, Ейда запали захранвания от малка слънчева батерия мотор на миниатюрната си лодка, която едва успяваше да догони бавния ход на мъжете на брега. Тя не се насочи право към тях, както очакваше Брамбли, а обърна по централната ос на главното езеро и после през тесния канал. Бързо го прекоси и лодката влезе в третото и най-малко езерце. Макар че мина само на няколко метра от тях, Брамбли не можа да чуе никакъв шум от двигателя. Душата му на инженер оцени този професионализъм.

– Ейда – провикна се Доналд Крейг през тясното водно пространство, – това е гостът, за който ти бях говорил. Той ще ни помогне да извадим „Титаник“.

Ейда, която сега маневрираше, за да закотви лодката до малкото кейче, кимна леко. Последното езеро, всъщност не по-голямо от селска локва, в която би трябвало да плуват дузина гъски, бе свързано с малък пристан чрез дълъг и тесен канал. Беше идеално прав и Брамбли забеляза, че е точно по централната ос на трите свързани езера. Всичко това очевидно бе планирано нарочно, но с каква цел, той не можеше да си представи. От загадъчната усмивка по лицето на Патрик се досети, че старият градинар тържествува над растящото му учудване.

От двете страни на канала растяха красиви над 200-метрови кипариси. Приличат, мислеше си Брамбли, на умален вариант на подстъпите

към Тадж Махал. Беше видял за малко този шедевър преди години, но никога не бе забравил великолепната гледка.

– Виждаш ли, Пат, растат си чудесно въпреки твоите опасения. Градинарят сви устни и отправи критичен поглед към редицата дървета. Посочи някои, които за Брадли изглеждаха съвсем като другите.

– Ето тези трябваше да подменим. После не казвайте, че не съм ви предупредил, вас и госпожата.

Бяха стигнали до навеса за лодки в края на алеята с кипарисите и изчакаха Ейда да завърши спокойната си маневра. Когато беше вече на почти метър от тях, изведнъж се чу истеричен лай и нещо, което приличаше на парцал за пода, изскочи от лодката и се хвърли към краката на Брадли.

– Ако не мърдате – каза Доналд, – ще реши, че сте безвреден, и ще ви пощади живота.

Докато малкият териер душеше с подозрение обувките му, Брадли изучаваше неговата господарка. С одобрение забеляза как Ейда грижливо завърза лодката, макар и да бе съвсем ненужно. Явно тя беше една изключително добре организирана млада дама – пълен контраст на истеричната си малка любимка, която вече бе преминала към любвеобилност.

Ейда сграбчи кученцето с една ръка и го притисна към себе си, докато разглеждаше Брадли с нескрито любопитство.

– Наистина ли ще ни помогнете да извадим „Титаник“? – запита го тя.

Брадли пристъпи неловко от крак на крак и се опита да избегне втръчения ѝ поглед.

– Надявам се – отвърна той уклончиво, – но преди това има много други неща, които трябва да обсъдим.

А тук не е нито времето, нито мястото, каза си наум. Трябваше да се срещне и с госпожа Крейг, макар че не гореше от нетърпение. – Ти какво четеше в лодката, Ейда? – запита кротко, с желанието да смени темата.

– Защо искате да знаете? – Беше свършено учтив въпрос без ни най-малка следа от грубост.

Брадли обмисляше подходящия отговор, когато Доналд Крейг се намеси:

– Боя се, че дъщеря ми няма много време за нормално човешко общуване. Тя смята, че в живота съществуват по-важни неща, такива като фракталите и неевклидовата геометрия.

– Това тук – посочи Брамбли кученцето – не ми прилича много на геометрична фигура.

За негова най-голяма изненада Ейда го възнагради с очарователна усмивка:

– Трябва да видите Лейди, когато я бърша след къпане и козината й щръква на всички страни. Тогава съвсем прилича на чудесен тримерен фрактал.

Брамбли не разбра шегата, но се присъедини към смеха на останалите. Ейда несъмнено имаше добро чувство за хумор, стига човек да свикнеше да гледа на нея като на два пъти по-голямо момиче.

Осмели се да зададе друг въпрос:

– Числото 1,999 на навеса за лодки сигурно е в чест на прочутата програма на майка ти от края на века?

Доналд Крейг се изсмя.

– Чудесна хипотеза, Джейсън. Така предполагат повечето хора. Кажете ми, Ейда, но постепенно.

Страхотната Ейда Крейг остави кученцето си на тревата, а то се заклати да проучи корените на най-близкия до тях кипарис. Брамбли доби неприятното усещане, че Ейда се опитва да прецени коефициента му за интелигентност, за да подготви отговора си.

– Ако се вгледате внимателно, господин Брамбли, ще забележите, че пред числото има знак минус, а над последната девятка – една точка.

– Е?

– Това е наистина минус едно цяло и 9, 9, 9 ... и така – во веки веков.

– Амин! – добави Пат.

– Не би ли било по-лесно да се напише просто минус две?

– И според мен – засмя се Доналд Крейг, – но така не се говори с истински математик.

– Мислех, че вие сте такъв.

– За Бога, не, аз съм просто едно жалко пале в сравнение с Едит...

– ...и младата дама тук, най-вероятно? Знаете ли, започва да ми става неудобно. А в моята професия това е ужасно усещане.

Смехът на Ейда спомогна да се разнесе странната неловкост, която обзе Брамбли през последните няколко минути. Имаше нещо потискащо в това място, нещо зловещо, което витаеше отвъд границите на разума. Не беше нужно да се опитва да анализира – някакъв недоловим спомен се разпилваше в момента щом се опита да го улови.

– Попитахте ме коя книга чета, господин Брамбли...

– Моля те, наричай ме Джейсън...

– ...ето, вижте я.

– Трябваше да се досетя. Той също е бил математик, нали? Но ме е срам да си призная, че никога не съм чел „Алиса“. Нашият най-близък еквивалент е „Магьосникът от Оз“.

– Чела съм и това, но Доджсън⁹... Карол... е много по-добър. Как ли би му харесало всичко това!

Ейда махна към езерата със странна форма и ниския навес със загадъчния надпис.

– Нали разбирате, господин Брад... господин Джейсън... това е абсолютната западна точка. Минус две е безкрайността на М-множеството. След нея няма нищо друго. Тук, където стоим сега, е Шипът... а най-малкото езерце е последното от мини-множествата в отрицателните стойности. Един ден ще засадим бордюр от цветя, – нали Пат? – който ще дава известна представа за фантастичните способности на двете главни криви. А тук, на изток, където се събират по-големите езера, това е Долината на морските кончета, на минус 0,745. Центърът на координатната система е, разбира се, в средата на голямото езеро. Но множеството не се простира толкова далеч на изток. Стойността на точката в Слоиската пресечка, ето там, точно пред замъка, е около плюс 0,273.

– Ще приема всичките ти думи на доверие – отвърна Брадли напълно изумен. – Чудесно знаеш, че нямам и най-малка представа за какво ми говориш.

Което не беше съвсем вярно. Очевидно семейство Крейг бяха използвали богатството си, за да оформят пейзажа като някаква странна математическа фигура. Съвсем безвредна страст – в света имаше къде по-лоши начини за харчене на пари, а и явно са осигурили доста работа на местните жители.

– Мисля, че засега стига, Ейда – намеси се Доналд Крейг с много повече твърдост, отколкото бе проявявал досега. – Да дадем на Джейсън нещо да хапне, преди съвсем да сме го удавили в М-множеството.

Тъкмо тръгнаха от алеята, където тесният канал се сливаше с най-малкото от езерата, когато мозъкът на Брадли отключи паметта му. Разбира се: тихата водна шир, лодката, кипарисите – всички ключови елементи от картините на Бюклин! Странно как не се беше сетил по-рано...

Натрапчивата музика на Рахманинов нахлу от глъбините на

---

9. Истинското име на Луис Карол е Чарлз Латуидж Доджсън. - Б. пр.

съзнанието му – успокояваща, позната, вдъхваща увереност. Сега, когато бе открил причината за обзелото го безпокойство, сянката се вдигна от душата му.

Дори по-късно така и не повярва, че това е било някакво мрачно предчувствие.

19. „Издигнете «Титаник»!“

Бавно, с неохота хилядите тонове метал започнаха да се раздвижват като някакво събуждащо се от сън морско чудовище. Зарядите с експлозив, които се опитваха да го отблъснат от дъното на океана, вдигаха огромни облаци тиня, която обви останките от кораба във вихрушка от мъгла.

Десетилетната хватка на калта малко по малко се предаваше. Огромните витла излязоха от гнездата си. „Титаник“ започна да се издига бавно към света, който бе напуснал много, много отдавна. На повърхността вълните кипяха от вълнението долу, в дълбочините; сред пяната се показва тънката мачта, на нея все още се крепеше марсът, откъдето Фредерик флийт бе съобщил по телефона фаталните думи: „Айсберг точно пред нас!“

Разсичайки водите, след това се появиха носът... разрушената надстройка... огромната палуба... гигантските котви, за чието монтиране бяха нужни три впряга от по 20 конски сили... трите извисяващи се комина и основата на четвъртия... грамадната скала от стомана, цялата със странични отвори... и накрая:

ТИТАНИК
ЛИВЪРПУЛ.

Екраните на монитора угаснаха. В студиото за миг настъпи тишина, примесена със страхопочитание и възхищение от специалните ефекти на филма.

След това Рупърт Паркинсън, който рядко губеше ума си, се обади мрачно:

– Боя се, че няма да бъде толкова драматично. Разбира се, когато са правили този филм, не са знаели, че корабът е разцепен на две. Или че всички комини са паднали, при все че е очевидно.

– Вярно ли е – запита водещият от Канал 10 Маркърс Килфърд, или

Смрадливеца за своите врагове, че макетът, използван във филма, струва повече от истинския кораб?

– Чувал съм тази история, може и да има нещо вярно, макар и с доста преувеличение.

– Както и шегата...

– ...че щеше да излезе по-евтино да се понижи нивото на Атлантическия океан? Повярвайте, дошла ми е до гуша.

– Тогава няма да я споменавам – съгласи се Килфърд, завъртайки прословутия си монокул, който бе отличителният му белег. Всички смятаха, че тази показна антика му служи единствено да хипнотизира гостите в студиото, без да изпълнява каквито и да било оптически функции. В катедрата по физика на Кралския колеж в Лондон бяха направили дори компютърен анализ на отразените образи и се твърдеше, че резултатите са 95% гарантирани. Всички спорове биха били окончателно разрешени, ако някой успееше да докопа уреда, но всички опити до този момент бяха безуспешни. Той сякаш бе в ненакърнима връзка с Маркърс, който отправяше предупреждения към потенциалните крадци, че монокулът е снабден с миниатюрно устройство за самоунищожение и че лично той не носи отговорност за последиците. Разбира се, никой не му вярваше.

– Във филма – продължи Маркърс – се говори за изпомпване на пяна в корпуса, за да вдигнат кораба. Според вас това би ли имало някакъв ефект?

– Зависи как се прави. Налягането е толкова голямо, около 400 атмосфери, че всички традиционни пенообразни вещества биха се разпаднали мигновено. Но ние получаваме същия резултат с нашите топчета, всяко от което съдържа малко мехурче въздух.

– Достатъчно здрави ли са, за да издържат огромното налягане?

– Да... опитайте се да ступите някое.

Паркинсън пръсна цяла шепа стъклени топчета по масичката в студиото. Килфърд взе едно и подсвири с нескривано учудване.

– Та то не тежи почти нищо!

– Въпрос на професионализъм – отвърна гордо Паркинсън. – Изпитвахме ги в Марианската падина на три пъти по-голяма дълбочина от място, където е „Титаник“.

Килфърд се обърна към другия гост в студиото.

– Тези топчета биха ви помогнали при „Мери Роуз“ през 1982 г., нали, доктор Торили?

Морската археоложка поклати глава:

– Не съвсем. Там проблемът беше напълно различен. „Мери Роуз“ бе заседнал в плитките води и водолазите успяха да поставят нещо като люлка под него. След това беше издърпан с най-големия плаващ кран в света.

– Веднага излезе, нали?

– Да... мнозина щяха да припаднат, когато металната челюст изпусна.

– Мога да си представя. Сега корабът е на пристан в Саутхамптън близо четвърт век и все още не е готов за показ. Смятате ли да бъдете по-експедитивни с „Титаник“, господин Паркинсън, ако приемем, че успеете да го извадите от дъното?

– Несъмнено. Разликата между дървото и желязото е огромна. В продължение на четири века водата се е просмуквала в дървените греди на „Мери Роуз“... нищо чудно, че вече десетилетия се опитват да я извадят оттам. Дървените части на „Титаник“ са съвсем разрушени, така че няма защо да се занимаваме с тях. Нашият проблем е с ръждата, но на тази дълбочина тя е незначителна благодарение на ниските температури и липсата на кислород. Голяма част от останките на кораба са в едно от двете възможни състояния: отлично или ужасно.

– Колко от тези малки... топчета ще са ви нужни?

– Около петдесет милиарда.

– Петдесет милиарда! А как ще ги потопите?

– Много просто. Ще ги пуснем във водата.

– Може би с малка тежест, закрепена за всяко? Още петдесет милиарда тежести?

Паркинсън се засмя доста самодоволно.

– Е, не съвсем. Нашият господин Емерсън е изобретил толкова проста техника, та никой не може да повярва, че ще действа. Най-обикновена тръба ще ги отведе до повърхността на кораба. Водата ще бъде изпомпана и ние просто ще изсипем топчетата, а после ще ги съберем на дъното. Ще пътуват само няколко минути.

– Но как...

– В двата края ще има въздушни клапани, но общо взето процесът ще бъде непрекъснат. Когато стигнат до целта, топчетата ще бъдат групирани в „пакети“ с обем по един кубик. Това ще осигури товароподемност един тон на всеки от тях, което ще улесни роботите.

Маркъс Килфърд се обърна към дълго мълчалата археоложка:

– Доктор Торили, мислите ли, че проектът ще има успех?

– Предполагам – отвърна тя без особен ентузиазъм, – макар че не

съм специалист. Не трябва ли тази тръба, за която говорите, да бъде много здрава, за да издържи на огромното налягане на дъното?

– Няма проблеми. Ще използваме същия материал. Както гласи девизът на моята фирма: „СЪС СЪКЛОТО МОЖЕШ ДА ПРАВИШ ВСИЧКО“...

– Без реклами, ако обичате!

Килфърд се обърна към камерата и произнесе тържествено и с блеснали очи:

– Може ли да се възползвам от случая, за да отрека злонамерения слух, че господин Паркинсън е бил забелязан в една от тоалетните на Би Би Си да ми подава кутия за обувки, натъпкана с употребявани банкноти?

Всички се засмяха, само зад дебелото стъкло на апаратната режисьорът прошепна на асистента си: „Ако използва тази шега още веднъж, вече ще си отрежа главата, че е истина!“

– Може ли да задам един въпрос? – обади се неочаквано доктор Торили. – Какво ще кажете за вашите... да ги наречем съперници? Мислите ли, че те ще успеят преди вас?

– По-добре е да ги определим като приятелски настроени конкуренти.

– Ах, няма? – намеси се скептично Килфърд. – Та нали който пръв успее да извади своята част от кораба, той ще обере цялата слава.

– Ние разглеждаме нещата в далечна перспектива. Когато внуците ни дойдат във Флорида да се гмуркат край „Титаник“, няма да се интересуват дали сме го извадили през 2012 или 2020 г., въпреки че се надяваме да успеем за годишнината.

Паркинсън се обърна към археоложката:

– Ще ми се да използваме пристанището в Портсмут и да организираме едновременно откриване. Ще бъде чудесно да наредим „Виктъри“ на адмирал Нелсън, „Мери Роуз“ на Хенри VIII и „Титаник“ един до друг: 400 години британско корабостроене. Представете си гледката!

– Непременно ще дойда – включи се Килфърд. А сега бих искал да повдигна някои по-сериозни въпроси. Първо, все още много се говори за... светотатство като че ли е много силна дума, но как бихте отговорили на онези, които гледат на „Титаник“ като на гробница и смятат, че трябва да бъде оставен на мира?

– Уважавам възгледите им, но сега е малко късно. Водолазите непрекъснато се спускат до него и до много други съдове, потънали с голяма загуба за човечеството. Хората се противопоставят само на опитите

да се извади „Титаник“. Колко души са потънали с „Мери Роуз“, доктор Торили? Протестира ли някой за вашата работа?

– Около 600, почти половината от загиналите на „Титаник“, при това нашият кораб е черупка в сравнение с него. Не, никога не сме имали сериозни проблеми с това; цялата страна одобри операцията. В края на краищата нашата работа се финансираше главно от частни фирми.

– Едно нещо, което се осъзнава от малко хора добави Паркинсън: – всъщност на „Титаник“ са загинали съвсем малко хора. Повечето са скочили и са се удавили или са измръзнали.

– Има ли шанс да се открият тела?

– Абсолютно никакъв. Долу живеят стотици кръвожадни и гладни същества.

– Радвам се, че изчерпахме тази потискаща тема, но има нещо може би още по-важно...

Килфърд вдигна едно от малките топчета и го завъртя между палеца и показалеца си:

– Ще хвърлите милиарди от тези неща в океана. Неизбежно много от тях ще се разпилеят. Какъв ли ще бъде екологическият ефект?

– Виждам, че съвестно четете материалите на „Блуийс“, но мога да ви уверя, че топчетата са абсолютно безвредни.

– Дори когато водата ги отнесе към брега и плажовете ни се задръсят от счупени стъкла?

– Готов съм да застрелям автора на тази фраза или да го взема на работа. Първо на първо, нужни са векове, дори хилядолетия, за разпадането на топчетата. А от какво са направени те? От кварц! Така че нали разбирате в какво ще превърнат, когато евентуално се разпаднат. В добре познатия „замърсител“ на всички плажове – пясъка.

– Засега печелите по точки. Но има и друго съображение: да предположим, че океанските животни ги изядат?

Паркинсън взе едно от топчетата и го завъртя между палеца и показалеца си – точно както Килфърд преди малко.

– Стъклото е напълно безвредно... химически инертно. Всяко живо същество, достатъчно голямо, за да глътне такова топче, ще остане невредимо.

И той пхна топчето в устата си.

Зад стъклото на апаратната режисьорът се обърна към Рой Емерсън:

– Това беше върхът... но съжалявам, че не искате да продължите.

– Парки се справи чудесно и без мен. Мислите ли, че щях да успея да кажа повече думи, отколкото бедната доктор Торили?

– Навярно не. Но това последното беше страхотен номер – да глътне топчето. Не мисля, че аз бих се навил. Бас държа, че отсега нататък ще започнат да ги наричат „Хапчетата на Парки“.

Емерсън се изсмя:

– Не бих се учудил. И ще го карат да повтаря номера си всеки път когато го поканят в телевизията.

Реши, че е ненужно да обяснява едно: покрай другите си способности Паркинсън беше и добър фокусник. Дори със стопкадър човек не би могъл да разбере какво точно е направил с топчето.

Имаше и още една причина, поради която Емерсън отказа да участва в предаването: той беше външен човек, а тук се отнасяше за чисто семейна работа.

Макар че ги делиаха векове, „Мери Роуз“ и „Титаник“ имаха много общи черти. И двата кораба представляваха забележителни постижения на британския корабостроителен гений, потънали поради точно толкова забележителните прояви на британската некомпетентност.

20. В М-множеството

Трудно е за вярване, каза си Джейсън Брадли, че хората преди няколко поколения наистина са живели така. Макар че замъкът Конрой беше скромна пример за този вид постройки, мащабите му бяха впечатляващи за всеки, който бе прекарал голяма част от живота си в мрачни канцеларии, стаи в крайпътни мотели, корабни каюти, да не говорим за дълбоководните миниподводници, така претъпкани, че личната хигиена на спътниците ти беше въпрос от първостепенно значение.

Трапезарията с изящно дърворезбован таван и огромни стенни огледала можеше да побере поне петдесет удобно настанени души, затова Доналд Крейг почувства необходимост да даде обяснение за малката четириместна маса, която самотно се губеше в средата:

– Нямахме време да купим подходящи мебели. Старините на замъка бяха в окаяно състояние и трябваше да бъдат изгорени. Но един ден, когато окончателно се установим като местни благородници...

Едит като че ли не одобряваше бърливостта на съпруга си и Брадли отново доби впечатлението, че тя е главнокомандващият в това

предприятие, докато Доналд бе нейният неохотен или в най-добрия случай пасивен съучастник. Можеше да се досети за сценария: хората с достатъчно пари, които да пропилят за скъпи играчки, често откриваха, че ще бъдат по-добре без тях. А замъкът Конрой с всичките заобикалящи го декари земя и работници би трябвало да е наистина скъпа играчка.

Когато прислугата (прислуга! – ето още нещо отдавна забравено) раздигна остатъците от отличната китайска вечеря, докарана специално със самолет от Дъблин, Бродли и домакините му се оттеглиха в обзаведената с удобни кресла съседна стая.

– Няма да ви пушем да си тръгнете – каза Доналд Крейг, – без да сме ви въвели напълно в теорията на М-множеството. Едит надушва непосветения в Манделманията от сто метра.

Бродли не можеше да се закълне, че разбира това определение. Най-сетне бе проумял странната форма на езерото, макар че бе забравил името му, преди да му го припомнят отново. През последното десетилетие на века беше просто невъзможно да се избегнат причудливите форми на Манделбровото множество – те се появяваха непрекъснато по видеомонитори, тапети, тъкани и буквално върху всичко. Бродли си спомни, че някой бе изковал думата „Манделмания“ като описание на по-острите симптоми на това увлечение и бе започнал да разбира, че то може да се приложи с пълна сила и към обитателите на това старо имение. Все пак беше готов да проследи с учтив интерес подготвените от домакините му лекция или демонстрация.

Осъзна, че и те самите се опитват да бъдат учтиви по свой начин. Очакваха от него да обяви решението си.

Надяваше се единствено обаждането, което очакваше, да дойде, преди да е напуснал замъка...

Бродли не познаваше нито една амбициозна майка, макар че бе виждал примери във филми като – как се наричаше този, старият? – ах да, „Слава“. Героинята в него притежаваше същата страстна решителност детето и непременно да стане звезда, макар че то не проявяваше и следа от талант. В този случай обаче не се съмняваше, че амбициите са основателни.

– Преди Ейда да започне – обади се Едит, – бих искала да ви обясня нещо. М-множеството е най-сложното множество в математиката, но създаването му не включва нищо по-трудно от събиране и умножение; дори няма изваждане и деление! Ето защо много хора, които разбират от математика, трудно го приемат. Те просто не могат да повярват, че

нещо толкова невероятно може да се получи без използването на логаритми, тригонометрични функции или елементи от висшата математика.

– И на мен ми се струва невъзможно. И все пак, ако е толкова просто, защо не са го открили преди няколко века?

– Много разумен въпрос. Защото се извършват толкова действия на събиране и умножение на огромни числа, че е трябвало човечеството да чака появата на мощни компютри. Представете си, ако бяха раздали сметала на Адам и Ева и на всичките им потомци до ден-днешен, те не биха могли да получат някои от образите, които Ейда ще ви покаже само с натискането на няколко клавиша. Хайде, миличка...

Холопрожекторът беше ловко скрит някъде, Брадли така и не разбра къде. Виж колко лесно е да се направи този замък обитаем от духове, помисли си той, така ще могат да прогонват досадниците.

Двете пресичащи се линии на обикновената x - y координатна система застинаха във въздуха с точките 0, 1, 2, 3, 4... изобразени в три измерения.

Ейда хвърли към Брадли един от онези обърквашо прями погледи, които сякаш преценяваха коефициента му на интелигентност.

– Всяка точка от тази равнина – започна тя – може да бъде определена от две числа, x и y координатите. Нали така?

– Да – отвърна тържествено Брадли.

– Множеството лежи в една много малка област; то не се простира отвъд плюс или минус 2 в двете посоки, така че можем да пренебрегнем по-големите стойности. Сега да вземем всяка точка от тази координатна система и да я съединим с центъра. Измерваме дължината на този радиус, да го наречем g ...

Това, помисли отново Брадли, не представлява особено предизвикателство за умствените ми способности. Кога ли наистина ще стигнем до същността на фокуса?

– ...очевидно е, че в нашия случай g може да приема всички стойности от 0 до малко под 3 – около 2,8, за да бъдем съвсем точни. Нали?

– Да.

– Добре. Сега: упражнение № 1. Да вземем стойността на което и да е g и да я повдигнем на квадрат. Продължаваме да я вдигаме на квадрат... Какво получаваме?

– Да не ти развалям удоволствието, Ейда.

– Ако приемем, че $g=1$, то стойността не се променя, независимо колко пъти го повдигаме на квадрат. Едно по едно, по едно, по едно е винаги равно на едно.

– Така.

– Ако стойността е дори малко по-голяма от единица, продължим ли да я степенуваме, рано или късно тя ще стигне до безкрайност. Това е вярно, даже когато g е равно на $1,000\dots00001$ и има милион нули вдясно от десетичната точка. Е, ще ни отнеме малко повече време, но резултатът е все същият. Но ако числото е по-малко от 1, да речем $0,9999\dots$ и така един милион деветки, получаваме точно обратното. Колкото повече го вдигаме на квадрат, толкова повече то намалява и клони към 0. Нали така?

Брадли кимна мълчаливо с глава. Все още не можеше да схване смисъла на всички тези елементарни действия; несъмнено това трябваше да доведе до някъде.

– Лейди, престани да тормозиш господин Брадли! Накратко казано, вдигаме на квадрат числата, още веднъж и още веднъж, и така нататък, и това ги разделя на две ясно обособени множества.

Върху двете пресечени оси се бе появил кръг с център пресечната им точка.

– В този кръг се намират всички числа, които клонят към нула, когато ги повдигаме на квадрат. Извън него са онези стойности, които се доближават до безкрайност. Може да се каже, че кръгът с радиус 1 е граница, разделяща двете множества числа. Да наречем първото К-множество.

– „К“ като квадрат.

– Разбира... да. И тук идва същественият момент. Числата от двете страни са отчетливо разделени и макар през границата да не минава нито едно от тях, тя е лишена от плътност. Това е просто една крива. Можем да я увеличаваме колкото си искаме, тя ще си остане крива, която скоро ще заприлича на права линия.

– Дотук нищо вълнуващо – обади се Доналд, – Но това е много съществено... скоро ще разберете защо. Извинявай, Ейда.

– Сега. За да получим М-множеството, извършваме една съвсем мъничка промяна: вече не само повдигаме на квадрат числата, но ги и събираме, повдигаме на квадрат и събираме. Не си представяйте, че така ще се промени всичко, нали? Навлизаме в нова вселена. Да предположим, че започнем отново с 1. Вдигаме на квадрат и получаваме отново единица. Добавяме единица и получаваме 2. Две на квадрат е 4. Добавяме първоначалната единица и получаваме 5. Пет на квадрат е 25. Прибавяме едно и получаваме 26. 26 на квадрат е вече 676. Нали виждате какво става! Числата растат с фантастична скорост. Като ги завъртим още

няколко пъти, няма да може да се борави с тях. А всичко започна от 1! Ето това е първата огромна разлика между M -множеството и K -множеството, чиято граница е 1. Досещате се навярно какво става, ако започнем с много по-малки числа, да речем с $0,1\dots$

– След няколко пъти повдигане на квадрат и събиране числото ще започне да клони към $0\dots$

Ейда се усмихна със своята рядка, но ослепителна усмивка.

– Обикновено става така. Понякога резултатът се колебае около една малка, фиксирана стойност – всъщност остава уловен в клопката на K -множеството. Така отново получаваме карта, която разделя всички числа в равнината на два класа. Само че този път границата не е толкова проста фигура като кръга.

– Сега го повтори отново – измърмори Доналд. Срещна намръщения поглед на Едит, но продължи: – Питал съм немало хора каква форма очакват да се получи. Повечето очакваха някаква овална фигура. Но никой не успяваше да стигне до истината. Добре, добре, Лейди, няма да прекъсвам повече Ейда.

– Ето първото приближение – продължи Ейда, като грабна гръмогласното си лаещо кученце с една ръка и натисна няколко клавиша с другата. – Да сте виждали това някъде днес?

Познатите вече очертания на езерото Манделброт се бяха появили върху координатната система, но в много по-детайлизиран вид в сравнение с видяното в парка до замъка. Вдясно беше най-голямата сърцевидна фигура, после едно малко кръгче, долепено до нея, едно още по-малко и тесният канал, простиращ се към най-лявата точка и завършващ на -2 върху абцисата.

Сега Брадли забеляза, че основните фигури са обгърнати – това беше метафората, която дойде веднага в съзнанието му – от множество по-малки, второстепенни кръгчета, голяма част от които с нащърбени краища. Формата бе далеч по-сложна от езерата в парка – странна и вълнуваща, но в никакъв случай красива. Едит и Ейда обаче я гледаха с нещо като страхопочитание, което Доналд като че ли не споделяше напълно.

– Това е цялото множество, без увеличение – каза Ейда с глас, който звучеше вече не така уверено. – Но дори при този мащаб можете да видите колко е различно от простия, почти безплътен кръг, определящ K -множеството. Очертанията на M -множеството са неясни и съдържат безкрайно много детайли. Човек може да влезе където поиска и да го увеличава колкото си иска и винаги ще открива нещо ново и неочаквано. Вижте!

Образът се разшири; проникваха в тунела между главната кардио-ида и допирацията се до нея кръг. На Брадли му заприлича на цип, който се отваря, само че зъбите на ципа имаха най-чудновати форми. Отначало напомняха на малки слончета, размахващи миниатюрни хоботи. След това хоботите прераснаха в пипала, след това – в изпъкнали очи. С уголемяването на образа очите се превърнаха в безкрайно дълбоки водовъртежи.

– Сега увеличението е няколко милиона пъти прошепна Едит. – Образът, който сме заложили, е вече по-голям от Европа.

Минаха през езерата, докосвайки се до загадъчни острови, оградени от коралови рифове, флотилии от морски кончета заплуваха в тържествена процесия. Точно в центъра на екрана се появи едва забележима черна точка, която се разду и прие познатите вече очертания. След няколко секунди на мястото ѝ вече стоеше точното копие на оригиналното Множество.

Ето какво се получи най-сетне – помисли си Брадли. Но дали? Не можеше да бъде съвсем сигурен; сякаш имаше малки различия, но родовете прилики с Множеството бяха несъмнени.

– Оригиналният ни образ сега – продължи Ейда има размерите на Марс, а това минимножество тук е в действителност по-малко от атома. Но около него има точно толкова детайли. И така – до безкрай.

Генерирането на образи престана; за миг сложната дантела от примки и мотиви, които грабваха окото, застина в неподвижното пространство. След това сякаш бе разпиляна цветна палитра – монохромният образ избухна в цветове така неочаквано и така ослепително красиво, че Брадли възкликна от изненада.

Образите подновиха своя ход по екрана, този път в обратен ред и в една микровселена, трансформирана вече в цветове. Никой не произнесе и дума, преди да се върнат към оригиналното М-множество, сега в зловещо черно, оброчено с тесен бордюру от златистоогнено, хвърлящ светкавици от синьо и пурпурно.

– Но откъде се взеха всичките тези цветове? – запита Брадли, когато най-сетне възвърна дъха си. – Не ги видяхме в началото.

Ейда отново се засмя:

– Не, те не са част от множеството, но нима не са прекрасни? Мога да накарам компютъра си да ги променя колкото си искам.

– Макар че цветовете са съвсем произволни обясни Едит, – те имат своето значение. Нали знаете как картографите слагат нюанси от синьо и зелено между контурите от линии, за да обозначат разликата във

височините.

– Разбира се, същото се прави и в океанографията. Колкото по-тъмно е синьото, толкова по-голяма е дълбочината.

– Точно така. В нашия случай цветовете ни говорят колко пъти компютърът е преминал през цикъла, преди да определи дали дадено число наистина принадлежи към М-множеството. В граничните случаи му се налага да изпълнява подпрограмите за степенуване и събиране хиляди пъти.

– При това често със стоцифрени числа – добави Доналд. – Сега нали разбирате защо множеството не е открито по-рано?

– Причината е ясна.

– Вижте и това – обади се Ейда.

Образът оживя отново, докато вълните от цвят запреливаха отвъд него. Сякаш очерганията на самото множество непрекъснато се разширяваха, но оставаха все на същото място. Внезапно Брадли осъзна, че в действителност нищо не се движи; само цветовете обикаляха около спектъра и така създаваха тази напълно убедителна илюзия за движение.

Започвам да разбирам, мислеше си Брадли, как човек може да се оплете във всичко това, дори да го превърне в начин на живот.

– Почти съм сигурен – каза най-сетне, – че съм виждал тази програма в списъка на файловете в моя компютър наред с няколко хиляди други. Истински щастливец съм, че никога не съм я отварял. Сега виждам как човек може да се вживее в нея.

Забеляза, че Доналд бързо погледна към Едит, и осъзна, че е направил нетактична забележка. Но Едит беше погълната от хода на цветовете върху екрана, макар че навярно безброй пъти бе наблюдавала точно този образ.

– Ейда – каза тя замечтано, – кажи на господин Брадли любимия ни цитат от Айнщайн.

Като че ли прекалено изискване за деветгодишно момиченце – помисли си отново Брадли. Но Ейда не прояви и следа от колебание, а в гласа ѝ не се забеляза и частица от механично повторение на добре заучена фраза. Разбираше добре значението на думите, които произнесе от сърце:

– „Най-красивото нещо, което можем да изпитаме някога, е загадъчното. То е източник на истинското изкуство и науката. Този, на когото това чувство е чуждо, който вече не е способен да постои в почуда, е като мъртвец.“

Трябва да запомня това – отбеляза си Брадли. Припомни си спокойните нощи в Тихия океан с обсипано от звезди небе и трепкащи следи от загадъчна биосветлина зад кораба, първите срещи с разнообразните форми на живот – толкова чужди, сякаш идващи от друга планета, или изсипани от някакъв чуден рог на изобилието сред океанския простор край Галапагос, където се разделяха континентите. Надяваше се, че ще изпита отново почуда и удивление, когато огромният, остър като нож нос на „Титаник“ излезе от океанските бездни.

Танцът на цветовете престана; М-множеството избледня. Въпреки че всичко бе сякаш нереално, той усети, че холопрожекторът бе изключен.

– Сега – обади се Доналд – знаете повече за множеството на Манделброт, отколкото искахте да знаете. – Той погледна бързо към Едит и Брадли отново изпита съчувствие към него. Това не беше усещането, което бе очаквал от идването си в замъка Конрой: завист би била подходящата дума. Пред него стоеше човек с богатство, красива къща, талантливо семейство всички съставки, необходими да осигурят щастие му. И все пак очевидно нещо не беше наред. От колко ли време не бяха спали заедно? Можеше дори тази да е простата причина, макар че това, разбира се, рядко беше единствената причина.

Отново погледна часовника си; навярно двамата Крейг смятаха, че нарочно отбягва темата. И бяха свършено прави. Хайде, побързайте, господин Генерален директор.

Сякаш по поръчка усети познатото бръмчене на китката си.

– Извинете ме – каза на домакините си. – Разговорът е важен. Ще ми отнеме не повече от минута.

– Разбира се, ще ви оставим да си проведете разговора.

Колко ли милиона пъти на ден се изпълняваше този ритуал на учтивост! Етикетът налагаше всички да напуснат стаята, когато постъпеше обаждане; възпитанието изискваше да остане единствено търсеният по телефона, който се извиняваше на всички останали. Тази сцена имаше безброй варианти в зависимост от обстоятелствата и националността. В Япония, както често се оплакваше Като, формалните извинения траеха толкова дълго, че обажданият се често губеше търпение и затваряше.

– Съжالياвам, че ви прекъснах – извини се отново Брадли, когато се присъедини към другите. – Беше във връзка с нашата работа. Не можех да потвърдя окончателно преди този разговор.

– Надявам се, че резултатът е благоприятен – каза Доналд Крейг.

– Аз бих се радвал да работя с вас, но...

– ...Предложението на Парки е по-добро, нали? – прекъсна го Едит със зле прикрито презрение.

Брадли я изгледа спокойно и отговори без злоба:

– Не, госпожо Крейг. Моля ви да бъдете дискретни. Предложението на Групируката „Паркинсън“ беше наистина щедро, но два пъти по-скромно от вашето. А това, което току-що ми направиха, не носи и една десета от него. И въпреки това, ще го обмисля сериозно.

Настъпи отново неловко мълчание, нарушено от нехарактерното за Ейда изхилване.

– Трябва да сте безумец – каза Едит.

Доналд само се усмихна.

– Може би сте права. Не съм стигнал до онзи етап, когато да не са ми нужни пари. Добре е да ги имаш. – Брадли замълча и се засмя. – Всъщност какво означава да имаш достатъчно? Не зная дали сте чували остроумната забележка на Астор, най-известния човек сред загиналите на „Титаник“: „Човек, който притежава един милион, е точно толкова заможен, колкото и този, който е богат.“ Спечелил съм няколко милиона през кариерата си, част от тях са все още в банката. Като че ли повече не са ми нужни, а ако ми потрябват, винаги мога да сляза на дъното и да погъделичкам някой октопод. Но ето нещо, което не бях предвидил. Точно преди два дни бях решил да приема предложението ви.

Едит го гледаше по-скоро учудено, отколкото враждебно:

– Бихте ли ни казали все пак кой успя да измести предложението на „Нипон-Търнър“?

Брадли поклати глава:

– Дайте ми малко време. Съществуват известни проблеми, а не ми се иска да падам от два стола на земята.

– Мисля, че разбирам – намеси се Доналд. – Има само една причина човек да работи за грошове. Всеки дължи нещо на професията си.

– Това ми звучи като цитат отнякъде.

– Да, от д-р Джонсън.

– Харесва ми. Може би ще го използвам през следващите седмици. Междувременно, преди да взема окончателно решение, трябва ми малко време да обмисля нещата. Отново ви благодаря за гостоприемството, както и за предложението. Все още мисля, че мога да го приема, но дори и да откажа, надявам се да останем приятели.

Докато Брадли се издигаше над замъка, въздушната вълна от хеликоптера раздвижи водите на езерото Манделброт и замъгли отражението на кипарисите в него. Брадли обмисляше най-големия пробив в

кариерата си и преди да вземе окончателно решение, се нуждаеше от пълно отпускане.

Знаеше точно как да го постигне.

21. Дом с добра репутация

Дори въвеждането на свръхзвуковите скорости не допринесе особено много за промяната на статута на Нова Зеландия; за повечето хора това беше просто последната спирка преди Южния полюс. Повечето новозеландци бяха доволни от това състояние на нещата.

Ивлин Мерик беше едно от изключенията и бе предпочела на зрялата (в нейния случай – твърде зряла) възраст 17 години да търси щастие си другаде. В резултат на три брака, които я бяха оставили емоционално уязвена, но напълно финансово осигурена, тя вече бе намерила мястото си в живота и се чувстваше напълно щастлива, в рамките на разумното.

Вилата, както беше известен домът ѝ, бе разположена върху живописен терен в една от все още незасегнатите части на графство Кент, на удобно място от летище „Гатуик“. Предишният ѝ собственик беше известен информационен магнат, който бе вложил всичко в остарялата система, шеметно пометена от висококонтрастната телевизия в края на XX век. По-късните му опити да възвърне състоянието си се бяха оказали безуспешни и в момента гостуваше на правителството на Негово Величество за следващите пет години.

Като човек със здрави морални устои той бе възмутен от начина, по който Ива използваше сега владенията му, и дори се бе опитал да я лиши от право на собственост. Но адвокатите ѝ бяха почти толкова добри, колкото и неговите; може би дори по-добри, защото тя остана на свобода и имаше абсолютното намерение да продължи да прави каквото си иска.

Вилата се управляваше с придирчива възискателност: паспортите на момичетата, отчисленията за данъци, пенсионни и здравни осигуровки, здравни картони и т.н. бяха винаги на разположение на всички държавни служители, които, както често кисело отбелязваше Ива, бяха се навъдили в изобилие.

Като цяло това беше благородно начинание, изпълнено с емоционални и интелектуални стимули. Ивлин Мерик определено не изпитваше етични угризения, отдавна решила, че всяко нещо, което се харесва

на пълнолетните, е напълно приемливо, стига да не е опасно за живота, нехигиенично или да не се пълнее от него. Основната ѝ причина за оплаквания беше, че личните обвързвания с клиентите водеха до голямо текучество на персонала ѝ, както и до големи разходи за сватбени подаръци. Освен това забеляза, че заченатите във Вилата бракове продължаваха по-дълго, отколкото онези с по-конвенционален произход, и възнамеряваше да публикува статистическо изследване, когато се увереше напълно в данните си; в момента корелационният коефициент беше все още под границата на значимото.

Както можеше да се очаква за нейната професия, Ивлин Мерик беше жена с много тайни, предимно чужди, но имаше и една лична, която пазеше особено грижливо. Би било лошо за професията ѝ, ако излезеше на бял свят. През последните две години използваше своите богати, може би уникални познания в областта на парафилията¹⁰, за да довърши доктората си по психология в университета в Оукланд.

Не беше виждала никога професор Хинтън, освен по видеофона, но това беше само в извънредно редки случаи, тъй като и двамата предпочитаха дигиталната безличност на разменяните помежду им информационни файлове. Един ден, може би десетилетие след пенсионирането ѝ, този докторат щеше да бъде публикуван, макар и не под собственото ѝ име и след променянето до неузнаваемост на всички описани в него случаи. Дори професор Хинтън не познаваше засегнатите изследвани лица, макар често да правеше невероятно точни предположения.

„Изследвано лице О. Дж. – написа Ива на компютъра си. – Възраст: 50 години. Инженер с успехи в кариерата си.“

Загледа се внимателно в екрана. Инициалите бяха променени според нейния простичък код, а възрастта бе закръглена до най-близкото десетилетие. Но последно въведените данни бяха точни: професията отразяваше мъжка личност и не биваше да бъде променяна, освен ако не беше напълно необходимо, за да се избегне разпознаването. Дори тогава трябваше да се направи много внимателно, така че подмяната да не бъде прекалено голяма. В случая с един световно известен музикант Ива бе заменила „пианист“ с „цигулар“ и бе превърнала един точно толкова прочут скулптор в художник. Беше си позволила дори да превърне един политик в държавник.

„... Като малък О. Дж. често е бил залавян от възпитаничките на съседното девическо училище, които го използвали (разбира се, не без

---

10. Вж. бележките на автора в края на книгата. – Б. пр.

негово съгласие) като модел в своите уроци по първа медицинска помощ и анатомия на мъжкото тяло. Бинтовали го от главата до петите и макар че изследваното лице до днес твърди, че не е имало еротичен елемент, това е трудно за вярване. Накаран да разкаже по-подробно, той вдига рамене и отвърща: «Нищо не се спомням.» По-късно, вече като младеж, О. Дж. става свидетел на последиците от огромна катастрофа, причинила смъртта на много хора. Макар и останал лично незасегнат, преживяването като че ли оказало влияние върху сексуалното му въображение. Обича различни форми на стягане и връзване (вж. Приложение А) и е развил форма на Свети Себастиановия комплекс, най-силно изразен при Юкио Мишима. За разлика от Мишима обаче О. Дж. е напълно хетеросексуален и отбелязва 2,5/-0,1 на стандартния фототест на Мабълторп.

Това, което прави поведенческият модел на О. Дж. така интересен и навярно необикновен, е, че той е активна и донякъде агресивна личност, както подобава на ръководител на организация в силно конкуриращ се бизнес. Трудно е да си го представи човек да изпълнява пасивна роля в някоя област на живота, но О. Дж. обича моите служителки да го увиват в бинтове, подобно на египетска мумия, докато стане напълно безпомощен. Единствено по този начин, след значително възбуждане, той може да изпита истински оргазъм.

Когато изказах предположение, че по този начин изразява някакво подсъзнателно желание за смърт, той се разсмя, но не отрече. Работата му често е свързана с риск за живота, което обяснява и професионалният му избор. Той обаче даде алтернативно обяснение, което, убедена съм, съдържа голяма доза истина.

«Не можете да си представите какво удоволствие е човек да се усети безпомощен за известно време, без да е в състояние да контролира онова, което става около него, когато носи отговорност за милиони долари и когато от него зависи животът на много хора. Разбира се, напълно осъзнавам, че това е игра, но успявам да си представя, че не е. Понякога се чудя как бих възприел подобна ситуация, ако беше в действителност.»

«Никак», отвърнах му аз и той се съгласи.“

Ива прегледа документа, проверявайки някои данни, които биха разкрили идентичността на О. Дж. Вилата бе специализирана за известни личности, така че по-добре да прекали с предпазливостта, отколкото обратното.

Тази предпазливост беше основно изискване и към самите

знаменитости. Единственото правило, на чието спазване се настояваше във Вилата, бе „да няма кръв по килимите“ и Ива си спомни с отвращение главнокомандувачия сухопътните войски на някаква страна от Третия свят, чието безумие бе наранило сериозно едно от момичетата ѝ. Ива прие извиненията му (и чека) с хладно презрение, а после се обади във външното министерство. Генералът би останал безкрайно учуден – и унижен, – ако бе разбрал защо наистина посланикът на Великобритания беше намерил толкова много причини да отложи поредното му посещение в Англия.

Понякога Ивлин Мерик се питаше какво ли би си помислила сестра Маргарита за настоящите занимания на някогашната си блестяща ученичка. Последния път, когато си спомняше да е плакала, беше като получи от главната игуменка съобщението за смъртта на старата монахиня. Припомни си с носталгия въпроса, който веднъж искаше да зададе на духовната си наставница: защо обетът за вечно целомъдрие трябва да се смята за по-благороден и по-свят, отколкото например един обет за вечен запек.

Съвсем сериозен въпрос, той в никакъв случай не беше замислен да скандализира старата монахиня или да подрони непоклатимите устои на вярата ѝ. Но в крайна сметка така и остана незададен.

Сестра Маргарита отдавна знаеше, че малката Ивлин Мерик не е родена за светата църква. Въпреки това Ива все още изпращаше щедри чекове на манастира „Свети Джуд“ за Коледа.

22. Бюрократ

Член 156

Учредяване на организацията

1. С настоящата конвенция се учредява Международната организация за морското дъно, която ще действа в съгласие с нея.

2. Всички държави членки на ООН са ipso facto¹¹ членки на организацията.

* * *

4. Седалището на организацията ще бъде в Ямайка.

---

11. Ipso facto - от само себе си, по силата на (лат.) – Б. пр.

Член 158

Изпълнителни органи на организацията

1. С настоящата конвенция се учредява Предприятието, орган, чрез който организацията ще изпълнява своите функции съгласно Член 170, ал. 1.

(Конвенция на Организацията на обединените нации върху Морския закон, подписан в Монтиго Бей, Ямайка, на 10 декември 1982 г.)

– Съжалявам за ниското възнаграждение – каза генералният директор Уилбър Джанц, – но то е определено от разпоредбите на ООН.

– Разбирам добре. Както знаете, не съм тук заради парите.

– От друга страна, получавате значителни привилегии. Първо – ранг на посланик...

– Ще трябва ли да се обличам по съответния начин? Надявам се, че не. Та аз нямам дори смокинг, да не говорим за останалите аксесоари.

Джанц се размя:

– Не се безпокойте, ще се погрижим за тези дреболии. С вас ще се отнасят като с важна особа навсякъде, а това е доста приятно.

Отдавна не са се отнасяли с мен така, помисли си Брадли. Но би било доста нетактично да го казвам.

Въпреки богатия си опит в тези срещи сега се чувстваше като новак; може би не биваше да се шегува така за посланиците...

Генералният директор разглеждаше данните върху монитора, като от време на време натискаше „пауза“, за да се спре по-внимателно на някоя подробност. Брадли бе готов да върне значителна част от сумата, отпусната от новите му работодатели, за да прочете този файл. „Чудно дали знаят – мислеше си той – за оная случка, когато двамата с Тед «поръсихме» една руина край Делос с фалшиви амфори?“ Не че имаше гузна съвест; хората, на които причиниха доста неприятности, напълно си го заслужаваха.

– Чувствам се длъжен да споделя с вас – обади се генералният директор, – че имаме един малък проблем, който обаче не бива да ви притеснява. Някои от нашите... м-м-м... по-агресивно настроени страничленки може би няма да останат доволни от връзката ви с ЦРУ.

– Но то беше преди повече от 30 години! Дори не знаех, че ЦРУ е на дъното на операцията, когато подписах договора като обикновен

моряк. Боже мой! Мислех, че ще работя за „Сума Корпорейшън“, което си и беше в действителност.

– Добре, добре. Споменавам го само в случай че някой реши да раздуха тази история. Не е много вероятно, защото във всяко друго отношение вашите данни са безупречни. Дори Болърд го призна.

– О, така ли?

– Да. Каза, че сте най-добрият от цялата тая гадна компания.

– Съвсем в стила на Боб.

Генералният директор продължи да проучва справката от екрана, после погледна с умислен вид.

– Тук има нещо, което изобщо не е свързано с вашето назначение, извинете ме, ако ви прозвучи нетактично, но да говорим като мъже...

Хей, помисли си Брамбли, та те знаят за Вилата! Чудно как ли са проникнали през охраната на Ива? Но изненадата беше дори още по-неочаквана...

– Изглежда сте загубили всякаква връзка с вашия син и майка му преди повече от 20 години. Ако желаете, можем да ви помогнем да установите отново някакви отношения с тях.

За момент Брамбли усети стягане в гърдите, сякаш не му достигаше въздух. Познаваше това чувство много добре и изпита тръпчивото начало на онази парализираща паника, която беше най-лошият враг на водолаза.

Както винаги преди, успя да се овладее, като дишаше бавно и дълбоко. Усетил, че е докоснал някаква стара рана, генералният директор го изчака с разбиране.

– Благодаря ви – произнесе мъчително Брамбли най-сетне, – предпочитам да не им се обаждам. Те... добре ли са?

– Да.

Това беше всичко, което искаше да знае за тях. Не беше възможно да се върне назад във времето. Не можеше да си спомни какъв мъж – може би момче! – беше на 25 години, когато най-сетне постъпи в колежа. И се влюби за първи и последен път.

Така и не разбра кой беше виновен, а може би нямаше значение. Можеха лесно да се свържат с него при желание. (Дали Джейсън Младши мислеше понякога за него и дали си спомняше как бяха играли заедно? Усети предателско смъдене в очите и прогони спомена.)

Понякога се чудеше дали би познал Джули, ако я срещнеше на улицата; бе унищожил всичките ѝ снимки (защо ли пазеше една на Джейсън Младши?) и вече не си спомняше лицето ѝ. Едно обаче беше

сигурно: всичко това бе оставило дълбоки белези в съзнанието му, но той се научи да живее с тях – с помощта, както гузно признаваше пред себе си, на Ива. Ритуалът, който изпълняваха за него във Вилата, му носеше умствено и физическо облекчение и му позволяваше да действа като пълноценен човек. Беше благодарен за това.

А сега се изправяше пред ново предизвикателство като заместник-директор за Атлантика на Международната организация за морското дъно. Представяше си колко ли би се смял Тед на превъплъщението му. Може би имаше истина в поговорката, че престъпниците стават най-добрите полицаи.

– Помолих д-р Цвикер да дойде да се запознае с вас, тъй като ще работите в тясна връзка. Познавате ли го?

– Не, но го виждам доста често. Последният път беше вчера, по канала за научна информация. Правеше анализ на проекта на Паркинсън и като че ли не го оцени особено високо.

– Между нас казано, той нищо не цени особено високо, ако не е измислено от самия него. И обикновено е прав, което не допринася особено за любовта на колегите.

Повечето хора смятаха за комично, че водещият океанограф в света бе роден в едно алпийско село; безкрайно се множеха шегите за храбростта на швейцарската флота. Но никой не можеше да отрече факта, че батисферата е открита в Швейцария.

Генералният директор си погледна часовника и се усмихна на Брадли:

– Ако съвестта ми го позволяваше, можех да печеля басове по този начин. – Започна да брои обратно от десет и когато произнесе „едно“, на вратата се почука. – Разбрахте за какво говоря, нали? Както се казва: „Времето е изкуството на швейцарците“. – След това се провикна: – Влизай, Франц.

Имаше момент на взаимно изпитване, преди ученият и инженерът да си стиснат ръцете: всеки знаеше репутацията на другия и всеки от двамата се чудеше: „Колеги ли ще бъдем, или антагонисти?“ След това професор Цвикер каза:

– Добре дошли на борда, господин Брадли. Имаме да си говорим за много неща.

II. ПОДГОТОВКА

23. Открита телефонна линия

– Почти няма човек – започна Маркър Килфърд, който да не знае, че остават само четири години до стогодишнината от потъването на „Титаник“, или да не е чувал за плановете да се извадят останките му. Още веднъж, щастлив съм да поздравя трима от ръководителите на проектите в тази област. Ще разговарям с всеки от тях поред. След това ще имате възможност да им зададете вашите въпроси по телефона. Номерът, на който можете да позвъните, ще се изписва периодически на вашите екрани. – Господинът вляво от мен е известният подводен инженер Джейсън Брадли; неговата среща с огромния октопод от петролодобивната платформа край Нюфаундленд е вече част от океанския фолклор. Понастоящем господин Брадли работи в Международната организация за морското дъно и отговаря за мониторните операции по изваждането на кораба. До него седи Рупърт Паркинсън, който за малко не грабна американската купа за яхтсменство миналата година. (Съчувствам ти, Рупърт.) Неговата фирма е ангажирана с изваждането на предната, по-голямата от двете части, на които е разцепен корабът. От дясната ми страна е Доналд Крейг, свързан с корпорацията „Нипон-Търнър“, най-известната в момента информационна мрежа. Той ще ни разкаже за плановете да се извади кърмата, последната потънала част, отнесла повечето от загиналите през онази незабравима нощ преди 96 години. Господин Брадли, ще бъде ли справедливо да ви наречем арбитър, при все че в почетното съревнование между другите двама господина няма никаква измама?

Килфърд трябваше да вдигне ръка, за да предотврати спонтанните протести на другите двама гости в студиото.

– Моля ви, господина! Ще ви дам думата. Нека Джейсън се изкаже пръв.

Сега, когато съм маскиран като дипломат, помисли си Брадли, по-добре е да играя тази роля. Зная, че Килфърд се опитва да ни провокира – това му е работата, – затова най-добре да не му се хващам на въдицата.

– Аз лично не гледам на случая като на някакво състезание – отвърна предпазливо. – И двата проекта са публикували граfiците си, в

които е предвидено изваждането да стане към средата на април 2012 година.

– На самия 15 април? И според двата проекта?

Това беше деликатен въпрос, който Брадли не възнамеряваше да обсъжда публично. Беше успял да убеди висшите си началници от МОМД, че не бива да се позволява нещо като фотофинал. Просто не беше възможно едновременното приключване на две гигантски спасителни операции, провеждащи се на по-малко от километър разстояние. Рискът от катастрофа – винаги основна грижа при подобни акции – можеше да се увеличи неимоверно. Опитът едновременно да се извършват две сложни операции беше прекрасен начин да не успее нито една от тях.

– Вижте – продължи той търпеливо, – това не е акция за един ден. Вярно, „Титаник“ стигна дъното на океана за минути, но изваждането му ще отнеме дни, не е изключено седмици.

– Може ли да се намеся? – обади се рязко Паркинсън. – Ние не възнамеряваме да извадим нашата част на повърхността. Тя ще си остане изцяло под водата, за да избегнем риска от непосредствена корозия. Няма да участваме в телевизионно зрелище. – Той съзнателно избягваше да гледа към Крейг, когото телевизионната камера показваше доста по-нескромно.

Мъчно ми е за Доналд, мислеше си Брадли. Вместо него трябваше да дойде Като, той и Парки биха били чудесна двойка. Щяхме да станем свидетели на светкавици между тях при опитите на всеки да бъде по-язвително учтив от другия, и то по възможно най-джентълменския начин. Брадли искаше да помогне на Доналд, към когото изпитваше топло, почти бащинско чувство, но си спомни, че трябва да играе ролята на неутрална страна.

Доналд Крейг са размърда неудобно на стола си и отправи обиден поглед към Паркинсън. Килфърд истински се забавляваше.

– Господин Крейг, не се ли надявате да заснемете издигането на кърмата, обвита във вашия синтетичен айсберг?

Точно това смяташе да направи Като, макар че никога не беше го признавал открито. Тази негова тайна не можеше да се запази повече от няколко милисекунди в световното електронно село, в каквото се бе превърнала планетата.

– Ами... ъ-ъ-ъ... – започна плахо Доналд, – ако издигнем нашата част над равнището на водата, тя няма да остане там задълго...

– ...но все пак достатъчно дълго, за да се направи сензационният филм?

– ...тъй като, точно както и вие, Рупърт, ще я придвижим на буксир под водата до Токио. Не съществува опасност от корозия; по-голямата част от железния корпус ще бъде обгърната от леда и всичко ще се извършва при температура на точката на замръзване.

Доналд замълча за секунда, после по лицето му се разля бавна усмивка.

– Между впрочем – продължи той, придобивайки кураж, – не се ли чу, че именно вие планирате телевизионно шоу? Какви бяха тези приказки за намеренията ви да пуснете аквалангисти до руините, щом стигнете до допустима дълбочина? На колко метра от повърхността ще бъде това, господин Брадли?

– Зависи с какво са пълни бутилките им. Тридесет метра, ако са с въздух, стотина и повече – с кислородна смес.

– Тогава съм убеден, че всички спортисти леководолази в света с радост ще направят това посещение много преди да стигнете до Флорида.

– Благодаря за идеята, Доналд – каза Паркинсън дружелюбно. – Непременно ще я обмислим.

– Ето, че ледът се разчупи, ха, ха! Но да се върнем към основния въпрос. Искам вие двамата – Доналд, Рупърт – да обясните докъде са стигнали проектите ви. Разбира се, не очаквам да издавате никакви тайни. След това ще помоля Джейсън за коментар, ако иска да го направи. И тъй като „К“ е преди „П“, започваш пръв, Доналд.

– Ами... проблемът с кърмата е, че е съвсем разрушена. Запечатването в лед е най-разумният начин за съхранението ѝ. Освен това ледът плува, което очевидно капитан Смит е забравил през 1912 година. М така, моите японски приятели разработиха много ефикасен метод за замразяване на водата посредством електрически ток. Там долу температурата е почти нула градуса, така че е необходимо съвсем малко допълнително охлаждане. Вече са произведени кабелите с много ниска плаваемост и термоелектрическите елементи, след няколко дни нашите подводни работи ще започнат да ги инсталират. Все още сме в преговори за електричеството, но се надявам скоро да имаме сключени договори.

– И какво ще стане, когато направите подводния си айсберг?

– Това е въпрос, който предпочитам да не обсъждаме в момента.

Макар че никой от присъстващите не знаеше, Доналд не се опитваше да се измъкне. Той беше просто неосведомен и доста объркан. Какво ли имаше предвид Като при последния им разговор? Сигурно се беше пошегувал: наистина не беше особено учтиво да оставя партньорите си

в неведение...

– Добре, Доналд. Някакви коментари, Джейсън?

Брадли поклати глава:

– Нищо съществено. Проектът е много дързък, но нашите учени не биха могли да сгрешат. Освен това в него има... как да кажа?... поетическа правда.

– Рупърт?

– Съгласен съм. Идеята е чудесна. Надявам се да сполучи.

Паркинсън успя да предаде искреното си чувство на съжаление за неуспеха, който очевидно очакваше. Поведението му беше върхът на актьорската игра.

– Сега е ваш ред. Вие докъде сте стигнали?

– Използваме прости технологии – с една дума, нищо екзотично. Тъй като на дълбочината на „Титаник“ въздухът е четири пъти по-кондензиран, не е практично да го изпомпваме, за да получим товароподемност. Ето защо ще използваме кухите стъклени топчета. Ще ги разпределим в пакети с подходящи размери. Някои от тях може да бъдат поставени на стратегически места в кораба от ДУС – о, извинете, – от дистанционно управлявани средства. Но повечето ще бъдат прикрепени към специалната повдигаща „люлка“, която ще спуснем до корпуса.

– И как точно – прекъсна го Килфърд – ще прикрепите тази „люлка“ към корпуса?

Очевидно добре си е свършил домашната работа, помисли си Брадли с възхищение. Повечето неспециалисти биха отминали този въпрос като незаслужаващ особено внимание, а всъщност той беше ключът към цялата операция.

Рупърт Паркинсън се усмихна широко:

– Доналд има своите малки тайни; ние също. Скоро ще проведем някои тестове и Джейсън любезно прие да ги наблюдава, нали?

– Да... ако американският флот ни отпусне „Марвин“ своевременно. За съжаление МОМД не разполага със собствени подводници. Но работим по този въпрос.

– Един ден бих се спуснал с вас... струва ми се – каза Килфърд. – Можете ли да осигурите видеовръзка с останките от кораба?

– Не е проблем при наличието на оптични влакна. Вече имаме създадени няколко мониторни мрежи.

– Чудесно. Ще трябва да притисна моя продуцент. А сега виждам, че са постъпили много телефонни обаждания. Първият ни нетърпелив зрител е господин... простете, предполагам, че това е госпожица

Чандрика де Силва от Нотинг Хил Гейт, Имате думата, Чандрика...

24. Лед

– Намираме се в условията на засилено предлагане – каза Като с нескривано тържество. – Американският и съветският морски флот се опитват да си подбият взаимно цената. Ако сме достатъчно умни, мисля, че и двете страни ще платят именно на нас, за да измъкнем радиоактивните играчки от ръцете им.

От другата страна на света семейство Крейг го гледаха посредством последното чудо на комуникационната техника. Въведен с голям шум само преди няколко седмици, ПОЛАР 1 беше първият кабел от оптични влакна, прокаран под арктическите ледове. Елиминирайки дългото препращане на сигнала в геостационарна орбита и неговото кратко, но досадно закъснение, телефонните връзки в света постигнаха значително подобрене; говорещите вече не се прекъсваха и не губеха време в изчакване на отговор от другия край. Както бе отбелязал генералният директор на ИНТЕЛСАТ, усмихнат смело през сълзи: „Сега можем да оставим комуникационните спътници да вършат предписаната им от Бога работа – да служат на самолетите, корабите и автомобилите, както и на всеки, който обича да излиза на чист въздух.“

– Сключихте ли вече сделката? – запита Доналд.

– И това ще стане към края на седмицата. С един руснак и с един янки. След това двамата ще се конкурират помежду си кой ще ни служи по-добре. Нима това не е за предпочитане, вместо да се замерят с атомни бомби?

– Много по-добре е.

– Англичаните и французите също се опитват да се намърдат в операцията, което само подобрява положението ни на избираща страна, разбира се. Можем да наемем и една от техните подводници като резервен вариант или в случай, че решим да ускорим акцията.

– Само за да бъдем в крак с Парки и Сие? Или за да извадим първи нашата част?

Настъпи кратка тишина – време, достатъчно, за да може въпросът да пропътува разстоянието до луната и обратно.

– Наистина, Едит! – каза Като. – Мислил съм за непредвидените препятствия. Но помнете, не сме на състезание. Освен това обещахме на МОМД да вдигнем нашата част между 7 и 15 април 2012 г. Искам да

сме сигурни, че ще спазим графика. Това е всичко.

– И ще го спазите ли?

– Нека ви покажа нашето малко домашно филмче – само ще ви помя да излезете от режима на запис. Това не е окончателната версия, така че очаквам мнението ви за евентуални корекции.

Японските студия, припомни си Доналд, заслужено се славеха със специалните си ефекти и образцовата си работа. (Колко ли пъти най-страшни чудовища бяха разрушавали Токио?) Детайлите от кораба и дъното на океана бяха толкова съвършени, че не се получаваше усещането за мащаб; всеки, който не знаеше, че видимостта под водата не надхвърля в най-добрия случай сто метра, можеше да помисли, че това е самата действителност.

Смачканата задница на „Титаник“ – около една трета от общата дължина на кораба – лежеше върху плоска равнина от кал, заобиколена от отломки от разцепения на две кораб. Самата кърма беше в сравнително добро състояние, макар че палубата беше отчасти разрушена, но понатък сякаш някакъв гигантски чук се бе стоварил върху кораба. Едва половината от руля стърчеше от дъното; две от трите огромни витла бяха напълно затънали. Тяхното изваждане само по себе си представляваше значителен проблем.

– Никак не изглежда добре, нали? – каза бодро Като. – Но гледайте нататък.

Една акула премина лениво през екрана, внезапно забеляза въображаемата камера и панически свърна встрани. Чудесен детайл, помисли си Доналд, поздравявайки наум режисьора.

Сега времето полетя бързо. Вдясно на екрана се появяваха цифри, отбелязващи датата; 24 часа преминаваха за една секунда. Тънки напречни ферми се спускаха от безцветното небе и се сглобяваха в отворено скеле край разрушения кораб. Дебели кабели се виеха като змии около разбития корпус.

400-ният ден – изминала е повече от година. Водата, незабележима досега, бе станала млечно бяла. Първо горната част на отломката, след това изкривената броня, след нея всичко друго до самото дъно бавно чезнеше в огромен облак от блестяща матова белота.

– 600-ният ден – гордо обяви Като. – Най-големият леден блок в света, само дето не е съвсем с формата на куб. Помислете си за всички хладилници, които ще се продадат след тази жива реклама.

В Азия може би – помисли си Доналд, – но не и във Великобритания, особено в Белфаст. Вече се дочуваха протести, викове

„Светотатство!“ и дори заплахи за бойкот на всичко японско. Точно това беше проблемът и Като добре го осъзнаваше.

– 650-ият ден. По това време дъното също е укрепено на няколко метра дълбочина под тройните витла. Всичко е запечатано в здрав леден блок. Сега единственото, което ни остава, е да го издигнем на повърхността. Ледът ще ни осигури само част от нужната товароподемност. Ето защо...

– ...ще помолиш Парки да ти продаде няколко милиарда от своите топчета.

– Колкото и да не ти се вярва, Доналд, отначало мислехме да си ги произведем сами. Но да копираме западна технология? Забрави за това!

– Добре, и какво измислихте в замяна?

– Нещо далеч по-просто: ще използваме истински революционен подход. Не казвайте още на никого... но ще извадим „Титаник“ с ракети!

25. Джейсън Младши

Имаше моменти, когато заместник-директорът за Атлантика на Международната организация за морското дъно не беше обвързан с никакви служебни задължения, тъй като и двете половини от операциите по „Титаник“ вървяха гладко. Но Джейсън Брадли не беше човек, който търпи бездействието.

Понеже нямаше защо да се тревожи за поста си приходите от новостите му надхвърляха няколко пъти заплатата, която получаваше от МОМД, – той гледаше на себе си като на волнонаемник. Другите изглеждаха закрепостени за своите длъжности, обозначени с квадратчета в организационната структура; Джейсън Брадли се връше навсякъде, посещаваше всеки отдел, който му се стореше интересен. Понякога уведомяваше за това генералния директор, друг път – не. Почти навсякъде беше посрещан добре, тъй като славата му обикновено го изпреварваше и шефовете на другите отдели гледаха на него по-скоро като на екзотичен посетител, отколкото като на съперник.

Другите четирима заместник-директори (за Пасифика, Арктика, Антарктика и Индийския океан) с еднаква готовност го запознаваха с това, което се случваше в ресорните им океански простори. Сега те, разбира се, бяха обединени срещу общия враг – глобалното покачване на морското равнище. След продължилите повече от десетилетие често

пъти язвителни спорове най-сетне се стигна до общото мнение, че то е между един и два сантиметра годишно.

„Блупийс“ и другите организации за защита на околната среда веднага хвърлиха вината върху човечеството; за разлика от тях учените не бяха толкова уверени. Вярно, че милиардите тонове въглероден двуокис от използваните термична електроенергия заводи имаха известен принос към прочутия „парников ефект“, но като че ли Майката Природа оставаше главният виновник: и най-героичните усилия на хората не можеха да надминат замърсяването, причинено от изригването на един голям вулкан. Всички тези спорове обаче звучаха прекалено академично за хората, чиито домове бяха застрашени от унищожение още приживе на своите собственици.

Главният учен на МОМД Франц Цвикер се радваше на всеобщо признание като водещ океанограф в света – мнение, което той самият не се опитваше да опровергае. Първото нещо, което забелязваха повечето посетители при влизане в кабинета му, беше корицата от списание „Тайм“ със заглавие „Адмирал на океанските простори“. И никой посетител не можеше да избегне лекцията или поне рекламата за Операция НЕПТУН.

– Просто е скандално – обичаше да казва Цвикер, – че имаме подробни снимки на Луната и Марс, а огромна част от нашата планета е напълно непозната! Харчат се милиони за картата на човешките хромозоми с надеждата някой ден медицината да напредне стремително. Не се и съмнявам, но създаването на карта на морското дъно с най-големи подробности ще се изплати веднага. Наистина, с камера и магнитомер ще открием всички останки, които се намират на дъното на океаните, от както човекът е започнал да строи кораби!

На онези, които го обвиняваха в мономаниакалност, той обичаше да цитира прочутата фраза на Едуард Телър: „Това просто не е вярно. Аз имам няколко мании.“

Несъмнено беше едно: че Операция НЕПТУН беше главната от неговите мании и след неколкomesечно общуване с Цвикер Брадли бе започнал да я споделя, поне в случаите, когато не се занимаваше с „Титаник“.

Резултатът от всичко това, след месеци мозъчни атаки и гигабайти програмиране, беше Експерименталната автономна топографска станция Мк 1. Официалното съкращение ЕАТС оцеля едва около седмица, след това само за една нощ потъна в забрава...

– Не прилича много на баща си – каза Рой Емерсън.

Брадли вече ненавиждаше шегата, макар и по причини, които никой освен генералния директор не подозираше. Обикновено успяваше да се усмихне измъчено, когато запознаваше особено важните личности с последното чудо, излязло от лабораторията. За обикновените важни личности се грижеше заместник-директорът, завеждащ връзките с обществеността.

– Никой няма да повярва, че е кръстен на мен, но това е самата истина. По чиста случайност роботът на американския флот, който за първи път проникна на разузнаване в „Титаник“, беше наречен Джейсън Младши. Но боя се, че това име му е прилегло много точно. Нашият Дж. Младши е много по-сложен и напълно самостоятелен. Може да действа сам в продължение на няколко дни... дори седмици, без каквато и да било човешка намеса. Не е като първия, който се управляваше чрез кабел, даже веднъж някой го нарече „кукла на конци“. Този Дж. Младши може да „ловува“ по всички океански дъна и да „подушва“ всичко, което може да изглежда интересно.

Джейсън Младши не беше по-голям от човек; формата му напомняше дебело торпедо с камери за предно и обратно виждане. Движението му се осигуряваше от единична многовитлова перка. Различните издутини с обтекаема форма върху корпуса му съдържаха инструменти, но роботът бе лишен от традиционните външни манипулатори на повечето дистанционно управлявани средства.

– Как! Без крайници?

– Не са му нужни. Така конструкцията е по-изчистена и му осигурява много по-голяма подвижност и обхват. Дж. Младши е просто разузнавач; винаги след това можем да се върнем и да разгледаме внимателно нещо, което той е открил на дъното. Или под него, благодарение на магнитомера и хидролокатора.

Емерсън беше впечатлен; точно такава машина отговаряше на конструкторската му страст. Краткотрайната слава, която му бяха осигурили прочутите чистачки със звукови вълни, отдавна се беше изпарила – макар за щастие не и парите, които му бяха донесли.

Той сякаш бе роден да служи на една идея; по-късните му изобретения се бяха оказали неуспешни, а широко рекламираният му експеримент да пусне топчетата до „Титаник“ в кула, напълнена с въздух тръба, излезе пълна катастрофа. „Дупката в морето“ на Емерсън упорито

отказваше да стои отворена и спускащите се надолу топчета засядаха наред пътя си, освен когато въздушният поток беше безполезно слаб.

Семейство Паркинсън беше доста разстроено. Всички бяха накарали Емерсън да се чувства неудобно на последните заседания на съвета по начин, който английските висши класи бяха усъвършенствали с течение на времето; дори добрият му приятел Рупърт се държа подчертано хладно.

Но предстоеше още по-страшно. Един вашингтонски карикатурист бе създал комикса „Томас Алва Емерсън“, чиито причудливи изобретения започваха със задвижван от двигател цип, преминаваха през дигитална четка за зъби и завършваха с крачкомер на слънчева батерия. Когато стигна до брайлови скоростомери за слепи мотоциклетисти, Рой Емерсън се обади на адвокатата си.

– Да спечелиш съдебен иск срещу информационна мрежа – беше казал Джо Уикръм, – е все едно да напишеш „Отче наш“ на оризово зърно с флумастер. Защитата ще пледира за правото на коментар, за обществените интереси и ще цитира пространно Хартата за човешките права. – Разбира се – беше добавил обнадеждаващо, – с удоволствие ще участвам в схватката. Винаги съм мечтал да обжалвам дело пред Върховния съд.

Емерсън много разумно беше отклонил предложението и най-сетне от атаката излезе нещо добро. Паркинсънови до един усетиха дълбоката несправедливост и се обединиха около него. Макар че вече не приемаха на сериозно инженерните му предложения, те го поощряваха в изследователски мисии като сегашната.

Скромният научно-изследователски център на Организацията в Ямайка нямаше тайни от никого и бе широко отворен за всички. Той беше – поне на теория – безпристрастен съветник за всички, които имаха нещо общо с морето, фирмата „Паркинсън“ и групировката „Нипон-Търнър“ бяха сред най-активните посетители, които черпеха съвети, свързани с проектите им и – при възможност – разглеждаха плановете на конкурентите. Двете страни внимателно избягваха срещите, но понякога ставаха гафове, придружени с реплики като: „Най-малко вас очаквах да видя тук!“ Ако Рой Емерсън не се лъжеше, точно като пристигаше бе забелязал един от хората на Като в залата за заминаващи пътници на летище Кингстън.

В МОМД, разбира се, чудесно знаеха всичко това и го използваха добре. Франц Цвикер притежаваше особения талант да пробутва собствените си проекти и да кара други да плащат за тях. Брадли с готовност

му сътрудничесе, особено когато ставаше дума за Джейсън Младши, и имаше еднакъв успех както в бодряшките приказки за новото съоръжение, така и в раздаването на лъскавите брошури за Проекта НЕПТУН.

– Веднъж да усъвършенстваме програмите – каза Брадли на Емерсън, – така че да избягваме препятствията и да можем да се справяме с аварийни ситуации, ще го пуснем да действа. Той ще успее да направи много по-подробна карта на океанските дъна, отколкото всеки друг. Когато си свърши работата, ще излезе на повърхността и ние ще си го приберем, ще му заредим пак батериите и ще заложим нови данни. А после – отново на работа.

– Ами ако срещне голямата бяла акула?

– Дори това сме взели под внимание. Акулите никога не нападат нещо, което им изглежда непознато. Дж. Младши определено няма вид на някакъв хранителен деликатес. Освен това излъчваните от хидролокатора сигнали ще плашат повечето хищници.

– Къде възнамеряваш да го изпитаме... и кога?

– Започваме от следващия месец на някои добре картографирани площадки. После – при континенталния шелф. И накрая – в Големите Нюфаундлендски плитчини.

– Не мисля, че ще откриеш нещо ново около „Титаник“. И двете му части са вече заснети до последния квадратен милиметър.

– Вярно е, но те не ни интересуват толкова много. Не забравяй, че Дж. Младши може да проникне на поне 30 метра под дъното, а това не е правил никой друг в полето на отломките. Един Бог знае какво лежи погребано там! Дори да не открием нещо особено вълнуващо, поне ще изпитаме възможностите на Дж. Младши и ще вдигнем голям шум около проекта. Следващата седмица ще посетя „Иксилорър“ за да уредя нещата. Векове, откакто не съм се качвал в него, а Парки... Рупърт... каза, че има да ми показва нещо.

– Наистина има – каза Емерсън с усмивка. – Може би не трябва да издавам тайната, но открихме истинското съкровище на „Титаник“. Точно там, където трябваше да бъде.

26. Бокалът на Медичите

– Не знам дали разбирате – извика Брадли, за да може да се чуе гласът му над трясъка и грохота на машините – какъв кораб имате на разположение. Построяването му е струвало четвърт милиард, при това по

времето, когато милиард долара са били доста пари.

Рупърт Паркинсън носеше безупречно яхтсменско снаряжение, което, особено както беше увенчано с твърдия шлем на главата, изглеждаше някак не на място тук долу, при открития басейн на „Глоумър Иксplorър“. Лъскавият правоъгълник вода – малко по-голям от тенискорт – беше обкръжен от тронави спасителни съоръжения, повечето от които издаваха възрастта на кораба. Навсякъде имаше следи от бързи поправки, мацвания тук-там с антикорозионна боя и табели „Не работи“. Но иначе всичко като че ли беше наред; Паркинсън твърдеше, че се движат преди графика.

Трудно е за вярване, каза си Бадли, че са изминали повече от тридесет години, откакто бях тук, загледан в същия правоъгълник вода. Не се чувствам тридесет години по-стар... но не си спомням много за онзи младок, който току-що бе поел първия си голям ангажимент. Несъмнено тогава не можех и да сънувам за това, който имам сега.

Всичко беше потръгнало по-добре, отколкото очакваше. След десетилетия на битки с адвокатите на ООН и обхождането на редица правителствени отдели и природозащитни организации по азбучен ред, Бадли започна да разбира, че те са едно необходимо зло.

Дните на морския Див запад бяха отминали. Имаше един кратък период, когато на сто възела дълбочина имаше много малко законност; сега той изпълняваше ролята на шерифа и за негова най-голяма изненада това му харесваше.

Един от белезите на новия му статут – някои от старите му колеги го наричаха „конверсията“ – беше грамотата в рамка от „Блупийс“, която сега висеше в кабинета му, точно до снимката, подарена му преди много години от прочутия потушител на пожари по нефтодобивните платформи Червения Алдер. Снимката беше надписана: „Джейсън, няма не е чудесно да не ти досаждат застрахователните агенти? С най-добри чувства, Червения“.

Творението на „Блупийс“ беше доста по-изискано: „НА ДЖЕЙСЪН БРАДЛИ В ЗНАК НА ПРИЗНАТЕЛНОСТ ЗА ЧОВЕШКОТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ УНИКАЛНОТО СЪЩЕСТВО OSTORUS GIGANTEUS VERRILL“.

Поне веднъж в месеца Бадли напускаше канцеларията си и отлиташе за Нюфаундленд, провинция, която все повече отговаряше на името си. Откакто бяха започнали операциите, човечеството все повече и повече насочваше вниманието си към драмата, разиграла се в Големите плитчини. Беше започнало обратното броене на годините до 2012 и вече

се слагаха басове за победителя от „Голямата надпревара за изваждането на «Титаник»“.

Имаше още една широко дискутирана и доста помрачна тема...

– Това, което истински ме дразни – каза Паркинсън, когато напусна шумния и гръмовит хаос на открития басейн, – са онези кръвожадни вампири, които непрекъснато питат: „Открихте ли вече трупове?“

– И на мен ми задават все същия въпрос. Някой ден ще отговоря на някой от тях: „Да и вие сте първият.“

Паркинсън се изсмя:

– Ще трябва да опитам рецептата ти. Но ето какво им отговарям аз: „Знаете, че все още намираме ботуши и обувки на дъното... на чифтове, лежащи на няколко сантиметра разстояние? Обикновено са евтини и доста износени, но миналия месец попаднахме на прекрасен експонат, произведен от най-добрите английски кожари... все още стоеше етикетът: «По поръчка на Негово Величество». Явно някой от пасажерите от първа класа...“

– Държа ги в един стъклен шкаф в кабинета си и когато ме запитат за трупове, посочвам обувките и казвам: „Вижте, не е останала и костичка. Долу живеят истински гладници. Кожата също щеше да отиде, ако не беше таниновата киселина.“ Това тутакси им затваря устите.

„Глоумър Иксplorър“ не беше предназначен за комфортен живот, но Рупърт Паркинсън бе успял да трансформира една от отделните кабинета близо до кърмата в добро подобие на луксозен хотелски апартамент. Тя напомняше на Брамбли за първата им среща някога, сякаш преди столетия, на Пикадили. Сред всичко останало в стаята имаше една повече от необичайна вещ.

Това беше дървен сандък, висок около метър и почти нов на вид. Но когато го доближи, Брамбли усети познат и безпогрешно разпознаваем лъх – металната тръпчива миризма на йод, доказателство за дълъг престой под водата. Един мореплавател – дали не беше Кусто? – бе употребил веднъж израза „мирис на съкровище“. И ето го сега, носеше се във въздуха и караше кръвта му да се вълнува.

– Поздравявам те, Рупърт. Явно си стигнал до апартамента на прададо си.

– Да. Две от ДУС влязоха вътре преди седмица и извършиха предварителен оглед. Това е първото нещо, което изнесоха оттам.

Върху сандъка все още личеше избелелият от почти вековното престояване в бездната надпис със шаблонни букви:

ВИСОКОКАЧЕСТВЕН ЧЕРЕН ЧАЙ
ИМЕНИЕ ГОРЕН ГЛЕНКЕРИН
МАТАКЕЛЕ

Паркинсън повдигна капака, сякаш извършваше свещенодействие, и дръпна листа алуминиево фолио под него.

– Стандартен 80-фунтов цейлонски сандък за чай – каза той. – Съвсем случайно се е оказал с подходящ размер, така че просто са го опаковали отново. Нямах представа, че през 1912 г. са използвали алуминиево фолио! Естествено, черният чай няма да ни донесе добра цена на борсата в Коломбо днес, но е свършил чудесна работа. Просто изумително!

С парче твърд картон Паркинсън внимателно отмести повърхностния пласт мокра черна каша; за момент заприлича на Брадли на дълбоководен археолог, който изважда парчета от глинени съдове от морското дъно. Това тук обаче не беше вековна гръцка амфора, а нещо много по-ценно и изящно.

– Бокалът на Медичите – прошепна почти благоговейно Паркинсън. – Никой не го е виждал повече от сто години; никой дори не е очаквал да го види отново.

Показа само горната част на съда, но това бе достатъчно, за да се види стъкленият кръг с многоцветни нишки, инкрустирани в многоцветна фигура.

– Няма да го вадим, докато не стигнем отново на сушата – каза Паркинсън, – но ето как изглежда.

Отвори един албум със заглавие „Шедьоври на Виенското стъкларско изкуство“. Снимката показваше нещо, което на пръв поглед приличаше на бляскав, застинал във въздуха фонтан.

– Просто не ми се вярва – произнесе Брадли след няколко минутно истинско удивление. – Как е можел някой да пие от това? И още по-странно, как изобщо е могъл някой да го направи!

– Добър въпрос. Първо на първо, това е абсолютно декоративен предмет. Чудесна илюстрация за мисълта на Уайлд „Цялото изкуство е почти безполезно.“ Бих искал да мога да отговоря и на втория ти въпрос. Но ние просто не знаем. Разбира се, можем само да се досещаме за някои от използваните технологии, но как например духачите на стъкло са успели да вплетат тези кръгове? А виж как тези малки топчета са вградени едно в друго. Ако не бях видял това с очите си, бих могъл да се закълна, че някои от тези детайли са били сглобени само при липса

на гравитация.

– Сега разбирам защо семейство Паркинсън са запазили място в Космическа станция № 3.

– Слухът е просто смешен; не си струва да го опровергаваме.

– Рой Емерсън ми каза, че с нетърпение очаква първото си пътуване в космоса... и оборудването на лаборатория в безтегловно пространство.

– Смятам да изпратя на Рой учтив факс, със съвет да си държи затворена тъпата уста. Но след като повдигаш въпроса, да, смятам, че съществуват възможности за надуване на стъкло при нулева гравитация. Можем да направим революция в стъklarската промишленост, но не си струва.

– Дано да не ти се стори много неучтив въпросът, но колко струва днес този бокал?

– Предполагам, че не питаш в качеството си на официално лице, така че ще ти кажа цифра, която не бих публикувал в отчетите на фирмата. Знаеш колко е капризен пазарът на произведения на изкуството, по-нестабилен дори от стоковата борса! Виж тези безумно скъпи цапаници от края на XX век; днес никой не ги ще. А в нашия случай предметът има и историческа стойност. Как ще оцениш това?

– Добре де, колко предполагаш?

– Бих бил много разочарован от сума под 50 милиона.

Брадли подсвирна.

– И още колко има долу?

– Купища. Ето пълния списък, подготвен за изложбата, планирана от „Смитсонови“ тогава. И днес отново, само след сто години закъснение.

В списъка имаше повече от четиридесет предмета, снабдени с подробни описания. Близо половината бяха отбелязани с въпросителен знак.

– Тук има една малка мистерия. Двадесет и два от предметите липсват, а знаем, че са били на кораба и със сигурност прадядо ги е държал в апартамента си, тъй като се е оплаквал, че заемат много място.

– Пак ли ще обвиним французите?

Това беше стара шега, при това доста горчива. Някои от френските експедиции до останките от кораба след откриването им през 1985 г. бяха извършили значителни поразии в опитите да открият артефакти. Болърд и сътрудниците му никога не им го простиха.

– Не, този път имат добро алиби; определено ние сме първите,

които проникват там. Моето обяснение е, че праждо е накарал да ги преместят в някой съседен апартамент или коридор. Сигурен съм, че не са далече, и рано или късно ще ги открием.

– Надявам се, ако предвижданията ти са точни – а в края на краищата ти си специалистът, – тези сандъци със стъклария да изплатят разносните по цялата операция. И всичко отгоре ще бъде чиста печалба. Чудесно изпитано, Рупърт.

– Благодаря ти. Очаквам втората фаза да мине също така добре.

– А, Къртицата ли? Забелязах я долу край басейна. Има ли нещо ново след последния ти доклад, който беше доста непълен?

– Зная. Бяхме на средата на спешни проби, когато от канцеларията ти започнаха да вдигат шум до Бога, че не се спазват сроковете за отчетите. Но сега вече смятам, че сме наясно с проблема.

– Още ли планираш първо да я изпиташ?

– Не. Ще заложим „ва банк“; убедени сме, че системите са наред, така че защо да чакаме? Спомняш ли си какво стана с програмата „Аполо“ през 1968? Една от най-смелите авантюри в историята... Големият „Сатурн V“ беше летял само два пъти, при това без екипаж и вторият полет беше отчасти несполучлив. И все пак НАСА пое разумен риск; следващият полет беше не само с хора на борда, но потегли право към Луната! Разбира се, ние няма да залагаме толкова на едро, но ако Къртицата не работи или ако я изгубим, ще си имаме неприятности; цялата ни операция зависи от нея. Колкото по-скоро разберем за някакви евентуални проблеми, толкова по-добре. Никой не се е захващал с такова нещо преди, но нашето първо спускане ще бъде успешно. Бих желал и ти да гледаш. А сега, Джейсън, какво ще кажеш за чаша чай?

27. Предписание

Член 1

Използване на термините и обхват

1. За целите на настоящата Конвенция:

(1) „Територията“ означава морското дъно и дъното на океана, както и почвата под тях.

(2) „Организацията“ означава Международната организация за морското дъно.

Член 145

Защита на морската среда

В съгласие с настоящата Конвенция ще бъдат взети необходимите мерки спрямо дейностите на територията за осигуряване защитата на морската среда от вредни въздействия, които биха могли да произтичат от подобни дейности. За целта Организацията ще приеме съответстващи разпоредби и мерки за, *inter alia*¹²:

(а) предпазване, намаляване и контрол на замърсяването и други вредни ефекти на морската среда, като се обръща особено внимание на защитата от вредните влияния от такива дейности като пускането на сонди, драгирането, изхвърлянето на отпадъци, построяването и действието или поддръжката на инсталации, тръбопроводи и други съоръжения, свързани с подобни дейности.

(Конвенция на Организацията на обединените нации върху Морския закон, 1982 г.)

– Лошо ни се пише – каза Като от своя кабинет в Токио, – и то не на шега.

– Какъв е проблемът? – запита Доналд Крейг, излегнал се в градината на замъка. От време на време обичаше да даде на очите си възможността да гледат неща на повече от половин метър разстояние, а днес беше един необичайно топъл и слънчев ден за ранна пролет.

– Ония от „Блупийс“. Внесли са нов протест в МОМД и този път се боя, че имат основателна причина.

– Мислех, че всичко е уредено.

– Така си мислехме и ние; в правния отдел хвърчат глави. Можем да направим абсолютно всичко, което сме планирали, освен да извадим „Титаник“.

– Не откривате ли малко късничко? Освен това още не си ми казал как смятате да получите допълнителната товароподемност. Разбира се, никога не съм приемал на сериозно тази шегичка за ракетите.

– Извинявай за това... водихме преговори с „Дюпон“, с „Тиokol“, „Юниън Карбайд“ и с още десетина други фирми... не исках да ти казвам, преди да сме съвсем сигурни в доставчика.

– На какво?

– На хидразин. Ракетно двигателно гориво. Така че не съм ти

---

12. Наред с другите (лат.) – Б. пр.

спестявал истината.

– Хидразин. Ами да, разбира се! Точно така извади кораба Къслър в „Издигнете «Титаник»!“

– Трябва да ти кажа, че идеята е чудесна. Веществото се разлага на чист азот и водород, отделяйки огромна енергия. Но на Къслър не му е идвало до главата да се оправя с „Блупийс“. Отнякъде са научили какво правим – давам мило и драго да разбере откъде! – и сега твърдят, че хидразинът е опасна отрова, че несъмнено ще я разпилеем, колкото и да внимаваме, и т.н., и т.н.

– А той отрова ли е?

– Е, във всеки случай не бих гопил. Мирише на концентриран амоняк, а вероятно на вкус е още по-отвратителен.

– И какво ще правиш сега?

– Ще се боря, разбира се. И ще мисля за други варианти. Парки ще се скъса от смях.

28. Къртицата

Подводницата „Марвин“ за тричленен екипаж беше замислена като наследник на прочутата „Алвин“, изиграла ключова роля в първото откриване на останките на „Титаник“. „Алвин“ обаче не проявяваше намерение да се оттегля от сцената, макар че почти всяка от частите ѝ отдавна беше подменена.

„Марвин“ беше далеч по-комфортна от своята предшественица и разполагаше с мощни енергийни резерви. Вече не беше нужно да се губят два или три часа, докато стигне до дъното; благодарение на своите двигатели „Марвин“ можеше да се спусне до „Титаник“ за по-малко от час. При авария, чрез изхвърляне на всички външни съоръжения титановата капсула с екипажа би достигнала до повърхността за минути, подобно на въздушно мехурче от дълбините.

За Брадли това беше двоен дебют. Все още не беше виждал „Титаник“ със собствените си очи и макар че бе участвал в изпитанията и тренировъчните плавания на „Марвин“, никога не беше стигал с нея до дъното. Капитанът на подводницата го наблюдаваше внимателно и правеше всичко възможно да не му бъдат отнети функциите.

– Височина двеста метра. Местоположение на останките едно, две, нула.

Височина! Тази дума звучеше странно за ухото на водолаз. Но тук,

в капсулата за екипажа на „Марвин“, дълбочината беше почти без значение. Това, което истински интересуваше Бродли, беше разстоянието до дъното и избягването на препятствия по пътя. Чувстваше се така, сякаш управляваше не подводница, а ниско летящ самолет, който търси ориентири в гъста мъгла...

Макар че „търси“ не беше най-подходящата дума, тъй като той чудесно знаеше целта си. Ехото върху монитора на хидролокатора стигаше далеч напред и отекваше на стотина метра. В един момент телевизионната камера щеше да го улови, но Бродли предпочиташе да използва собствените си очи. Не беше дете на видеоепохата, за което нищо не е съвсем действително, докато не се появи на екран.

Острият като нож нос на кораба се очерта пред прожекторите на „Марвин“. Бродли изключи двигателя и остави подводницата бавно да се доближи до стоманената скала.

Сега от „Титаник“ го деляха няколко сантиметра закален до твърдостта на диаманта кристал. Изправяше се пред призрака, който вече близо един век витаеше из пространствата на Атлантика; корабът сякаш отплаваше на току-що започващо пътешествие.

Огромната котва, скрита наполовина в драперия от водорасли, все още очакваше да бъде спусната. В сравнение с нея „Марвин“ приличаше на джудже, а висящите ѝ тонове маса изглеждаха така застрашително, че Бродли я заобиколи отдалече и леко блъсна подводницата край редицата люкове, загледани в пустошта пред себе си като празни очни кухини на череп.

Почти беше забравил целта на посещението си, когато един глас от света горе рязко го върна към действителността.

– „Иксплорър“ до „Марвин“. Хайде, чакаме.

– Прощавайте... просто се възхищавах на гледката. Величествен е. Камерите не го показват вярно. Човек трябва да го види с очите си.

Това беше стар спор, който поне за Бродли беше решен отдавна. Макар че роботите и техните електронни сенсори бяха ненадминато средство за разузнаване и действителни операции, те никога не даваха пълната картина за дъното на океана. „Телеприсъствието“ беше чудесно, но рядко създаваше опасни илюзии. Човек можеше да повярва, че възприема сто процента от някаква отдалечена действителност, а всъщност това беше вярно на 95 процента – и именно останалите пет можеше да се окажат от съществено значение. Хора загиваха поради непълното предаване на тези предупредителни сигнали, които можеше да разпознава единствено човешкият усет. И макар че беше виждал хиляди

фотоси и видеокадри от останките, едва сега Брадли започна да ги осъзнава като реалност.

Изпита нежелание да се откъсва от съзерцанието и разбра колко разочарован трябва да е бил Болърд, имайки на разположение само няколко секунди за разглеждане на кораба. След това завъртя „Марвин“ покрай величествената метална скала и се насочи към истинската си цел.

Къртицата лежеше на подпори на около двадесет метра встрани от „Титаник“, насочена надолу под ъгъл от 45 градуса. Приличаше на космически кораб, ориентиран в обратна посока, и беше добра илюстрация към ширещите се напоследък шегички за стапелите, построени от инженерите в някои малки европейски страни.

Коничната работна глава на Къртицата беше вече забита дълбоко в наноса. Брадли придвижи „Марвин“ по-близо, за да осигури по-добра видимост, и включи видеомагнетофоните на бърза скорост.

– Готови сме – съобщи горе. – Започнете обратното броене.

– Засичаме Т минус десет секунди... 7... 6... 5... 4... 3... 2... 1... Вдигам! Извинявай, исках да кажа „Спускам!“

Сондата започна да се върти и почти мигновено Къртицата се скри в облаци от тиня. Брадли обаче успя да забележи, че съоръжението изчезва с изненадваща скорост; само за секунди бе потънало дълбоко в дъното.

– Свирете отбой – обади се горе, запазвайки тържествения дух за случая. – Тук не се вижда вече нищо, подпорите са обвити в пушилка... Да, де – кал... Сега се проясни. Къртицата е изчезнала. Виждам само малък кратер, който бавно се пълни. Ще минем от другата страна, за да разгледаме по-внимателно.

– Спокойно си вършете работата. Имате между 30 и 50 минути за оглед. Немалко часове лежат там долу.

И доста милиончета, помисли си Брадли, докато направляваше „Марвин“ отново към носа на „Титаник“. Ако Къртицата заседнеше преди да е завършил мисията си, Парки и Сие трябваше да се върнат към чертожната дъска.

Точно след четиридесет и пет минути Къртицата излезе отново на дъното; беше първото пътуване на съоръжението, така че не му даваха много зор и не гонеха рекорди.

Сега всички планирани тридесет ремъка с единична товароподемност от хиляда тона бяха здраво закрепени за повърхността на кораба. След приключването на операцията „Титаник“ щеше да бъде издигнат от дъното на океана, опасан целият, като пъпеш в мрежа.

Така поне беше на теория и всичко изглеждаше правдоподобно. До Флорида все още беше далеч, но след днешния ден разстоянието малко се скъси.

29. Саркофаг

– Открих го!

Рой Емерсън никога не беше виждал Рупърт Паркинсън в толкова възбудено състояние; това определено не беше по английски.

– Къде? Сигурен ли си?

– Деветдесет и девет... добре де, деветдесет и пет процента. Точно където предполагам. Имало е един необитаем апартамент, който не е бил готов до времето на отплаването. На същата палуба, където е бил працядо, и само на няколко метра встрани. И двете врати са заляли, така че ще трябва да си пробиваме път дотам. Сега ще се наложи нашият ДУС да резне малко. Трябваше да си тук да видиш.

Може би, помисли си Емерсън. Но това е семейна работа и той би се чувствал като натрапник. Освен това можеше да е фалшива тревога, както повечето слухове за потънали съкровища.

– За колко време ще успеете да проникнете?

– Не би ми отнело повече от час... стоманата е сравнително тънка и ще се справим с нея за секунди.

– Желая ти успех... дръж ме в картинката.

Рой Емерсън се върна към така наречената си работа. Чувстваше се гузен, че не работи по някакво изобретение, както напоследък прекарваше повечето от времето си. Опитите да намали електронния хаос в многобройните създадени бази данни, като ги преподреждаше и класифициреше отново, му създаваха илюзията за полезно занимание.

Ето защо пропускаше важното събитие.

Малката групичка в апартамента на Рупърт на борда на „Глоумър Иксplorър“ беше толкова съсредоточена върху екрана на монитора, че питиетата в чашите им бяха напълно забравени, което не беше особена беда, тъй като по стара традиция на подобни съдове не се пиеше алкохол.

Рекорден брой представители на фамилията Паркинсън – почти пълен кворум, както бе отбелязал някой – се бяха събрали специално за случая. Макар че малцина от тях споделяха увереността на Рупърт, това

беше чудесен претекст за посещение на мястото на операцията. Единствено Джордж беше идвал и преди; Уилям, Арнълд и Глория бяха новаци. Останалите от групата, която наблюдаваше как ДУС-3 тихо се плъзга по палубата на „Титаник“, бяха от висшия състав на кораба и инженери, събрани от половин дузина фирми, занимаващи се с океански проучвания.

– Забелязахте ли – прошепна някой – как всичко е обрасло с водорасли? Може би това се дължи на прожекторите ни. Не беше така, когато започнахме. Вижте, мостикът прилича на Вавилонските висящи градини...

Като цяло коментарите бяха много малко; разговорите станаха още по-малко, когато ДУС-3 се спусна в зеещата пропаст на Голямото стълбище. Един век преди това по плътния килим се бяха разхождали напред-назад елегантни дами и лъскавите им свити, без да подозират съдбата си и без да могат да си представят, че след малко повече от две години августовските оръдия щяха да сложат край на златната Едуардианска епоха, която те така идеално представяха.

ДУС-3 зави по главния коридор на палубата за разходки край редиците първокласни каюти. Движеше се много бавно в тези тесни пространства и телевизионният образ застина в черно и бяло, като на две секунди показваше нова картина.

Всички данни и контролни сигнали се предаваха по ултразвукова връзка чрез преподавател, монтиран на палубата. От време на време настъпваха досадни паузи, когато екранът угасваше напълно и единственият индикатор за съществуването на ДУС беше един пронизителен сигнал. Някакво препятствие пречеше на вълните и причиняваше разпадане на връзката. Трябваше да се изчака краткият интервал, докато електронните уреди разменят своето „извинявай“ и коригират грешката; след това картината щеше да се върне и управляващият ДУС, на четири километра над него, можеше да продължи. Тези прекъсвания не помагаша за намаляване на напрежението пред екрана; беше изминало доста време, без никой в апартамента на Паркинсън да каже дума.

Всички въздъхнаха с облекчение, когато роботът спря най-сетне пред една обикновена врата, чиято бяла боя ослепително засия пред прожекторите на ДУС-3. Сякаш бояджиите си бяха тръгнали едва вчера; с изключение на няколко обелени места, боята се бе запазила непокътната.

Сега ДУС започна сложната, но съществена операция по закрепянето си – важна процедура не само в космоса, но и под вода. Първо

роботът изстреля под налягане два винта през вратата и се закачи със скоби за тях, така че вече бе здраво захванат за работната площ.

Ярката светлина от термичните кислородни лампи заливаше коридора, в сравнение с нея мощните собствени прожектори на ДУС-3 изглеждаха слаби. Тънкият метал на вратата не оказва никаква съпротива, докато нажеженият до бяло трион – предпочитан инструмент на поколения касоразбивачи – я прорязваше. За по-малко от пет минути се оформи кръг, широк почти един метър, падна бавно напред и вдигна малко облаче тиня, щом докосна пода.

ДУС-3 се освободи от скобите и се издигна на няколко сантиметра, за да надзърне през дупката. Образът трепна, после се стабилизира, когато автоматичната бленда се приспособи към новите условия.

Почти веднага след това Рупърт Паркинсън нададе вик от радост.

– Ето ги! – крещеше той. – Казвах ви... един... два... три, четири, пет... завъртете камерата надясно... шест... седем... малко по-високо... *Божичко... Какво е това?*

По-късно никой не можа да си спомни кой бе извикал пръв.

30. Пиета

Джейсън Брадли беше виждал нещо подобно в някакъв научно-фантастичен филм, чието име не си спомняше. Обгърнат от загадъчни механични ръце, един загинал астронавт пътуваше към вечността и звездите... Но този робот-Пиета се издигаше от дълбините на Атлантика към кръжащите надуваеми лодки, които бяха готови да го посрещнат.

– Това е последният труп – каза мрачно Паркинсън. – Момичето. Все още не знаем името му.

Точно като руските моряци, мислеше си Брадли, които бяха положени на същата палуба преди повече от тридесет години. Не можа да избегне глупавото клише, което проблесна в съзнанието му: „Ето тук излизам на сцената аз.“ И подобно на много от моряците, извадени по време на операция ДЖЕНИФЪР, тези мъртъвци сякаш бяха просто заспали. Това беше най-учудващото, дори невероятно в цялата история, завладяла въображението на света.

И то след всичкия труд, който положихме, обяснявайки на хората, че не е останала и следа от загиналите...

– Изненадан съм – каза той на Паркинсън, – че успя да идентифицираш някои от тях подир толкова изминали години.

– От тогавашните вестници, семейни албуми. Дори бедните ирландски емигранти са имали поне една снимка през живота си. Не мисля, че в Ирландия през последните няколко дни е останал някой таван, непрекъснато от средствата за информация.

ДУС беше предал товара си на облечените в гумени костюми водолази от надуваемите лодки. Те го вдигнаха внимателно и с нежност към люлката, провесена от едната страна от крановете на „Иксplorър“. Очевидно беше много лек; един човек бе достатъчен да го направлява.

Водени от едновременен спонтанен импулс, Паркинсън и Брадли се отдръпнаха от парапета; и двамата бяха видели достатъчно от тъжния ритуал. През последните 48 часа двама мъже и една жена бяха извадени от гробницата, в която са лежали повече от век, и то явно незасегнати от времето.

Когато останаха сами в апартамента на Паркинсън, Брадли му подаде малък компютърен модул.

– Всичко е там – каза той. – Лабораторията на МОМД работи извънредно. Все още има някои загадъчни подробности, но общата картина като че ли е ясна.

– Не зная дали някога си чувал историята за „Алвин“. Още в самото начало той се изгубил в дълбоки води. Екипажът едва успял да се измъкне, без дори да си довърши обета. Когато няколко години по-късно извадили потъналата подводница, обедът си стоял точно там, където го били оставили. Това бил първият сигнал, че в студената вода, при ниско съдържание на кислород, разлагането на органичните вещества почти спира. Освен това са открити тела от останките в Големите езера, които изглеждат съвсем добре след десетилетието, прекарани във водата. Представяш ли си изумените лица на моряците! Така че първото изискване е трупът да бъде в затворено пространство, за да не могат да го докопат морските хищници. Точно това се е случило на „Титаник“. Хората са били хванати като в капан, опитвайки се да се измъкнат навън. Бедните, навярно са се заблудили в първа класа! Разбили са ключалката на луксозния апартамент... но не са могли да отворят другата, преди да ги стигне водата... Има обаче и нещо друго освен студената застояла вода. И именно тук е цялото очарование. Чувал ли си някога за Блатните хора?

– Не.

– И аз не бях чувал до вчера. Но от време на време датските археолози откривали почти идеално запазени трупове... от жертвоприношения... преди повече от хиляда години. Непокътнати до последната

бръчки, до последния косъм... изглеждат като скулптури. Каква е причината? Заровени са в торфени блата и танинът ги предпазва от разлагане. Спомняш ли си ботушите и обувките, разхвърляни край останките на „Титаник“ кожата им не е мръднала?

Паркинсън не беше глупак, макар че понякога се опитваше да мине за герой на П. Дж. Удхаус; за секунди направи връзката.

– Танин ли? Ами да, разбира се – сандъците с чай!

– Точно така. Някои от тях са съвсем запазени. Но нашите химици твърдят, че танинът е само една от причините. Корабът е бил току-що боядисан, така че анализиранияте водни проби показват значителни количества арсеник и олово. Съвсем нездравословна среда за бактериите.

– Сигурен съм, че това е отговорът – каза Паркинсън. – Каква невероятна ирония на съдбата! Листата чай са се запазили много по-добре, отколкото би могло да се предположи. Боя се, че нашият працядо ни донесе лош късмет. Точно когато нещата тръгваха на добре.

Брадли знаеше какво има предвид. Към старото обвинение за оскверняването на историческа гробница се добавяше и това за ограбване на гробове. И по странен парадокс – пресен гроб.

Отдавна забравените Томас Конлин, Патрик Дули, Мартин Галахър и техните трима все още неизвестни спътници изведнъж бяха променили всичко.

Това беше парадокс, който би доставил удоволствие на всеки истински ирландец. С откриването на мъртвите „Титаник“ внезапно бе оживял.

31. Въпрос на мегавати

– Стигнахме до отговор – каза измореният, но ликуващ Като.

– Чудя се дали вече има смисъл – отвърна Доналд Крейг.

– О, цялата тази истерия няма да продължи дълго. Нашите момчета от изследванията вече работят здравата, тези на Парки – също. Проведохме няколко срещи на високо равнище, за да разработим обща стратегия. Може да извлечем дори взаимна изгода.

– Не разбирам...

– Сигурно. Благодарение на нашето... добре де, на Парки... внимателно проучване, тези нещастници най-сетне ще получат християнско погребение в своята родина. На ирландците ще им хареса. Не казвай на никого, но вече разговаряхме с папата.

Доналд намираше насмешливия тон на Като за обиден. Той несъмнено би разстроил Едит, която бе очарована от прекрасната жена-дете, наречена от света Колийн.

– По-добре е да внимаваш. Някои от тях може да са били протестанти.

– Не ми се вярва – всички са от южните части, нали?

– Да, от Куинстаун. Няма да го намериш на картата. Подобни имена са били променени след извоюването на независимостта. Сега градчето се нарича Коб.

– Как се пише?

– К-О-Б.

– Добре, ще поговорим с архиепископите или с когото е нужно там, както и с кардиналите, просто за да сме сигурни. Но да ти кажа какво са намислили нашите инженери. Ако стане, ще се окаже по-добро от хидразина. И трябва да накара дори „Блупийс“ да вдига лозунги за нас.

– Това ще е добра промяна. Истинско чудо.

– Чудесата са наш специалитет, не знаеш ли?

– И какво е поредното от тях?

– Първо, ще направим нашия айсберг по-голям, за да е по-товароподем. Така ще ни е нужна допълнителна товароподемност само от десет килотона. За целта можехме да минем по пътя на Парки и отначало се уплашихме, че ще ни се наложи. Но съществува по-чистичък и поинтелигентен начин да прокараме газ долу. Електролизата. Ще разложим водата на кислород и водород.

– Това е стара идея. Няма ли да са нужни огромни количества ток? И какво ще кажеш за риска от експлозия?

– Глупав въпрос, Доналд. Газовете ще минат през отделни електроди и ще им сложим мембрана да ги разделя. А за тока си прав. Гигават-часове! Но ние ги имаме... когато атомните ни подводници си свършат работата с охлаждащите елементи на Пелтие, ще ги превключим за електролизата. Макар че може би ще ни се наложи да наемем още един съд... защо ли наричат подводниците „съдове“? Споменах ти, че англичаните и французите проявяват желание да участват, така че и с това нямаме проблеми.

– Доста елегантно изпипано – похвали го Доналд. – Сега разбирам с какво ще угодиш на „Блупийс“. Всеки е луд по кислорода.

– Точно така. И когато изпуснем балоните при излизането им от водата, целият свят ще диша по-леко. Поне така твърдят изследователите.

– А водородът ще отиде направо в стратосферата, без да безпокои

никого. Но какво ще стане с добрия стар озонов слой? Някаква опасност от нови дупки?

– Проверили сме и това, разбира се. Положението му няма да стане по-лошо, отколкото е сега. А то, признавам, никак не е розово.

– Добре де, не е ли по-разумно да се бутилират газовете. Започват със стотици тонове гърмящ газ при 400 атмосфери. Сигурно е доста скъп, защо да се хвърля на вятъра?

– Да и това сме проучили. Много е сложно, разходи по превоза в контейнери и така нататък. Може би си струва да се опита, поне като експеримент.

– Погрижил си се за всичко, а? – каза Доналд с искрено възхищение.

Като поклати бавно глава.

– Нашият общ приятел Бродли веднъж ми каза: „Когато си се погрижил за всичко, морето ще измисли нещо друго.“ Мъдри думи и аз никога не ги забравям. Сега трябва да затварям. Поздрави Едит.

III. ОПЕРАЦИИ

32. Никой друг освен нас, роботите

До първото десетилетие на новия век огромната руина и останките край нея бяха стояли непроменени, макар и не непокътнати. Сега, с приближаването на 2010, дъното на океана се бе превърнало в арена на събитията, или по-точно – в две арени на разстояние 1000 метра една от друга.

Скелето около носа беше почти завършено, а Къртицата бе успяла да прокара двадесет и пет от масивните ремъци под кораба; оставаха още пет. Повечето от калната маса, натрупала се около кораба при забиването му в дъното, беше разбита с мощни водни струи, а огромните котви не бяха вече полузаровени в тинята.

Бяха осигурени повече от двадесет хиляди тона товароподемност от точно толкова кубически метра пакети стъклени топчета, стратегически разположени край подпорите на скелето и на няколко места вътре в самия кораб, където конструкцията можеше да издържи на натоварването. Но „Титаник“ не бе помръднал от лобното си място, нито пък някой очакваше подобно нещо. Нужни бяха още десет хиляди тона тяга, за да започне изравнянето му от тинята и бавното му издигане на повърхността.

Колкото до разбитата кърма, тя вече бе изчезнала под бавно нарастващия леден блок. Средствата за масова информация често цитираха Харди: „В призрачните тихи далнини растеше Айсбергът“, макар че поетът надали си е представял именно такава употреба на стиховете си.

Предпоследният стих също се цитираше нашироко и точно толкова извън контекста. Както „Паркинсън“, така и „Нипон-Търнър“ се изтощиха да слушат, че

„Те бяха тръгнали
по общи пътища
като две половини от едно величествено събитие.“

Надяваха се събитието наистина да бъде „величествено“, но в никакъв случай, доколкото зависеше от тях, „общо“.

Почти всички операции върху двете половини от кораба се

извършваха с дистанционно управление от повърхността; единствено в критични ситуации се налагаше присъствието на хора долу. През последното десетилетие подводната роботна техника бе отишла значително по-напред от забележителните постижения в областта на строителството на платформи за нефтодобива от миналия век. Приходите от операцията щяха да бъдат огромни, макар че – както често кисело отбелязваше Рупърт Паркинсън – голяма част от тях щяха да минат в ръцете на други хора.

Разбира се, имаше много проблеми, несполуки и дори аварии, макар и без жертви. По време на една силна зимна буря „Иксplorър“ бе принуден да напусне площадката, за неудоволствие на капитана му, който възприе събитието за професионална обида. Повръщащите пасажери обаче като цяло не споделиха гледната му точка.

Дори тази проява на Североатлантическа ярост не прекрати операцията по кърмата. На двеста метра под водата демобилизираните ядрени подводници, прекръстени вече на имената на един пионер-океанограф и един прочут корабостроител, „Матю Фонтейн Мори“ и „Петър Велики“, дори не подозираха за разразилата се на повърхността буря. Техните реактори продължиха да изсипват неуморно мегават след мегават слаботокова електроенергия към дъното, създавайки издигащ се стълб топла вода при изпомпването на топлината от руината.

Тези изкуствено произведени подводни гейзери предизвикаха неочакван от никого благоприятен ефект, като изхвърлиха към повърхността хранителните вещества, които иначе щяха да останат на дъното на океана. Невероятната реколта от планктон, която се роди в резултат на това, зарадва популацията от риба и доведе до рекорден улов на треска. Правителството на Нюфаундленд официално помоли подводниците да останат на дъното, когато двата съда изпълниха задълженията си по договора с „Нипон-Търнър“.

Съвсем отделно от тази дейност на хиляди километри разстояние се влагаха с еднакво усърдие голямо количество пари и усилия. Във Флорида, недалеч от ракетните площадки, които бяха изпратили човек на Луната, а сега наблюдаваха приготовленията на друг екипаж за Марс, трескаво се строеше подводният музей „Титаник“. А от другата страна на земното кълбо Токио подготвяше още по-изумителен подводен изложбен салон с прозрачни коридори за посетителите и разбира се, зала за непрекъснати прожекции на филма, който се очакваше да бъде наистина зрелищен.

Огромни суми се влагаха и навсякъде другаде по света, и по-

специално в страната, която някога беше известна като Русия. Благодарение на „Петър Велики“ акциите от операциите по изваждането на „Титаник“ бяха особено популярни на Московската фондова борса.

33. Слънчев максимум

– Друга от моите мании – каза Франц Цвикер – е цикълът на слънчевите петна. Особено настоящият.

– Какво толкова специално има в него? – запита Брадли, докато двамата вървяха към лабораторията.

– Първо, кулминацията му ще бъде – да, позна! през 2012 г. Вече отдавна е минал през максимума от 1990 г. и се приближава до рекорда от 2001.

– Е, и?

– Между нас казано, изплашен съм. Толкова ненормалници са се опитвали да свързват събитията с 11 годишния цикъл, който така или иначе не винаги е точно единадесет години, че броенето на петната по слънцето често се класифицира като астрология. Но в едно няма съмнение: че слънцето оказва влияние върху всичко на земята. Убеден съм, че то е виновно за ненормалните метеорологични явления, на които станаме свидетели през последния четвърт век. Не можем да хвърляме цялата вина върху човешката раса, както им се иска на „Блупийс“ и компания.

– Мислех, че сте техен привърженик.

– Само в понеделник, сряда и петък. През останалата част от седмицата държа под око Майката Природа. Аномалиите във времето не са единствената беда. Повишава се сеизмичната активност. Виж какво стана в Калифорния. Чудя се защо хората продължават да строят къщи в Сан Франциско. Не им ли стигна 2002 г.? А сега очакваме още по-голямо...

Джейсън приемаше за привилегия това, че ученият обичаше да споделя мислите си с него; двамата, толкова различни по възпитание и характер, се уважаваха и като колеги, и като приятели.

– Има още нещо, което ми причинява кошмари. Дълбоководните изригвания, причинени навярно от земетресенията, а може би и от човека.

– Спомням си някои от тях. Особено онова през 1998 в акваторията край Луизиана. Отнесе цяла платформа.

– О, беше слаба работа! Говоря ти за истинските изригвания, като онзи кратер, открит от учените на „Шел Ойл“ през 80-те. Представяш ли си каква експлозия е предизвикало – изринати са три милиона тона морско дъно! Също като голяма атомна бомба.

– И смятате, че може да се случи отново?

– Убеден съм, но не зная кога и къде. Непрекъснато предупреждавам хората от „Хиберния“, че дърпат дявола за опашката. Ако Томи Голд е прав – а той се оказа прав за неутронните звезди, макар че погреша за лунния прах и твърдото тяло – ние едва сме зачопили земната обвивка. Това, което сме успели да уловим, е дребно изтичане от истинските въглеродородни резервоари на десет или повече километра дълбочина.

– Ама че дребно! Та то опустошава цивилизацията ни от векове насам.

– „Опустошава“ ли каза или „разрушава“? А, ето го и нашия блестящ ученик. Как върви обучението му?

Джейсън Младши лежеше върху транспортен колесник като риба на сухо. Беше свързан с безброй компютри посредством кабели, които изглеждаха на Брадли абсурдно тънки. Израснал в епохата на медните проводници, той така и не свикна с революцията на оптичните влакна.

Сякаш нищо съществено не се случваше; дежурната техничка бързо скри микрокнигата, която четеше на монитора, и веднага превключи изображението.

– Всичко е наред, докторе – отвърна бодро тя. Просто проверявам базата данни от експертната система.

Това тук е част от мен самия, помисли си Джейсън. Беше прекарал дълги часове в подводни тренажори, докато програмистите се опитваха да кодират и запишат на свой език придобитите с упорит труд негови умения – самата същност на ветерана морски инженер Джейсън Брадли. Започваше все по-често да чувства, че Дж. Младши се превръща в заместител на сина му.

Това усещане се засилваше, когато двамата трябваше да общуват директно. Стара шега за водолазите беше, че речникът им за връзка с околния свят се състои от стотина думи, точно колкото им бяха необходими в работата под водата. Но Джейсън Младши притежаваше достатъчно богат изкуствен интелект, за да надхвърли значително тази цифра.

Учените от лабораторията се надяваха да изненадат Джейсън, като използват гласа му за модел за синтезатора на човешки глас на Дж.

Младши, но реакцията му ги разочарова. Шегаджиите бяха забравили, че малко хора могат да разпознаят собствения си възпроизведен глас, особено когато той произнася рядко използвани от тях самите изречения. Джейсън дори не схвана шегата, докато не видя хилещите се физиономии наоколо.

– Има ли някаква причина, Ан – запита Цвикер, да не започнем изпитанията под вода навреме?

– Не, докторе. Алгоритъмът за аварийно действие като че ли все още не действа правилно, но разбира се, той няма да ни е нужен на първо време.

Въпреки че преобразувателите на звука не бяха конструирани за работа над водата, Джейсън се изкуши да размени няколко думи с Младшия.

– Здравей, Джейсън Младши. Чуваш ли ме?

– Чувам ви.

Звукът, който излизаше от машината, беше силно изкривен, но думите се разбираха съвсем добре. Под водата качеството на звука щеше да бъде далеч по-добро.

– Знаеш ли кой съм аз?

Настъпи дълга пауза, след това Дж. Младши отвърна:

– Не разбирам този въпрос.

– Приближете се към него, господин Брадли – посъветва го техниката. – Извън водата нашият Джейсън е малко глух.

– Познаваш ли ме?

– Да. Вие сте Джон Максвел.

– Да се върне на конструкторите – измърмори Цвикер.

– А кой всъщност е Джон Максвел? – запита Брадли, по-скоро развеселен, отколкото ядосан.

Момичето изглеждаше притеснено.

– Шефът на отдела по симулиране на човешкия глас. Но това не е проблем – тестовете още не са валидни. Под вода ще ви разпознава на половин километър разстояние.

– Надявам се. Довиждане, Джейсън Младши. Ще се видим по-късно, когато не си толкова глух. Сега да проверим дали Дълбокия Джип е в по-добра форма.

Дълбокия Джип беше другият първостепенен проект на лабораторията. Повечето посетители, когато го виждаха за пръв път, питаха: „Това подводница ли е или усъвършенстван водолазен костюм?“ Отговорът неизменно беше: „И двете.“

Поддръжката и експлоатирането на подводни съдове за тричленен екипаж от рода на „Марвин“ беше скъпо начинание: само едно негово потапяне струваше около сто хиляди долара. Имаше много случаи, когато един човек можеше да свърши работата на трима.

Цялата лаборатория знаеше добре тайната амбиция на Джейсън Брадли. Той се надяваше Дълбокия Джип да бъде готов навреме, за да го отведе до „Титаник“, докато корабът още лежеше на дъното на океана.

34. Буря

Щяха да изминат десетилетия, преди метеоролозите да успеят да докажат, че голямата буря през 2010 е едно от поредицата природни бедствия, започнали през 80-те години на XX век като предвестник на климатичните промени през следващото хилядолетие. Преди да изчерпи енергията си, опустошавайки западните склонове на Алпите, Глория нанесе щети за 20 милиарда долара и взе повече от хиляда жертви.

Метеорологическите спътници неизменно изпращаха предупреждения няколко часа преди бедствието, иначе броят на жертвите би бил многократно по-голям. Но, за нещастие, мнозина не чуваха прогнозите или пък не ги вземаха на сериозно. Особено в Ирландия, където първо се стовари жестокият чук на небето.

Доналд и Едит Крейг работеха върху редакцията на последните метри от „Операция дълбоко замразяване“, когато Глория удари замъка Конрой. Не усетиха нищо зад масивните стени, не чуха дори зловещия трясък, когато бурята помете с един замах тъмната стаичка на върха на замъка.

Ейда вече храбро признаваше факта, че е безнадежден случай в чистата математика – онази, която според прочутия тост на Дж. Х. Харди нямало да послужи никому за нищо. Без сам някога да узнае – тъй като тайните на програмата за разшифроване на кодовете ЕНИГМА бяха отрити десетилетия по-късно, – Харди се бе оказал удивително неправ още приживе. В ръцете на Алън Тюринг и неговите колеги дори нещо толкова абстрактно като теорията на числата се оказа силен коз.

По-голямата част от висшата математика и тригонометрията и буквално цялата теория на символната логика останаха затворена книга за Ейда. Просто не я интересуваха; беше отдала сърцето си на геометрията

и свойствата на пространството. Вече се забавляваше с петмерни пространства, тъй като четиримерните ѝ се сториха прекалено елементарни. Подобно на Нютон, тя „плуваше в непознати морета на мисълта – сама“.

Но днес се намираще в обикновеното тримерно пространство благодарение на подаръка, който чичо Бродли току-що ѝ бе изпратил. Тридесет години след появата си кубът на Рубик се бе завърнал отново за човечеството – в много по-дяволски вариант.

Както всяка чисто механическа конструкция, оригиналният куб имаше един недостатък, за който пристрастените към него трябваше да бъдат благодарни на изобретателя. За разлика от съседните си стени, шестте централни кубчета бяха фиксирани. Останалите 48 можеха да се въртят около тях в една от възможните 43 252 002 274 489 856 000 комбинации.

„Марк II“ не притежаваше тези ограничения и всичките петдесет и четири малки кубчета можеха да се движат, без да подсказват верните ходове на вече вбесените запалнянковци. Само развитието на микрочиповете и екраните от течни кристали направи възможно съществуването на това чудо; в действителност нищо не се движеше, но многоцветните квадрати можеха да се местят по повърхността на куба само с едно докосване с пръст.

Отпусната в малката си лодка в компанията на Лейди, Ейда късно забеляза помръкналото небе. Бурята вече я връхлиташе, когато най-сетне запали мотора на лодката и се насочи към навеса. Не ѝ минаваше през ум, че може да има някаква опасност; в крайна сметка езерото Манделброт беше дълбоко едва три фута. Но Ейда не обичаше да се мокри, а Лейди просто ненавиждаше.

Още преди да стигне западния бряг на езерото, бурята се разрази и грохотът ѝ стана почти оглушителен. Ейда се изуми: това беше истински вълнуващо! Но Лейди се ужаси и се опита да се скрие под седалката.

Насочвайки се към Шипа между алеите от кипариси, момиченцето бе отчасти защитено от природната ярост. Но за първи път се разтревожи; големите дървета от двете страни се люлееха като тръстики от вятъра.

Оставаха му десетина метра до сигурния бряг и навеса за лодки, някъде между най-крайния Изток на М-множеството и границата с безкрайността на минус 1,999, когато опасенията на Патрик О'Брайън за прасадените кипариси трагически се сбъднаха.

35. Артефакт

Едно от най-трогателните археологически открития бе направено в Израел през 1976 г., по време на серия разкопки на учени от Еврейския университет и Френския център за праисторически изследвания в Йерусалим.

На една площадка, датираща отпреди 10 000 години, те откриха скелета на дете, притиснало с ръка бузата си. Тази ръка държеше друг малък скелет: на около петмесечно кученце.

Това е най-старият известен случай на споделяне на един и същ гроб от човек и куче. Навярно по-късните примери са много повече.

(Из „Приятелите на човека“ от Роджър Грас, „Саймън енд Шустър“, 2001).

– Може би ще ви е интересно да научите – каза доктор Джафърджий с онази клинична студенина, която Доналд намираше за досадна (макар че как иначе психиатрите биха запазили здравия си разум?), – че случаят на Едит не е единствен. От откриването на Множеството през 1980 г. мнозина са губили ума си по него. Обикновено това са компютърни запалянковци, които нямат много ясна представа за действителността. В информационните банки днес се съдържат около 60 случая на манделмания.

– А има ли излекувани?

Доктор Джафърджий се намръщи. „Излекуван“ беше дума, която той рядко използваше; терминът, който предпочиташе бе „приспособяване“.

– Да кажем, че в 80 % от случаите пациентът е способен да се върне към... ъ-ъ... нормален живот, понякога с помощта на лекарства, понякога с електронни имплантати. Цифрата е доста окуражаваща.

С изключение на онези 20 %, помисли си Доналд. Към коя ли категория принадлежеше Едит?

През първата седмица след трагедията тя беше неестествено спокойна; след погребението някои от общите им приятели бяха изненадани от проявите ѝ на привидно безразличие. Но Доналд знаеше колко страда и не се учуди, когато започна да се държи неадекватно. Когато започна да броди из замъка нощно време, обикаляйки празните зали и влажните коридори, които така и останаха неремонтирани, той осъзна,

че трябва да потърси съвет от лекар.

Въпреки това продължи да отлага, като се надяваше, че Едит ще преболедува след първите признаци на дълбока скръб. И наистина, сякаш бе започнала да се възстановява, когато внезапно почина Патрик О'Брайън.

Отношенията между Едит и стария градинар бяха вечно изострени, но двамата се уважаваха и споделяха обичта си към Ейда. Смъртта на малката беше еднакво тежък удар за Пат и родителите ѝ; той също се чувстваше виновен за трагедията. Ех, ако беше отказал да пресади тези кипариси... ако...

Беше започнал да пие отново и напоследък рядко го виждаха трезвен. Една студена нощ, след като съдържателят на „Черния лебед“ го бе отпратил вкъщи, той се бе изгубил в селото, където бе прекарал целия си живот. На сутринта го намериха умрял от измръзване. Отец Макмълън смяташе, че причината за смъртта му е по-скоро самоубийство, отколкото нещастен случай, но дори и да беше грях да погребее Пат по християнски, той беше готов да измоли прошка от Бога за това. Както и за малкото пухкаво същество, което Ейда държеше в ръцете си.

В деня след второто погребение Доналд завари Едит седнала пред монитора с висока разделителна способност втрепенено да съзерцава една от безкрайните миниатюрни версии на Множеството. Не искаше да разговаря с него и внезапно той осъзна с ужас, че в образа на екрана тя търси Ейда.

През последвалите години Доналд Крейг често се улавяше да мисли за отношенията, която се бяха развили между него и Джейсън Брадли. Въпреки че се бяха виждали едва пет или шест пъти и то все по работа, той бе усетил онази обвързваща взаимна симпатия, която понякога се поражда между мъже и става почти толкова силна, колкото и сексуалното привличане, дори когато е лишена от всякакво еротично съдържание.

Може би Доналд напомняше на Брадли за липсващия му приятел Тед Колиър, за когото често говореше. Във всеки случай и двамата се радваха на взаимното си присъствие и се срещаха дори когато това не бе абсолютно необходимо. Може би Като и концернът „Нипон-Търнър“ проявяваха голяма доза подозрителност, но Брадли никога не престъпи неутралитета си на служител на МОМД. Още по-малко се опитваше Крейг да използва този пост на приятеля си. Те споделяха личните си,

не професионални си тайни. Доналд така и не научи каква роля е изиграл Брадли в решението на Организацията да забрани хидразина.

След погребението на Ейда – заради което Брадли бе прелетял половината свят – отношенията им станаха още по-близки. И двамата бяха загубили жена и дете; макар обстоятелствата да бяха различни, резултатите бяха почти еднакви. Връзката им се задълбочи дотам, че започнаха да си споделят интимни тайни и слабости, които никоой от двамата не бе разкривал пред друг човек.

По късно Доналд се питаше как не се бе сетил сам за идеята; може би беше толкова близо до нея, че не можеше да види гората зад дърветата.

Падналите кипариси вече бяха извозени и двамата се разхождаха край езерото Манделброт – за последен път и за двамата, както се оказа по-късно, – когато Брадли очерта сценария.

– Това не е чисто моя идея – обясняваше с извинителен тон. – Знам го от един приятел психолог.

Измина доста време, преди Доналд да открие кой е „приятелят“, но веднага схвана възможностите, които предлагаше методът.

– Мислиш ли, че ще има ефект? – запита.

– Това трябва да обсъдиш с психиатъра на Едит. Дори идеята да е добра, той може да не я подкрепи. Нали знаеш, вечния лекарския синдром НИТ.

– Национален институт по терапевтика?

– Не. – „Не е Измислено Тук“.

Доналд се засмя, колкото и да не му беше весело.

– Имаш право. Но първо да видя дали мога да изпълня моята задача. Никак няма да е лесно.

Това беше слабо казано; задачата беше най-трудното нещо, с което се бе захващал в живота си. Често трябваше да спира работа, заслепен от сълзите, които напиха в очите му.

И изведнъж по някакъв загадъчен начин в подсъзнанието му се събуди спомен, който му даде сили да продължи. Някъде преди много години бе попаднал на един разказ за някакъв хирург в една от страните от Третия свят, който възстановявал зрението на бедни слепци. За тази цел вземал роговицата на донора няколко минути след смъртта му.

Този хирург трябва да е имал твърда ръка, след като е взел органи и от собствената си майка. Аз да не съм по-лош от него, каза си мрачно Доналд, докато вървеше към монтажната маса, където двамата с Едит бяха прекарали много часове в работа.

Доктор Джафърджий се бе оказал изненадващо отзивчив. Беше го запитал с леко ироничен, но доста разбиращ тон:

– И откъде ви хрумна тази идея? От някоя психарска видеодрама?

– Зная, че звучи така. Но може би си струва да опитаме... ако наистина одобрявате.

– Готов ли е вече филмът?

– Ето, в капсулата е. Искам да ви го покажа. Виждам, че имате комбиниран видеошкаф...

– Да, работи дори с касети VHS! Ще повикам Долорес, разчитам на нея. – Поколеба се и погледна замислено Доналд, сякаш искаше да добави още нещо. Наместо това натисна един бутон и каза тихо в пейджинг-системата на клиниката:

– Сестра Долорес, бихте ли дошли в моя кабинет? Благодаря.

Все още някъде в този череп има нещо от предишната Едит Крейг, мислеше си Доналд, докато седнали с доктор Джафърджий и сестра Долорес наблюдаваха фигурата пред огромния монитор. Ще мога ли да разруша невидимата, но непроницаема черупка, изградена от скръбта, и да я върна към действителността?

Познатият черен, подобен на бръмбар образ, плуваше върху екрана, протягайки безбройните си пипалца, които го свързваха с останалата Манделбротова вселена. Нямахше никакви указания за мащаба, но Доналд бе забелязал координатите, които определяха размерите на тази версия. Ако човек можеше да си представи цялото множество, простиращо се далеч извън границите на монитора, то вече бе по-голямо от Космоса, разкрит от космическия телескоп „Хъбъл“.

– Готов ли сте? – попита доктор Джафърджий.

Доналд кимна. Сестра Долорес, седнала съвсем близо до Едит, погледна към тяхната камера, в знак, че ги е чула.

– Тогава започваме.

Доналд натисна копчето и стартира подпрограмата.

Абаносовата повърхност на езерото Манделброт сякаш затрептя пред тях. Едит извика стресната и учудена.

– Много добре! – прошепна доктор Джафърджий. – Реагира!

Водите се разцепиха на две. Доналд извърна поглед; не можеше да понесе да гледа отново последното тържество на режисьорските си способности. Но успя да види образа на Ейда и чу гласа ѝ, който каза

нежно: „Обичам те, мамо... но ти не можеш да ме откриеш тук. Аз съществувам само в твоите спомени и ще остана завинаги там. Сбогом...“

Долорес прихвана падащото тяло на Едит, докато последната сричка отзвуча в безвъзвратното минало.

36. Последният обед

Беше чудесна идея, макар не всички да бяха се съгласили, че е наистина сполучливо осъществена. Интериорът на единствената в света дълбоководна подводница беше директно заимстван от класическия филм на Дисни „20 000 левги под водата“.

Пътниците, които се качиха на „Пикард“ (регистрация в Женева) се озоваха в плюшен, странно разпределен салон във викториански стил. Той бе замислен да вдъхва спокойствие и да отклонява каквато и да е мисъл за 7 000-те тона налягане върху всеки от малките люкове, които осигуряваха доста ограничена видимост към света наоколо.

Най-големият проблем, с който се бяха сблъскали строителите на „Пикард“, беше не конструкторски, а правен. Единствено лондонската „Лойд“ се съгласи да застрахова съда; никой друг не искаше да поеме ангажимента за пасажери, всички важни особи, с астрономически цифри в кредитните си сметки. Затова преди всяко потапяне на подводницата по възможно най-дискретен начин се събираха нотариално заверени откази от претенции.

Ритуалът по потапянето не беше по-обезпокоителен от стегнатата лекция на стюардесите за евентуалните последици от аварийно кацане, която трябваше да понасят вече десетилетия наред всички пътници на трансокеански полети. Разбира се, надписите „Пушенето забранено“ вече не бяха необходими. На „Пикард“ нямаше и предпазни колани и спасителни жилетки, които тук под водата биха били точно толкова ненужни, колкото и парашутите на борда на търговските въздушни лайнери. Многобройните вградени системи за тази цел бяха автоматични и ненавръпчиви за човешкия поглед. Ако се случеше най-лошото, от каютата се отделяше самостоятелна двуместна спасителна капсула и всяка от тях спокойно и безопасно можеше да се издигне на повърхността, съпровожда от яростни ултразвукови опознавателни сигнали.

Настоящото пътуване беше последното за сезона; приближаваше краят на годината и скоро „Пикард“ щеше да бъде пренесена по въздух към по-спокойни морета в Южното полукълбо. Макар че на

дълбочината, на която плаваше подводницата, между зимата и лятото не съществуваше по-голяма разлика, отколкото между деня и нощта, лошото време на повърхността можеше да потопи пасажерите в дълбока, дълбока депресия.

По време на 30-минутното свободно потапяне на подводницата до площадката на операциите видните гости на „Пикард“ гледаха кратък стереофилм, показващ текущото състояние на работите по изваждането на останките и карта на предстоящото пътуване по дъното на океана. Докато траеше спускането, практически нямаше какво друго да се види в мрака освен случайното проблясване на някоя светеща риба, привлечена от странния нашественик в нейното царство.

Изведнъж сякаш призрачно сияние засвети някъде дълбоко долу. На „Пикард“ бяха изгасени всички светлини с изключение на червените сигнални лампи, когато отпред израсна носът на „Титаник“.

Почти всеки, видял кораба, бе потресен от едно и също усещане: навярно е изглеждал точно така преди сто години в корабостроителницата на Харлънд и Волф. Отново бе обгърнат от сложната плетеница на стоманеното скеле, обкръжен отвсякъде от работници. Тук обаче работниците не бяха човешки същества.

Имаше отлична видимост и капитанът изманипулира „Пикард“ така, че пасажерите и от двете страни на кабината да могат да разгледат максимално добре останките през тесните люкове. Внимаваше много да не блъсне някой от заетите в труд работи, които не обърнаха никакво внимание на подводницата до тях. Тя не беше част от понятийната им система.

– Ако погледнете вдясно – каза екскурзоводът, млад възпитаник на „Удс Хол“, който гледаше да припечели нещо през ваканцията, – ще видите кабела „Надолу“, който стига до „Иксплорър“. В момента по него върви модул с противотежест. Цялата конструкция тежи около два тона. Сега го пресрещна един робот, откача модула, вижте как леко се движи. Роботът ще го отнесе до точката на окачване и ще го закачи. След това двутонната противотежест, която го е отвела надолу, ще бъде прехвърлена към кабела „Нагоре“ и ще бъде изпратена обратно към „Иксплорър“ за повторна употреба. Когато тази операция се повтори около десет хиляди пъти, ще могат да издигнат „Титаник“. Поне тази част от него.

– Доста сложен начин да се върши някаква работа – изкоментира една от важните особи. – Защо просто не използват съгъстен въздух?

Екскурзоводът го беше чувал десетки пъти, но се бе научил да

отговаря търпеливо на подобни въпроси. (Заплащането беше доста добро, освен това имаше и допълнителни поощрения.)

– Възможно е, мадам, но е много по-скъпо. Налягането тук е огромно. Предполагам, че сте виждали обикновени кислородни бутилки, въздухът в тях е под налягане около двеста атмосфери. Ако отворите такава бутилка тук, въздухът няма да излезе. По-скоро водата ще нахлуе в нея и ще я изпълни наполовина!

Може би беше прекалил малко със сравнението; някои от пасажерите изглеждаха разтревожени. Затова продължи бързо, надявайки се да отклони неприятните им мисли:

– Наистина се използва съгъстен въздух за оформяне и по-прецизен контрол, а във финалните фази той ще играе главната роля. Сега шкиперът ще се приближи към носа и ще се плъзнем по палубата за разходки, така че ще имате възможност да разгледате всичко отблизо. За известно време няма да разговаряме...

Много бавно „Пикард“ мина по продължение на огромния неясно очертан корпус. Голяма част от него беше потънала в мрак, но от някои отворени люкове се разпиляваха снопчета светлина и показваха увлечените в труд работи.

Никой не каза и дума, докато минаваха покрай обкичените с гирлянди от водорасли стоманени стени. Трудно беше да се преценят размерите на кораба, останал дори сто години след построяването си един от най-големите трансатлантически лайнери. И най-люксовият. „Титаник“ бе отбелязал края на една епоха; след приближавашата война вече никой нямаше да може да си позволи такъв разкош. Нито да се осмели да рискува повтарянето му от страх да не би подобно разточителство да предизвика отново завистта на боговете.

Планината от стомана избледня в далечината. Светлинното сияние около нея стана едва забележимо и под „Пикард“ остана единствено пустото морско дъно, което ту се появяваше, ту се скриваше от погледа, осветено единствено от мощните фарове на подводницата.

Но макар и пусто, то съвсем не беше безинтересно; дълбоководните драги бяха оставили огромни белези по него.

– Това е полето на отломките – обяви екскурзоводът, нарушавайки най-сетне тишината. – Беше осеяно с най-различни предмети от кораба – мебели, прибори, кухненски съдове, каквото се сетите. Всички те бяха събрани, докато „Лойд“ и Канадското правителство водеха дела пред Международния съд. Когато най-сетне се намери разрешение на споровете им, беше вече твърде късно...

– Какво е това? – извика уплашено една от пътничките. Беше забелязала някакво движение пред своя люк.

– Къде? Да видя. О, това е Джейсън Младши.

– Кой?

– Джейсън младши. Последната играчка на МОМД... о, извинете – Международната организация за морското дъно. В момента го изпитват – това е автоматизиран робот-разузнавач. Надяват се да създадат цяла флотилия, така че да се състави подробна карта на морските и океанските дъна. Тогава ще опознаем океаните така добре, както луната.

Отпред се появи друг оазис от светлина и скоро пред очите на пасажерите се разкри невероятна гледка, колкото и пъти човек да я беше виждал на снимки или видеокадри.

От кърмата на кораба вече не се виждаше нищо: цялата беше погребана дълбоко под огромния ръбест леден блок на дъното на океана. От леда стърчаха дузина напречни греди, към някои от които посредством кабели с различна дължина бяха прикрепени полупразни балони.

– Грандиозна работа – каза младият екскурзовод с видимо възхищение. – Проблемът е да се предотврати откътването на ледени парчета от блока и както виждате сложната подпорна конструкция се мъчи да се справи с това. Също и това скеле на върха на айсберга, което прилича на покрив.

Един от пасажерите, който очевидно не беше следил внимателно беседата, запита:

– Тези балони... не казахте ли преди малко, че не могат да изпомпат въздух на такава дълбочина?

– Не достатъчно, за да издигнат подобна огромна маса. Но това не е въздух. Балоните са пълни с водород и кислород, освободени от електролиза. Виждате ли кабелите? Те пренасят милиони, не – милиарди амперчаса от двете атомни подводници на четири километра над нас. Достатъчно електричество да захрани малък град.

Екскурзоводът погледна часовника си.

– Боя се, че тук няма много за разглеждане. Ще направим още една обиколка във всяка посока, после си тръгваме за къщи.

„Пикард“ пусна баластите си; щяха да бъдат прибрани по-късно и изпратени нагоре по кабела „Нагоре“ на носа на „Титаник“. Беше време да започне раздаването на автографи върху сувенирната брошура, която за мнозина пасажери се оказа истинска изненада...

Призракът от големите плитчини

„ПИКАРД“	„ТИТАНИК“
14 октомври 2011	14 април 1912

ОСНОВНИ ЯСТИЯ

Консоме „Фермие“	Лучена супа
Филе от калкан	
Яйце по аржентински	
Пиле по мерилендски	
Солено говеждо, зеленчуци, кнедли	

СКАРА

Агнешки котлет на скара		
Пюре, пържени и варени картофи		
Ябълков пай	Пудинг	Пасти

СТУДЕН БЮФЕТ

Сьомга с майонеза	Стриди	
Аншоа по норвежки	Херинга в сос	
Пушена сардина	Сардина натюр	
Печено говеждо		
Шпикована говежда плешка		
Пай с телешко и шунка		
Вирджинска и къмбърлендска шунка		
Италиански колбаси	Пача	
Пиле желирано		
Волски език		
Маруля	Цвекло	Домати

СИРЕНА

Чешир, Стилтън, Горгонзола, Едам, Камамбер,
Рокфор, Чедър
<i>Наливна мюнхенска бира</i>

– Боя се, че доста неща от менюто ги няма – каза младият

екскурзовод с нотка на подигравка. – Възможностите за приготвяне на храна на „Пикард“ са доста ограничени. Нямаме дори микровълнова печка – ще изразходва твърде много електроенергия. Затова, моля, избягвайте скарата; уверявам ви, че студеният бюфет е превъзходен. Имаме също някои от сирената, но само по-леките. Горгонзола като че ли не е най-добрият избор за тези херметизирани пространства... Желая ви приятно прекарване, дами и господа. След около час ще бъдем горе.

37. Възкресение

Не се уреди лесно и беше отнело месеци спорове отвъд границата. Обаче съвместните погребения преминаха доста гладко; дори само в името на споделената обща трагедия християнин можеше да разговаря учтиво с друг християнин, фактът, че един от мъртвите беше от Северна Ирландия, помогна много; ковчезите можеше да бъдат положени в земята едновременно в Дъблин и Белфаст.

Докато „Lux aeterna“ от Вердиевия Реквием отзвучаваше бавно, Едит Крейг се обърна към Долорес и запита:

– Да кажа ли сега на доктор Джафърджий? Или ще реши отново, че съм луда?

Долорес се намръщи, после отвърна с онзи напевен карибски акцент, който веднъж ѝ бе помогнал да проникне там, където се бе спотайл разумът в съзнанието на Едит:

– Моля те, скъпа, не използвай никога повече тази дума. Освен това, да, мисля, че трябва да му кажеш. Време е да поговорим с него отново, иначе ще започне да се тревожи. Той не е като други лекари, следи състоянието на пациентите си. За него те не са просто клинични случаи.

Доктор Джафърджий наистина се зарадва на обаждането на Едит; зачуди се откъде му звъни, но тя не му каза. Виждаше, че седи в голяма стая с тръстикови мебели (а може би тропиците, родният остров на Долорес?), и забеляза, че е напълно успокоена. На стената зад нея висяха две големи снимки и той веднага разпозна лицата: Ейда и „Колийн“.

Лекарят и бившата му пациентка се поздравиха топло, после Едит каза малко нервно:

– Може би ще си помислите, че съм се впуснала в нови търсения... и може би сте прав. Но поне този път зная какво върша и ще работя с някои от най-известните учени в света. Може би шансът за успех е едно към милион, но това е безкрайно – и наистина твърдя, безкрайно – по-

добро от това, което мислех, че ми е нужно в М-множеството.

Не това, което ти е нужно, помисли си доктор Джафърджий, а което искаш. Но просто каза доста предпазливо:

– Продължавай, Едит. Заинтригуван съм... и в пълно неведение.

– Какво знаете за криобиологията¹³?

– Не много. Зная доста хора, които са били замразени, но така и не е доказано дали те... О! Разбирам накъде биеш! Каква изумителна идея!

– Но не е абсурдна!

– Да, макар че твоят шанс едно към милион може да се окаже прекален оптимизъм. Но при такава отплата... не, не бих казал, че е абсурдна. И ако се страхуваш, че ще наредя на Долорес да те качи на първия самолет за Клиниката, не се бой. Дори да не успее проектът ти, това може би е най-доброто лечение за теб.

Само ако, помисли си доктор Джафърджий, не те потисне почти несъмненият провал на идеята ти. Все пак то ще стане след много години...

– Радвам се, че ме разбирате. Още щом чух, че ще запазят тялото на Колийн с надеждата да го идентифицират, знаех какво трябва да направя. Не вярвам в съдбата, но как бих могла да пропусна този шанс?

Дали, наистина знаеш? – помисли Джафърджий. Загубила си една дъщеря; надяваш се да получиш друга. Спящата красавица, събудена не от добрия принц, а от застаряваща принцеса. Или може би магьосница – добра този път! – притежаваща сила, която далеч надхвърля фантазиите на което и да е ирландско момиче от XIX век.

Ако – само ако! – това стане, какъв странен нов свят ще се изправи пред Колийн. Тя ще бъде тази, която ще се нуждае от внимателно психологическо наблюдение. Но това беше най-смелата екстраполация.

– Не искам да охлаждам ентузиазма ти – каза Джафърджий, – но дори и да успееш да съживиш тялото, няма ли да са настъпили невъзвратими нарушения в мозъка след сто години смърт?

– Точно от същото се опасявах, когато започнах да мисля върху идеята. Но много изследвания доказват, че е напълно приемлива. Бях много изненадана, дори повече – потресена. Чували ли сте за професор Ралф Меркле?

– Да, името ми звучи познато.

– Преди повече от 30 години той и група млади математици

---

13. Криобиология - раздел от биологията, изучаващ действието на живите системи при ниски и свръхниски температури. – Б. пр.

извършиха революция в криптографията, като откриха система за обществени кодове... Няма да ви обяснявам надълго и нашироко, но това извади от строя всяка кодираща машина в света и доста шпионски мрежи. После, през 1990... или по-скоро през 1989 г. професорът публикува един класически доклад, озаглавен „Молекулярно възстановяване на мозъка“...

– А, този ли беше!

– Точно той. Бях сигурна, че сте чували за неговия труд. Там той изтъква, че дори да е имало сериозно нарушение в дейността на мозъка, то може да се коригира чрез апаратура, която ще бъде открита през следващия век. Тоест в наши дни.

– А открита ли е?

– И не една. Вижте само управляваните от компютър микросонди, които използват хирурзите. Днес няма научно предаване, което да не показва последните постижения в областта на нанотехниката.

– Но как ще се възстанови целият мозък, клетка по клетка? Помислете само за труда!

– Броят на операциите е около 1023. Дребно число.

– Да, наистина. – Джафърджий не беше сигурен дали Едит не се шегува; но не – изглеждаше напълно сериозна. – Добре, да предположим, че наистина успеете да възстановите мозъка до последната клетка. Нима това ще върне живота на човека? С всичките му спомени? Чувства? И с всичко останало – каквото и да е то, – което прави от човека неповторима личност?

– Можете ли да ми изтъкнете причини за противното? Не вярвам, че мозъкът е по-загадъчен орган от останалите в човешкото тяло, освен това знаем как функционира по принцип, не в детайли. Съществува един единствен начин да проверим и в процеса на работа ще открием много нови неща.

– Колко време смяташ, че ще продължи?

– Задайте ми този въпрос след пет години. Тогава може би ще ни е нужно още едно десетилетие... или столетие. Или цяла вечност...

– Мога само да ти пожелаая успех. Проектът е впечатляващ, но се опасявам, че ще имаш много повече проблеми от чисто техническите. Роднините на Колийн, например, ако изобщо се открият.

– Не ми се струва много вероятно. Последната версия е, че момичето е било пътник без билет на кораба и затова не фигурира в списъка на пасажерите.

– Добре, но църквата, средствата за информация, хилядите

спонсори... всичките писатели на историйки за духове, които искат да напишат биографията й... Става ми мъчно за бедното момиче само като си помисля.

Освен това не можеше да не мисли, макар че не го изрази на глас: „Надявам се Долорес да не ревнува.“

Доналд, разбира се, беше изумен и дълбоко възмутен: винаги в такива случаи съпругът (или съпругата) се чувстваше така.

– И дори не е оставила бележка? – запитва той невярващ.

Доктор Джафърджий поклати глава:

– Няма защо да се тревожите. Ще ви се обади веднага след като се установи някъде. Ще й е нужно малко време, докато се приспособи. Дайте й няколко седмици.

– Знаете ли къде е?

Лекарят не отговори, което само по себе си вече бе достатъчен отговор.

– Добре, поне смятате ли, че е на сигурно място?

– Несъмнено е в изключително добри ръце. – Психиатърът направи една от онези дълги паузи, които бяха част от основния инвентар в професията му.

– Знаете ли, господин Крейг, всъщност аз трябва да съм ви доста сърдит.

– Защо? – запитва Доналд искрено учуден.

– Това ми струваше най-добрия член на моя екип, моята дясна ръка.

– Сестра Долорес? Чудех се защо не я виждам исках да й благодаря за всичко, което направи.

Последва още една точно премерена пауза, после доктор Джафърджий каза:

– Тя помогна на Едит много повече, отколкото можете да предположите. Явно никога не сте подозирали и това, което ще ви кажа, може да ви шокира. Не смятам, че ви дължа истината. Тя само ще ви помогне. Първоначалното влечение на Едит не е било към мъжете, а Долорес определено ги мразеше, макар че понякога любезно правеше изключения в държанието си с мен... Тя успя да установи контакт с Едит на физическо равнище далеч преди да успеем да повлияем върху психиката на жена ви.

Те като че ли са родени една за друга. Макар че Долорес дяволски ще ми липсва. Доналд Крейг остана безмълвен и вцепенен, след това

успя да изломоти:

– Искате да кажете, че... са били любовници? И вие го знаехте?

– Разбира се; моята работа като психиатър е да помагам на пациентите си с всички възможни средства. Вие сте интелигентен човек, господин Крейг... изненадан съм, че това може да ви шокира.

– Вашето поведение е определено непрофесионално!

– Ама че глупост! Тъкмо обратното. Да, през варварския XX век мнозина биха спорили. Можете ли да повярвате, че по онова време се е считало за престъпление лекарите да имат сексуални отношения със своите пациенти дори когато това е било единственото възможно лечение за тях? Или да вземем единствената добра последица от СПИН-а: болестта принуди хората да станат по-откровени, помогна им да се отърсят от пуританското си тесногърдие. Моите индийски колеги с техните проститутки в храмовете и еротични скулптури – винаги са били на по-прав път от всички нас. Бедата на Запада е, че имаме да наваксваме три хиляди проклети години.

Доктор Джафърджий спря да си поеме дъх и едва сега Доналд успя да събере мислите си. Не можеше да се отърси от чувството, че лекарят е престъпил професионалния си дълг. Дали беше изпитвал еротичен интерес към недостъпната сестра Долорес? Или пък имаше някакви други, по-дълбоки проблеми?

Разбира се, всеки знае защо някои хора стават психиатри...

С повече късмет човек успяваше да се излекува сам. А дори да не успееше, работата беше много интересна, а заплащането – отлично.

IV. ФИНАЛ

38. Осма степен по скалата на Рихтер

Джейсън Брадли стоеше на мостика на „Глоумър Иксplorър“ и следеше движенията на Дж. Младши по дъното на океана, когато усети внезапния рязък трус. Вперили очи в дисплеите, двамата електронни инженери не забелязаха нищо; навярно помислиха, че това е някаква обичайна промяна в непрестанния ритъм на корабните двигатели. За миг Джейсън си припомни друг момент преди близо век, останал също толкова незабелязан от повечето пасажери на борда.

Разбира се, „Иксplorър“ беше на рейд (котвите се намираха на четири километра под водата, това пък как ли би удивило капитан Смит!) и никакъв айсберг не можеше да се промъкне незабелязан от радарите. А и не би могъл да направи нищо по-страшно от това, да олющи малко боя от корпуса.

Преди Джейсън да успее да се обади в комуникационния център, една червена точка започна да проблясва на екрана на светлинния факс. Веднага от рядко използвания високоговорител на уреда зазвуча пронизителен сигнал за тревога със стопроцентова гаранция да събуди дори и мъртвите с килохерцовия си обхват. Джейсън изключи звука и се съсредоточи върху съобщенията. Дори двамата „сухопътни моряци“ до него усетиха, че нещо не е наред.

- Какво става? – запита единият разтревожено.
- Земетресение – при това доста силно. Сигурно е някъде наблизно.
- Опасно ли е?
- Не и за нас. Чудно къде ли му е епицентърът...

Трябваше да изчака няколко минути, докато свързаният в мрежа компютърен сеизмограф направи изчисленията си. След това върху екрана на факса се появи следното съобщение:

ПОДВОДНО ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ; ПО ПРЕДВАРИТЕЛНИ ДАННИ – СЕДМА СТЕПЕН ПО СКАЛАТА НА РИХТЕР; ЕПИЦЕНТЪР ПРИБЛ. 550 ЗАПАДНА ШИРИНА И 440 СЕВЕРНА ДЪЛЖИНА.

ДА СЕ ПРЕДУПРЕДЯТ ВСИЧКИ ОСТРОВИ И БРЕГОВИТЕ ОБЛАСТИ В СЕВЕРНИЯ АТЛАНТИК.

Нищо не се случи през следващите няколко секунди; после на екрана се появи още един ред:

ПОПРАВКА: СИЛАТА Е ОСМА СТЕПЕН ПО СКАЛАТА НА РИХТЕР.

На четири километра под водата Дж. Младши търпеливо и съвестно вършеше работата си, като се плъзгаше на десет метра над дъното със скорост осем възела. (Някои морски традиции от древни времена се бяха запазили: възлите и клафтерите¹⁴ не можаха да бъдат изместени в метричната ера.) Навигационната му програма беше така заложена, че сканираше местността на откоси, подобно на орач, който минава напред-назад по нивата, подготвяйки я за следващата реколта.

Първата ударна вълна не смути Дж. Младши повече, отколкото хората горе на „Иксplorър“. Дори двете атомни подводници наблизко не усетиха нищо; бяха конструирани да издържат и на по-лошо, макар че командирите им изкараха няколко напрегнати секунди, очаквайки нещо да се случи с подводните бомби.

Джейсън Младши продължи автоматичното си разузнаване, като събираше и запаметяваше няколко мегабайта информация всяка секунда. 95% от нея нямаше да представлява интерес за никого; може би щяха да изминат векове, преди от утайките ѝ да се изрови някакво научно златно зрънце.

За човешкото око или за видеокамерата дъното изглеждаше почти напълно безинтересно, но мястото бе избрано особено грижливо. Първоначалното „поле на отломките“ около разсечената кърма бе отдавна прочистено от всички по-интересни предмети; дори разпилените от бункерите бучки въглища, бяха събрани и превърнати в сувенири. Но едва преди две години магнетометричното проучване бе разкрило аномалии близо до носа, които заслужаваха по-внимателно проучване. Дж. Младши беше безкрайно подходящ за тази работа; след няколко часа той щеше да приключи огледа и да се върне в базата.

– Това ми напомня за 1929 г. – каза Брадли.

В лабораторията на МОМД доктор Цвикер поклати глава:

– Много по-лошо е.

В Токио, друга точка на набързо свиканата конференция, Като запита:

– Какво се е случило през 1929 година?

---

14. Мярка за морска дълбочина = 6 фута или 182 см – Б. пр.

– Земетресението в Големите плитчини. Предиизвикало е мътно течение, нещо като подводна лавина. Понесено по дъното, то е разкъсало телеграфните кабели един по един като памучни конци. Скоростта му била определена на 60 км в час, ако не и повече.

– Тогава може да стигне и дотук – ужас! – след три-четири часа. Каква е вероятността от щети?

– Засега няма как да се определи. В най-добрия случай – малка. Трусът от 1929 г. не е засегнал „Титаник“, макар мнозина да са сметнали, че корабът е напълно погребан. За щастие подводната лавина минала на няколко километра западно от него. Повечето от калната маса се отложила в един каньон и напълно пощадила останките от кораба.

– Извинете – намеси се Рупърт Паркинсън, – току-що научихме, че един от нашите плавателни модули е излязъл на повърхността. Изскочил е на 20 метра над водата. Изгубихме всякаква телеметрична връзка с кораба. А вие, Като?

Като се поколеба за миг, после извика нещо на японски към някакъв сътрудник извън екрана.

– Ще проверя какво става с „Петър“ и „Мори“. Доктор Цвикер, каква е най-лошата ви прогноза?

– Бързият оглед показва няколко метра утайка. Ще имаме по-добро компютърно моделиране след около час.

– Един метър няма да е чак толкова лошо.

– Графикът ни ще отиде на кино, по дяволите!

– Получи се сводка от „Мори“, господа – каза Като. – Никакви проблеми – всичко върви нормално.

– Но за колко време ще остане така? Ако тази ... лавина наистина препуска към нас, ще трябва да извадим всички съоръжения, които успеем, преди да удари. Какво ще ни посъветвате, доктор Цвикер?

Ученият се канеше да отговори нещо, когато Брадли зашепна нещо нетърпеливо в ухото му. Докторът го погледна сепнат, после се намръщи и кимна в съгласие.

– Не мисля, че трябва да продължавам, господа. Господин Брадли е по-опитен от мен в тази област. Преди да дам какъвто и да било съвет, ще трябва да се консултирам с нашия правен отдел.

Всички млъкнаха изненадани. После Рупърт Паркинсън бързо каза:

– Всички ние сме делови хора; ясно е, че МОМД не желае името й да се цитира в съдебни процеси. Така че да не губим повече време. Да изтеглим което можем. Съветвам ви да направите същото, Като.

Особено ако се потвърдят предположенията на доктор Цвикер за най-лошото.

Тъкмо от това се опасяваха учените. Подводното земетресение беше достатъчно голяма беда, но както атомната бомба служи за детонатор на ядрения синтез, така и то можеше да предизвика още по-големи природни стихии.

Милиони години слънчева енергия се съхраняваха в нефтоносните пластове под дъното на Атлантика. Досега човекът бе открил и извадил незначителна частица от тях.

Останалите още чакаха.

39. Блудният син

Роботи на стойност милиарди долара изоставиха инструментите си на дъното на Атлантика и заплуваха към повърхността. Никой не бързаше; не беше заложен човешки живот, макар да бяха обвързани доста съдби. Дяловете на „Титаник“ вече падаха рязко на световните фондови борси, давайки на хумористите от масмедиите добра възможност за плоски шеги.

Големите нефтодобивни платформи също действаха предпазливо. Макар че разположените в сравнително плитки води „Хиберния“ и „Авалон“ нямаше защо да се притесняват, всички дейности бяха спрени временно и се извършваха двойни и тройни проверки на аварийните и защитните системи. Не оставаше нищо друго, освен да чакат и да се възхищават на величественото сияние, което бе превърнало поредните слънчевите изригвания в най-зрелищното събитие, наблюдавано някога от човечеството.

Малко преди полунощ – напоследък всички почти не спяха – Брадли стоеше на хеликоптерната площадка на „Иксplorър“ и съзерцаваше падащите над северното небе огромни завеси от рубинени и изумрудени отблясъци. Не беше член на екипажа; ако шкиперът или някой друг имаше нужда от помощта му, винаги можеше да го потърси. По време на аварии хората не обичаха някой – колкото и добронамерен или висококвалифициран да беше – да стои зад тях и да ги гледа в ръцете.

Повикването дойде не от мостика, а от Центъра на операциите:

– Джейсън? Операции. Имаме проблем. Дж. Младши отказва да разпознае сигнала ни за отзоваване.

Брадли прие информацията със смесени чувства. Първото беше

загриженост от загубата на едно от най-обещаващите и скъпи съоръжения на лабораторията. След това изникна неизбежният въпрос „Какво ли може да се е случило?“, последван от „Какво може да се направи?“

Но имаше и още нещо. Джейсън Младши представляваше огромна инвестиция на човешки потенциал, време, мисъл, усилия, дори чувства. Спомни си всички шеги за правото на бащинство над робота; в тях имаше известна доза истина. И все пак в създаването на един истински син (какво ли се беше случило с онзи от плът и кръв?) се влагаше много по-малко енергия.

По дяволите, помисли си Брамбли, та това е само машина! Можеше да се построи отново; всички програми и чертежи бяха запазени. Единствената истинска загуба би била информацията, събрана по време на тази мисия.

Не, ще загубят много повече. Съществуваше възможност да се спре целият проект; разработването на Дж. Младши бе надхвърлило отдавна бюджета на МОМД. В най-добрия случай проектът НЕПТУН щеше да бъде отложен за няколко години, може би дори след смъртта на Цвикер. Ученият беше един стар проклетник, но Джейсън го обичаше и му се възхищаваше. Загубата на Дж. Младши щеше да разбие сърцето му...

Забързан към Центъра на операциите, Брамбли получаваше и анализираще данните, постъпили в комуникатора на китката му.

– Сигурни ли сте, че Младшия функционира нормално?

– Да... връзката е отлична, последният отчет за работата му преди петнадесет минути сочи, че всички системи са в ред. Но отказва да отговори на сигнала за отзоваване.

– По дяволите. В лабораторията се кълнях, че този алгоритъм е поправен. Продължавайте да опитвате. Усилете мощността на сигнала до възможния максимум. Какви са последните данни за земетресението?

– Лоши. Вулканът Монт-Пеле тътне, евакуират Мартиника. Отвсякъде постъпват предупреждения за цунами.

– А по-точно за Големите плитчини? Има ли признаци за започналата подводна лавина?

– Сеизмографите играят като луди – вече никой не знае какво точно става. Чакай за момент да видя сводката. Да, ето нещо ново. Мрежата на Службата за борба с подводниците към военния флот – не знаех, че още съществува! – се е разпаднала. Както и всички кабели в Атлантика – точно както през 29-а година. Да, идва насам.

– Колко време остава, докато ни стигне?

– Ако дотогава не си изпусне парата, около три часа. Дори четири.

Достатъчно време, помисли си Брадли. Знаеше точно какво трябва да направи. Свърза се с дежурния на палубата:

– Подгответе Дълбокия Джип. Слизам долу.

Това наистина ми харесва, казваше си Брадли. За пръв път имам желязна причина да отида с Дълбокия Джип до останките, без да ми се налага да подавам молба в три екземпляра по каналния ред. По-късно ще имам достатъчно време да оформя всички документи или да попълня електронната паметна записка...

За да се ускори потапянето, Дълбокия Джип бе натоварен с тежести; сега не му беше времето да се грижат за замърсяването на дъното с изхвърлени баласта. Само двадесетина минути след като блестящото сияние бе избледняло във водите над него, Брадли видя първите фосфоресциращи отблясъци около носа на „Титаник“. Нямахше нужда от тези илюминации; знаеше отлично разположението, а корабът не беше неговата цел сега. Стана му приятно, че светлините са запалени в чест на неочакваното му посещение.

Джейсън Младши беше на около половин километър и вършеше работата си със скромна съсредоточеност и всеотдайност. Монотонният опознавателен сигнал „пинг... пинг-пинг“ звучеше на всеки десет секунди и търсещият хидролокатор лесно го откриваше.

Без особена надежда Брадли препредаде аварийния сигнал за отзоваване и продължи да го повтаря, докато се приближаваше се към отказващия да се подчинява робот. Не беше изненадан или разочарован от абсолютно никаква реакция от страна на робота. Няма защо да се тревожа, каза си. Имам още хиляди хитрости в торбата.

Приложи една от тях, когато между тях останаха десетина метра. Дълбокия Джип с лекота изпревари Младшия и препречи изчисления му с компютър път. Подобни подводни конфронтации се извършваха често, за да се изпитат алгоритмите на Младшия за избягване на препятствия – те поне работеха безотказно.

Джейсън Младши спря и прецени създалата се ситуация. От разстоянието, на което се намираше, Брадли долови дори с невъоръжено ухо подобния на пиколо звук, докато роботът сканираше препятствието пред себе си и се опитваше да го идентифицира.

Възползва се от случая и предаде сигнала за отзоваване отново; никакъв успех. Безсмислено беше да продължава; навярно повредата беше в софтуера.

Джейсън Младши се завъртя на 90 градуса наляво и продължи да се движи под прав ъгъл по курса си. Измина десет метра и поднови отново работата си, надявайки се, че е избегнал препятствието. Но Брадли вече го чакаше там.

Докато роботът обмисляше новото предизвикателство, Брадли опита нова хитрост. Включи звуковия предавател.

– Джейсън Младши, чуваш ли ме?

– Да – отговори бързо роботът.

– Познаваш ли кой съм?

– Да, господин Брадли.

(Дотук добре...)

– Имаш ли някакви проблеми?

– Не. Всички системи работят нормално.

– Изпратихме ти „Отзоваване“ – подпрограма 999. Получи ли сигнала?

– Не.

(Каквото и да твърдят авторите на научна фантастика, роботите никога не лъжат, освен ако не са програмирани за това. Надявам се никой не е изиграл на Дж. Младши този мръсен номер...)

– Изпращам ти сигнала сега. Повтарям: подчини се на Код 999. Потвърди.

– Потвърждавам.

– Сега го изпълни.

– Не разбирам командата.

(По дяволите, движим се в кръг. И можем да продължим така и в буквалния смисъл, докато се изчерпи захранването – или търпението и на двама ни.)

Докато Брадли обмисляше следващия си ход, „Иксplorър“ прекъсна диалога им:

– Брадли, за съжаление нямаме никакъв резултат до този момент. Но се получи съобщение за теб. От професора.

– Казвайте.

– Изпускаш фойерверките тук горе. Току-що стана... изригване е най-точната дума, на около 40 запад 50 север. Доста е дълбоко, за да причини някакви щети на платформата, за щастие, но гърмящият газ е тръгнал нагоре по милионите кубически метри стъквени топчета. И гори – чак тук се вижда блясъкът, да не говорим за сиянието над нас! Да беше видял снимките от спътника – сякаш целият Северен Атлантик гори!

– Убеден съм, че гледката е неопишуема. Но какво е съобщението от доктор Цвикер?

– Помоли да ти предадем, че Томи Голд е бил прав. Каза, че ти ще разбереш.

– Откровено казано в момента хич не ми е до доказването на научни теории. Колко ми остава, преди да тръгна нагоре?

Брадли не изпитваше тревога, а известно притеснение. Можеше да пусне оставащия баласт и да запали двигателите за няколко секунди, за да тръгне нагоре, дълго преди да го е застигнала някаква си подводна лавина. Но искаше да завърши успешно мисията си по причини, които сега вече бяха едновременно лични и професионални.

– По последни данни около час – може би малко повече. Имаш много време.

Един час беше напълно достатъчен; можеха да му стигнат дори пет минути.

– Джейсън Младши – обърна се към робота, – задавам ти нова програма. Команда 527.

Това беше командата за изключване на главното захранване, която щеше да остави да функционират единствено поддържащите системи. На Младшия не му оставаше нищо друго, освен да тръгне нагоре.

– Команда 527 приета.

Добре, това мина! Външните светлини на Дж. Младши проблеснаха и малките витла за контролиране на потапянето спряха да се въртят. За миг роботът като че ли замря. Дано не съм го пресилил, помисли си Брадли.

Малко след това светнаха прожекторите и витлата се завъртяха отново.

Дотук всичко вървеше по плана, но беше невъзможно човек да помни всичко за такава сложна система, каквато беше Дж. Младши. Брадли беше забравил една малка подробност. Някои команди работеха само в лабораторията; по време на операции действието им се анулираше автоматично. Предишното отменяне бе автоматично отменено.

Оставаше една-единствена възможност. След като не можеше да успее с добро, налагаше се да използва груба сила. Дълбокия Джип беше много го по-силен от Дж. Младши, който във всеки случай нямаше дори крайници, с които да се отбранява. Всяка схватка между двамата щеше да бъде гарантирана победа за единия от тях.

Но и недостойна същевременно. Винаги можеше да се измисли нещо по-добро.

Брадли обърна Дълбокия Джип, така че да не препречва повече пътя на Младшия. Роботът прецени новата ситуация за няколко секунди, после отново се зае търпеливо с работата си. Възхитителна беше всеотдайността му, но понякога май прекаляваше. Дали беше вярно, че археолозите са открили римски страж на своя пост в Помпей, затрупан от пепелта на Везувий, тъй като центурионът не дошъл навреме да го освободи от наряд? Като че ли тъкмо това щеше да се случи и с Дж. Младши.

– Съжалявам – промърмори Брадли, когато се изравни с нищо не подозиращата машина.

Тласна манипулатора на Дълбокия Джип в бронята и във всички посоки се разлетяха парчета метал. Помощните перки завъртяха Джейсън Младши в полукръг, после бавно спряха.

Изходът беше един, но роботът не престана да спори с човека.

Непрекъснатият сигнал премина в тревожно пиукане, което означаваше „Елате да ме приберете!“

Подобно на бомбардировач, който пуска товара си, Джейсън Младши хвърли железните тежести, които го държаха на дъното и започна бързо да се издига.

– Младшия тръгна най-сетне – съобщи Брадли на „Иксplorър“ – Ще е при вас след около двадесет минути.

Роботът отиваше в сигурни ръце. Половин дузина системи щяха да го засекаат при излизането над водата и да го приберат на кораба, преди да се е завърнал Дълбокия Джип.

– Мисля, че разбираш – промълви Брадли, докато Джейсън Младши чезнеше във водното небе над него, – че това наскърби повече мен, отколкото теб самия.

40. Инспекция

Джейсън Брадли тъкмо се канеше да хвърли баласта си и да последва Дж. Младши нагоре към повърхността, когато от „Иксplorър“ му се обади отново:

– Чудесна работа, Джейсън! Следваме изкачването на Младшия. Гумените лодки вече го очакват, но ти не изхвърляй още тежестите си. От „Нипон-Гърнър.“ те молят да им свършиш една работа – няма да ти отнеме повече от пет минути.

– Имам ли толкова време?

– Разбира се, иначе как бихме те карали да стоиш там долу. Остават

повече от 40 минути, преди това нещо да удари – тук, на екраните ни прилича на въздушен фронт. Ще те предупредим, ако междуременно обстановката се измени.

Брадли светкавично прецени ситуацията. Дълбокия Джип можеше да стигне площадката на „Нипон-Търнър“ за около пет минути. Искаше му се да погледне „Титаник“ за последен път – и двете части, ако е възможно. Не съществуваше почти никакъв риск; дори ако предвижданията се окажеха напълно погрешни, оставаха му още няколко минути да стигне на хиляда метра нагоре, преди долу да връхлети стихията.

– Какво искат да направя? – запита, като завъртя Дълбокия Джип и обвитата в лед кърма застана пряко пред хидролокатора му.

– „Мори“ има проблеми със захранващите си кабели – не може да ги изтегли нагоре. Навярно са се заплели някъде. Би ли проверил какво става?

– Дадено.

Молбата беше разумна, още повече, че двамата с Дълбокия Джип бяха точно там. Масивните проводници, пренесли огромните си амperi до кърмата, струваха милиони долари. Нищо чудно, че подводниците не искаха да си тръгнат без тях. Реши, че „Петър Велики“ е успял да се справи.

Единствено мощните прожектори на Дълбокия Джип осветяваха призрачната ледена планина, все още прикована към дъното и очакваща момента на освобождението си, което вече можеше да не настъпи. Придвижвайки се предпазливо, за да избегне жиците, които свързваха ледения блок и балоните с гърмящ газ, той заобиколи огромната маса и стигна до двойката дебели силови кабели, простиращи се до подводницата над него.

– Не виждам нищо нередно – каза. – Да опитат да дръпнат здраво още веднъж.

Само след секунди огромните кабели завибрираха величествено, подобно на струните на някакъв гигантски музикален инструмент. На Брадли му се стори, че усеща инфразвуковите вълни, които излъчваха.

Но кабелите останаха предизвикателно опънати.

– Съжалявам – обади се отново Брадли горе, – нищо не мога да направя. Може би ударната вълна е блокирала механизма за освобождаване.

– Такова е мнението и тук горе. Добре, благодарим ти. По-добре вече се връщай у дома – имаш още много време, но по последни данни половин милиард тона кал се е запътила точно към теб. Казват, че гледката

прилича на Мисисипи при разлив.

– След колко време ще е тук?

– След двадесет, не – петнадесет минути.

Ех, как искам да зърна и носа, помисли мечтателно Брадли, но да не подлагам на изпитание късмета си. Дори и да пропусна шанса да бъда последният човек, който е виждал „Титаник“.

С нежелание изхвърли баласт № 1 и Дълбокия Джип започна да се издига. Отправи последен поглед към огромното, обвито в лед скеле. След това се съсредоточи върху двойката кабели, които проблясваха на предните светлини на Дълбокия Джип. И както веригата на котвата на спасителната лодка придава увереност на аквалангиста, така и тези кабели създадоха на Брадли усещане за връзка със света над него.

Тъкмо се канеше да освободи и втората тежест и да ускори издигането си, когато нещата тръгнаха наопаки.

„Мори“ все още продължаваше с надежда да подръпва кабелите, опитвайки се да изтегли ценността от дъното на океана, когато нещо най-сетне поддаде. Но не това, което очакваше.

От противошоковия локатор прозвуча силен предупредителен сигнал; последва удар, който разтърси Дълбокия Джип, и Брадли увисна на предпазния колан. За миг зърна огромна бяла маса, която бавно премина край него и се отправи нагоре към повърхността.

Дълбокия Джип започна да потъва. Брадли хвърли и останалите два баласта.

Сякаш потъването почти спря. Но не съвсем: Дълбокия Джип се понесе съвсем бавно към дъното на океана.

Брадли постоя мълчаливо няколко минути. След това съвсем ненадейно за самия себе си започна да се смее. Все още не беше в непосредствена опасност, а положението беше наистина смешно.

– „Иксplorър“ – обади се горе. – Няма да повярвате, но току-що се блъснах в един айсберг.

41. Свободно издигане

Дори сега Брадли не смяташе, че е в истинска опасност; беше по-скоро ядосан, отколкото разтревожен. И все пак положението изглеждаше истински драматично. Беше заседнал на дъното, изгубил всякаква способност да изплува нагоре. Лекият удар от издигания се минияйсберг навярно бе отнесъл някои от плавателните модули. И като че ли

това не беше достатъчно, а най-голямата подводна лавина се бе насочила към него и се очакваше да се стовари върху му след десетина-петнадесет минути. Не можеше да не се усеща като герой от филм на Стивън Спилбърг.

(Първа стъпка: да проверя дали двигателната система на Дълбокия Джип може да ми осигури достатъчно изгласкване, за да се измъкна оттук...)

Подводницата леко помръдна и изхвърли облак кал, която изпълни водата наоколо със заслепителен облак отразена светлина. Дълбокия Джип се издигна на няколко метра, после отново потъна на дъното. Батериите му щяха да се изтощят много преди да успее да стигне до повърхността.

(Отвратително е. Няколко милиона ще отидат по дяволите, или най-малкото на дъното. Но може би ще успеем да спасим поне остатъците от Дълбокия Джип, когато всичко това свърши – както направихме с добрия стар „Алвин“ преди много години.)

Брадли посегна към превключвателя и махна защитния предпазител.

– Дълбокия Джип вика „Иксplorър“. Ще направя свободно издигане; докато се издигам, връзката ни ще прекъсне. Дръжте ме под око с радара. Стартирайте „хрътките“, може да се наложи да ме прибирате отнякъде.

Изчисленията бяха показали, а изпитанията потвърдили, че без допълнителните съоръжения капсулата на Дълбокия Джип може да извърши 40 бързи измервания, да се изхвърли над водата и да се приземи на палубата на всеки кораб наблизо. Или, разбира се, да се спотаи под водата, ако човек няма достатъчен късмет къде да се приземи.

– Готови сме, чакаме те, Джейсън. Късмет!

Той завъртя малкия червен ключ и светлините пробляснаха отново, докато силният ток преминаваше пред детонаторите.

Съществуват някои инженерни системи, които никога не може да бъдат щателно проверени, преди наистина да станат необходими. Дълбокия Джип беше отлично конструиран, но изпитанията на аварийния механизъм биха стрували по-голямата част от бюджета на МОМД.

Двойните експлозивни заряда отделиха животоспасяващата капсула със собствена подемна сила от останалата част точно както бе планирано.

Но, както често казваше Джейсън, морето винаги ще измисли нещо

друго. Титановата капсула беше достатъчно сериозно засегната; ударните вълни, макар и сравнително слаби, се престоиха и се срещнаха в една точка.

Беше твърде късно за страх или съжаление; в частицата от секундата, преди да експлодира капсулата, Джейсън Бродли имаше време за една-единствена мисъл: какво хубаво място да срещнеш смъртта си.

42. Вилата на залез слънце

Докато караше взетата под наем кола покрай сложно изплетените железни порти, красиво окастрените дървета и цветни лехи събудиха стари спомени. С голямо усилие на волята Доналд Крейг потисна нахлуващите мисли за замъка Конрой. Нямаше да го види никога вече; тази глава от живота му бе приключила безвъзвратно.

Изпитваше дълбока тъга и така щеше да бъде до края на дните му. И все пак се чувстваше свободен; още не е късно – как беше онази най-често грешно цитирана фраза от Милтън? – „да търся свежи гори и нови пасища“. Опитвам да се препрограмирам, мислеше си омърлушено Доналд. Да започна нова страница.

На няколко метра от елегантната сграда имаше малък паркинг. Доналд заключи колата и приближи входната врата. На нивото на очите, точно над бутона на звънеца и малкия микрофон, бе окачена чисто нова медна табелка. Въпреки че никъде не се виждаше дебнешото око на камера, Доналд не се съмняваше, че някой го наблюдава отвътре.

На един ред върху табелката с тлъсти букви бе написано:

Д-р Ивлин Церик, доктор по психиатрия

Доналд я погледа замислено няколко секунди, засмя се и посегна към звънеца. Но вратата го изпревари.

Щракна леко и се отвори широко; след това Ива каза с онзи пронизващ, но изпълнен със състрадание глас, който по-късно често щеше да му напомня за доктор Джафърджий:

– Добре дошли, господин Крейг. Всеки приятел на Джейсън е и мой приятел.

43. Заклинание

15 април 2012, 02.00 ч.

Беше страшно неподходящо време за информационните мрежи – твърде рано за Северна и Южна Америка и недостатъчно късно за вечерните европейски новини. Във всеки случай цялата история бе достигнала кулминацията си; вече малко хора проявяваха интерес към състезание, което бе така добре и истински загубено и от двата отбора.

Всяка година в продължение на един век американската брегова охрана хвърляше един венец на това място. Но тази стогодишнина беше особена: център на толкова много изгубени надежди и мечти и богатство.

„Глоумър Иксплорър“ беше обърнат по посока на вятъра, така че салонът на горната палуба осигуряваше на почетните гости защита от ледените северни пориви на вятъра. Все пак не беше толкова студено, както в онази ясна нощ преди сто години, когато Северният Атлантиск бе решил така съдбата на хиляди души.

Никой на борда не бе присъствал на последната церемония, когато „Иксплорър“ почел паметта на мъртвите, но мнозина навярно си спомняха някогашния таен ритуал от другата страна на света в един опръскай от кръв век, който сякаш принадлежеше към съвсем друга епоха. Човешката раса бе помъдряла малко, но оставаше още много време, преди да може да претендира с пълно право за цивилизованост.

Бавната част на Втората симфония от Елгар отзвуча в пълна тишина. Не можеше да има по-подходяща музика от това преднамерено сбогуване с Едуардианската епоха, сътворено по същото време, когато „Титаник“ е изразствал в доковете на Белфаст.

Всички очи бяха вперени във високия сивокос мъж, който вдигна венеца и го спусна леко през борда. Остана в мълчание дълго време; всички присъстващи на брулената от вятъра палуба споделяха чувствата му, но за някои преживяването беше особено мъчително. Те бяха с него на борда на „Кнор“, когато телевизионният монитор бе показал за първи път останките от „Титаник“ на 1 септември 1985 г. Сред тях беше и човекът, сватбената халка на чиято починала съпруга бе хвърлена в същите води преди четвърт век.

Този път „Титаник“ бе загубен завинаги за човечеството, което го бе замислило и построило; вече никога човешки поглед нямаше да съзре разпилените му останки.

Най-сетне много хора се освободиха от една фиксидея, която ги бе преследвала цял живот.

44. Дълбините на времето.

Звездата, някога наричана Слънце, се беше променила малко в сравнение с отдавна отминалите времена, когато човекът я е почитал като божество.

Две планети бяха унищожени безвъзвратно – едната преднамерено, другата по случайност, а пръстените на Сатурн бяха загубили голяма част от славата си. Но като цяло Слънчевата система беше останала почти незасегната от кратката интервенция на животинския вид, кръстосващ космическото пространство.

Наистина някои области все още носеха белезите на минали благоустройства. Кратерите на Марс бяха изродени в няколко плитки езера, но край екваториалния пояс все още съществуваха огромни гори от борви мутанти.

Венера, някога наричана Новият рай, се беше възвърнала към предишния ад. От Меркурий не остана нищо. Съкровищница на основните залежи от тежки метали в системата, планетата бе буквално изстъргана през хилядолетията звездно инженерство. Последните останки от ядрото ѝ – с неочакваната жила от единични магнитни полюси – бяха използвани за построяването на корабите от флотилията на Изхода.

А Плутоний, разбира се, остана погълнат от страховитата отчужденост, която най-добрите учени на човешката раса напразно се опитваха да проумеят дори когато летяха в търсене на по-сигурни планети. Не бе останала и следа от тази древна трагедия, когато Търсача падна към Земята, следвайки невидимата дияра.

Междувездната сонда, която Човека бе изпратил към сърцевината на Галактиката, бе проучила дузина звезди, преди сигналите ѝ да бъдат уловени от друга цивилизация. Търсача знаеше до точност няколко десетки светлинни години произхода на първобитната машина, чиято траектория следваше. Беше изследвал почти сто слънчеви системи и бе научил много. Планетата, към която приближаваше сега, беше малко по-различна от вече изследваните; нямаше причини за вълнение дори Търсача да беше способен на подобно чувство.

Радиоспектърът беше тих, като се изключи съскането и пукането на космическия фон. Не беше останало нищо от блещукащите мрежи, които покриваха нощните земи на повечето технически развити светове. Търсача не откри и химическите следи от индустриалното развитие, когато влезе в атмосферата на Земята.

Автоматично премина на стандартната програма за търсене. Тя се разложи на милиони съставки, които се пръснаха по лицето на планетата. Някои нямаше да се върнат никога, а просто щяха да изпращат информация. Но това беше без значение; Търсача винаги можеше да създаде други, за да ги подмени. Единствено основната му памет беше незаменима, макар че имаше поддържащи копия и от нейното съдържание, съхранени на сигурно място в трите посоки на нормалното пространство.

Земята бе обиколила Слънцето няколко пъти, преди Търсача да успее да събере цялата достъпна информация за напуснатата планета. Беше оскъдна; мегагодини от ветрове и дъждове бяха отнесли всичко от градовете на хората, а бавното движение на тектоничните пластове беше променило напълно всички предишни очертания на земя и вода. Континентите се бяха превърнали в океани; морските котловини бяха станали равнини, които от своя страна се бяха нагънали в планини...

...Сигналът за аномалия беше най-тихият в серията електронно сканиране, но веднага привлече внимание. Природата ненавиждаше правилните линии, правите ъгли, повторението на форми, освен на нивото на кристали и снежинки. Това нещо беше милиони пъти по-голямо; в сравнение с него Търсача приличаше на джудже. Би могло да е само творение на интелигентен разум.

Обектът лежеше в недрата на една планина, погребан от километри утаечни скали. Нужни бяха само няколко секунди за достигането и изравянето му без никаква повреда. Но узнаването на тайните му навярно щеше да отнеме месеци или дори години. Сканирането бе повторено при по-голяма разделителна способност. Сега стана ясно, че обектът е направен от желязна сплав от изключително прост тип. Никоя цивилизация, построила някога междузвездна сонда, не би използвала такива груби материали. Търсача почти изпита разочарование...

Но колкото и примитивен да беше обектът, досега не беше открит друг толкова голям и сложно направен артефакт. Може би в крайна сметка си заслужаваше реконструирането му.

Високоинтелигентните системи на Търсача мислиха върху проблема в продължение на много, много микросекунди, анализирайки възможните последици от това действие. Накрая Главният корелатор взе решение.

„Да започваме.“

Ползвани източници и благодарности

Съдбата на кораба на Негово Величество „Титаник“ ме е преследвала през целия ми живот, както ще бъде илюстрирано и от този откъс от „Хроники на странното и загадъчното от Артър Ч. Кларк“ (Колинс, 1987):

„Първият ми опит за научно-фантастичен разказ (за щастие отдавна унищожен) бе посветен на типичните катастрофи из космическите пътища, а именно сблъскването между интерпланетарен лайнер и огромен метеорит или малка комета, ако предпочитате. Заглавието ме изпълваше с гордост: «Космически айсберги», без изобщо да подозирам по онова време, че такива наистина съществуват. Винаги съм обичал разказите с изненадващ край. В последния ред разкрих името на разрушения космически кораб. Казваше се – нали познахте? – «Титаник».“

Повече от четири десетилетия по-късно се върнах отново към темата в „Имперска земя“ (1976), закарвайки останките от кораба в Ню Йорк за отпразнуването на 500-годишнината през 2276 година. Докато пишех книгата, разбира се, никой не знаеше, че корабът е разбит на две части.

Междувременно се запознах с ирландския филмов продуцент (и много повече) Бил Маккуити, на когото е посветена настоящата книга. След успеха на великолепия му „Нощ, която светът ще помни“ (1958) Бил беше решил да заснеме филм по моята книга „Падане на лунен прах“ от 1961 г. Организацията „Ранк“ обаче отказа да се занимава с фантазиите ни (човек на Луната, как пък не!) и проектът беше отхвърлен. Сега съм щастлив, че романът ще послужи за основа на телевизионен сериал от друг мой близък приятел Майкъл Дийкин. Ако искате да научите как успяхме да открием морета от прах на Луната, гледайте го.

Задължен съм също така на Бил Маккуити за предоставените ми снимки, чертежи и документи, особено на менюто, включено в глава 36 „Последният обед“. Разкошната книга на Бил „Ирландските градини“ (от Едуард Хайъмс; „Макдоналд“, Лондон, 1967) също послужи като източник на вдъхновението ми.

Приятно ми е да отбележа, че оператор на Бил беше Джефри Ънсуърт, който едно десетилетие по-късно засне „2001: Една космическа одисея“. Все още си спомням как Джефри се въртеше учуден край декора и повтаряше на абсолютно всеки срещнат: „От 40 години съм в този

бизнес, но току-що Стенли ме научи на нещо, което никога не съм знаел.“ Майкъл Кричтън ми напомни, че „Супермен“ е посветен на Джефри, който почина по време на снимките. Смъртта му бе огромна загуба за всички, които бяха работили с него.

Написването на този роман нямаше да бъде възможно, разбира се, без приноса на две класически и ненадминати книги, посветени на темата за „Титаник“ – „Нощ, която светът ще помни“ от Уолтър Лорд („Алън Лайн“, 1976) и „Откриването на «Титаник»“ от Робърт Болърд („Медисън Прес Букс“, 1987). Другите две книги, които намирам за особено ценни, са „продължението“ на Уолтър Лорд „Нощта продължава“ („Уилям Мороу“, 1986) и „Името му бе «Титаник»“ от Чарлз Пелерино („Ейвън“, 1990). Изключително съм благодарен и на Чарли (който се появява в глава 43) за огромното количество техническа информация относно „операциите по изваждането“ – начинание, към което и двамата се отнасяме със смесени чувства.

Книгата на Мартин Гарднър „Предсказано ли е потъването на «Титаник»“ („Прометиъс Букс“, 1986) препечатва изключителния роман на Морган Робертсън „Останките на «Титан»“ (1898), на който се позовава лорд Олдис в глава 9. Мартин привежда множество доказателства за проникателността на Робертсън; но така или иначе не бих винил никого, който смята, че е съществувала някаква обратна връзка от годината 1912...

Тъй като голяма част от събитията в настоящия роман са действителност – или престои да се сбъднат, – често ми се налагаше да цитирам имена на наши съвременници. Надявам се, че ще им е интересно да прочетат теоретичното ми екстраполиране в бъдещето на техните занимания.

„Синдромът на века“ (глава 4) вече тревожи немалко хора, макар че ще трябва да почакаме до датата 01.01.00 и да видим дали нещата стоят така зле, както съм предположил. Докато пишех книгата си, най-старият ми приятел д-р Чарлз Фаулър (познаваме се от 1942 г., макар че и на двамата не ни се вярва) ми изпрати една статия от „Босън Глоуб“, озаглавена „Компютърните системи имат проблеми с годината 2000“. Според нея всички професионалисти от бранша ще се пенсионират през 1999 г. Но има време, ще видим...

Този проблем, разбира се, няма да съществува през 2099. Дотогава компютрите ще се научат да се грижат сами за себе си подобно на Хомо сапиенс, ако той все още е на белия свят. Не съм си измислил мекотелото с невероятни размери от глава 12. Подробености (и снимки) на това

страховито чудовище може да се открият в „Загадъчният свят на Артър Ч. Кларк“ („Колинс“, 1980). *Octopus giganteus* е идентифициран за пръв път от ф. Дж. Уд и д-р Джоузеф Дженаро („Нечъръл Хистъри“, март 1971), които за щастие успях да заснема с камерата си за телевизионната поредица „Загадъчният свят“.

Полезните съвети за алергията, причинена от ухапването на октопод (или например какво да правим, ако открием мекотело в тоалетната), са цитирани по книгата на Жак-Ив Кусто и Филип Диол „Октоподът и сепията – представители на «мекия» разум“ („Касъл“, 1973).

И тук трябва да изтъкна нещо, което ме е озадачавало години наред. В тази своя книга Жак твърди, че неговите водолази никога не са били хапани от октоподи, макар че дори си играели с тях; Кусто дори отрича да е чувал някога за подобно нещо. И все пак... единственият път, когато аз самият хванах един екземпляр край източните брегове на Австралия, той ме ухапа! (вж. „Кораловият бряг“, „Харпър енд Роу“, 1956). Не съм в състояние да обясня това пълно нарушение на законите на вероятността.

Според списание „Омни“ задачата, описана в глава 13, е част от един гимназиален тест за интелигентност и единствено учениците с гениални заложби забелязали, че отговорът е грешен. Задачата учудва и мен, но скептиците могат да прекарат няколко минути с ножица и картон и да се убедят сами. Още по-невероятната история за Сриниваса Рамануджан, спомената *passim* в същата глава, може да се открие в класическата книга на Дж. Х. Харди „Извинението на един математик“ и още по-убедително – в т.1 на „Светът на математиката“ от Джеймс Нюман.

За блиц-курса по морски петролодобивни платформи трябва да благодаря на моя стар приятел от Шри Ланка Кътбърт Чарлз и колегите му Уолтър Джаксън и Дани Стивънс (всичките от „Браун & Рут Викърс“ Лимитид), както и на директора на техническата служба Брайън Редън. Те ме предупредиха (надявам се) от допускането на твърде много грешки и в никакъв случай не са отговорни за моите смели предвиждания за понатъшното развитие на тази дейност, сравнима с това, което ще правим в космическите пространства през следващия век. Извинявам се, че злоупотребих с тяхната любезност, като саботирах голяма част от делото им.

Пълната истина за Операция ДЖЕНИФЪР от 1974 г. така и не бе разкрита и навярно никога няма да бъде разкрита. За моя изненада нейният ръководител се оказа мой стар познат и аз съм му благодарен за уклончивите, но полезни отговори на моите досадни въпроси. Но в крайна

сметка бих предпочел да не зная прекалено много за събитията от онова далечно лято, така че не твърдя, че цитирам точни факти.

Докато пишех тази книга, с интерес открих друга литературна творба, цитираща „Глоумър Иксplorър“, макар и (за щастие) по съвсем друг повод: „Златният кораб“ от Томас Алън и Норман Полмар („Макмилън“, 1987).

Отправлям благодарност и към различните ми познати от ЦРУ и КГБ, които предпочетоха да останат анонимни.

Един „осведомител“, чиято самоличност с радост ще разкрия, е професор Уилям Ор от Геологическия факултет на университета в Орегън, първият ми приятел в пътуванията с плаващия лагер „Юнивърс“. Чертежите и документацията, които той ми предостави във връзка с „Глоумър Иксplorър“ (който сега крее в залива Суисън, Калифорния, между Валехо и Мартинес – може да се види от Шосе 680), ми бяха особено ценни.

Огромните подводни изригвания, описани в глава 33, са по данни на Дейвид Б.Пайър, Ърл Х. Доил и Майкъл Калуза в „Сайънс“, бр. 243, 27 януари 1989 г., с. 517–519 под заглавие „Свидетелства за утаечни изригвания от океанското дъно в района на Мексиканския залив“.

В деня, когато правех последните корекции в този ръкопис, научих, че петролните сонди могат да причинят силни земетресения. „Сайънс Нюз“ от 28 октомври 1989 г. цитира доклада на Пол Сигол от Американския център за геоложки проучвания, който защитава тезата си в броя на сп. „Геология“ от октомври 1989 г.

Сведението за неолитния гроб, цитиран в глава 34, може да бъде намерено в „Нейчър“, 276, 608, 1978.

Упомогащият доклад на Ралф Меркле за „Молекулното възстановяване на мозъка“ се появи за първи път в октомврийския брой на сп. „Крионика“ през 1989 г., издавано от ALCOR, 12327, Doherty St, Riverside, Ca., 92503, на които съм благодарен за изпратения ми сигнален брой.

Задължен съм също така на д-р Джон Мъни, един от многото ми приятели от болницата „Джон Хопкинс“ в Болтимор, за полезната дума „парафилия“ (глава 21).

Изказвам благодарност на Кумар Чити за информацията във връзка със Закона за Морската конвенция на ООН, ръководена години наред от починалия посланик Шърли Хамилтън Амарасинг. Наистина е жалко, че Шърли (от гостоприемството на чийто апартамент често се възползвах през 70-те години) не видя кулминацията на своите усилия. Той беше

човек с невероятна способност да убеждава другите и ако беше останал жив, може би щеше да предотврати недоразуменията между американските и английските представители.

Особено съм благодарен на моя сътрудник Джентри Лий (съавтора ми от „Люлка“ в трилогията „Рама“), защото подреди плановете си така, че успях да съсредоточа цялата своя енергия върху последната си книга.

Специални благодарности и на Навама и Сали Тамбая – да не говорим за Таша и Синди – за гостоприемството, факсовете и всичко...

И накрая – почит към скъпия ми приятел Реджиналд Рос, който наред с другата оказана ми помощ ме запозна с Рахманинов и Елгар и който почина на 91 годишна възраст, докато се пишеше тази книга.

Бележка за Манделбровото множество

Литературата за множеството на Манделброт, въведено за първи път в некомпютърния свят от А. К. Дюдни в статията му „Компютърни развлечения“ („Сайънтифик Америкън“, август 1985, с. 16–25), е вече огромна. Книгата на самия Манделброт „фрактална геометрия на природата“ (У. Х. Фрийман, 1982) е прекалено сложна и неразбираема дори за онези, които смятат, че имат някакви математически наклонности. И въпреки това голяма част от текста е информативна и увлекателна, така че си струва човек да я прегледа. Тя обаче съдържа съвсем кратки сведения за М-множеството, чието изучаване едва започваше през 1982 г.

„Красотата на фракталите“ (Х-О. Пейтген и П. Х. Рихтер, „Шпрингер Ферлаг“, 1986) беше първата книга, показала М-множеството в разкошни снимки на „Техниколор“, и съдържа чудесното (и на места доста забавно) есе на самия д-р Манделброт за неговия произход и откриването (измислянето?) му. Авторът описва по-късните превъплъщения на множеството в „Науката на фракталните образи“ (под редакцията на Х-О. Пейтген и Дитмар Саупе, „Шпрингер ферлаг“, 1988). И двете книги са предимно за тесни специалисти.

Много по-достъпни за широката – макар и с поспециални интереси – читателска публика е „Вселената на креслото“ („У. Х. Фриман“, 1988). Тя съдържа оригиналната статия от броя на „Сайънтифик Америкън“ от 1985 г. с осъвременена информация за софтуерните продукти за персонални компютри. Лично аз съм много доволен от програмата MandFXP от Cygnus Software, 1215 Davie St, P.O.Box 363, Vancouver BC, V6E 1N4, Канада, която активно използвам на своя компютър AMIGA 2000. По време на създаването на телевизионния документален филм „Господ, вселената и всичко останало“ за английския Канал 4 имах рядката възможност да покажа на Стивън Хокинг някои красиви „черни дупки“, които открих, докато разширявах обхвата на Множеството до размер, който би изпълнил орбитата на Марс. Друг разпространител на софтуеър за Множеството (за компютри „Макинтош“ и Ай Би Ем) е Sintar Software, 1001, 4th Ave., Suite 3200, Seattle, WA 98154.

Не е нужно да споменавам, че съществуват специални списания за любителите на Манделбровото множество, съдържащи съвети за оптимизирането на програмите, бележки от изследователи на далечни области на множеството и дори мостри от нов словесен жанр –

фракталлитература!

Несъмнено най-добрият начин за оценяване възможностите на множеството е чрез видеозаписи на образите му, обикновено придружавани от музика. Най-известна сред тези композиции е „Нищо друго освен увеличение на изображението“ от Art Matrix, P.O.Box 880, Ithaca, NY 14851. Хареса ми и „Фрактален балет“ (The Fractal Stuff Company, P.O.Box 5202, Spokane, WA 99205–5202).

Ако искаме да бъдем точни, „крайният запад“ на M -множеството е точно на -2 , а не на $-1,999\dots$ до безкрайност, както се твърди в глава 18. Но нима някой ще го направи на въпрос?

Не зная дали съществуват случаи на заболели от манделмания, но очаквам да получа такива съобщения след появяването на тази книга, като предварително отхвърлям всякаква отговорност за тях.

Приложение

Цветовете на безкрайността

През ноември 1989 г., когато получавах наградата за особени постижения, присъдена ми от Асоциацията на космическите изследователи в Рияд, Саудитска Арабия, имах възможността да се обърна към най-голямата събрала се на едно място аудитория от астронавти и космонавти. (Бяха повече от петдесет души, включително екипажът на „Аполо И“ – Бъз Олдрин и Майк Колинз, както и осъществилият първата „космическа разходка“ Алексей Леонов, който вече не изпитва неудобство от факта, че „2010: Одисея две“ е посветена едновременно на него и на Андрей Сахаров.) Реших да разширя кръгозора на слушателите си, като им представя нещо наистина огромно, и под председателството на астронавта принц Султан бин Салман бин Абдул Азиз изнесох една богато илюстрирана лекция, озаглавена „Цветовете на безкрайността – изследване на фракталната вселена“.

Страниците, които следват, са откъс от моята лекция; друга част от нея е публикувана в началото на глава 15. Съжалявам единствено, че не мога да я илюстрирам с разкошните 35-милиметрови диапозитиви и видеоматериали, които използвах в Рияд.

Днес всеки е запознат с графиките, особено с онази, изобразяваща времето по хоризонталната ос и цената на живота, която стремително се изкачва нагоре по вертикалната ос. Идеята, че всяка точка от една равнина може да бъде представена от две числа, обикновено записвани като x и y , днес е толкова очевиден, че е просто изненадващо как математическият свят е трябвало да чака до 1637 г., когато Декарт е установил този факт.

Ние все още преоткриваме последиците от тази очевидно проста идея и най-изумителната от тях вече навърши десет години. Тя се нарича множеството на Манделброт (оттук нататък М-множество), чиито превъплъщения скоро ще започнете да откривате навсякъде – в щампите на тъкани, тапети, линолеум, формите на бижута. Боя се, че скоро ще започнат да се появяват и върху екрана на телевизорите ви във всеки втори рекламен клип!

И все пак най-възбуждащата черта на М-множеството е неговата

простота. За разлика от почти всичко останало в съвременната математика, всеки ученик може да разбере как се образува. Създаването му не включва нищо по сложно от обикновено събиране и умножение; то дори не налага такива сложни действия като изваждане или – да пази Господ! – деление, да не говорим за по-екзотичните зверове от математическата менажерия.

Малко са хората от цивилизования свят, които не са се сблъскали с известната формула на Айнщайн $E = mc^2$ или които я смятат за безнадечно сложна за разбиране. Всъщност уравнението, определящо М-множеството съдържа, същия брой членове и прилича много на формулата на Айнщайн. Ето го:

$$Z = z^2 + v$$

Изобщо не е ужасяващо, нали? И все пак цялото време на съществуване на вселената не би ни стигнало за изследване на всичките му стойности.

Членовете z и v в уравнението на Манделброт са числа, за разлика от Айнщайновото уравнение, където са физически понятия като маса и енергия. Това са координатите, които определят местоположението на една точка, а уравнението управлява начина, по който тази точка се движи в координатната система.

Много прост аналог на всичко това можем да открием в детските книжки с празни страници, изпъстрени с числа и точки, при съединяването на които по подходящ начин се образуват най-неочаквани скрити картинки. Телевизионното изображение се получава чрез доста по-сложното приложение на същия принцип.

На теория всеки, който умее да събира и умножава, би могъл да начертае М-множеството с молив или писалка на милиметрова хартия. Но както ще видим по-късно, възникват известни практически трудности и по-специално тази, че продължителността на човешкия живот рядко надхвърля сто години. Ето защо множеството задължително се генерира от компютър и обикновено се изобразява на екрана на монитор.

Съществуват два възможни начина за определяне мястото на дадена точка в пространството. По-често срещаният използва познатата координатна система посоките запад, изток, север, юг или изобразяването на милиметрова хартия – x върху хоризонталната ос и y върху вертикалната. Но има още един начин – системата, използвана в радара, позната на мнозина в наши дни благодарение на киното. При нея местоположението на предмета се определя $/a/$ от разстоянието му спрямо дадена

отправна точка, и /б/ от неговата посока на движение. По една случайност това е естествената система, която човек използва автоматично и напълно несъзнателно при всяка игра с топка. Така той преценява разстояния и ъгли, като сам служи за отправна точка.

Опитайте се да си представите монитора на компютъра като екран на радар с една-единствена точка върху него, чиито движения ще проследят М-множеството. Но преди да включим нашия радар, бих искал да опростя още повече уравнението:

$$Z = z^2$$

За момент изхвърлих члена с. Сега трябва да дефинирам по-точно двете z.

Малкото z е първоначалното разположение на изображението. Z е окончателното разстояние спрямо отправната точка. Така, ако то е първоначално на разстояние 2 единици) по формулата Z ще бъде 4.

Няма защо да се вълнувате – сега идва една малка, но съществена промяна, която решава всичко:

$$Z \rightleftharpoons z^2$$

Двойната стрелка е знак за движение в двете посоки, показваща, че числата се променят взаимно непрекъснато. Този път не спираме при Z = 4; то вече е равно на ново z, което бързо ни дава нова стойност за Z = 16 и т.н. За нула време сме получили серията

256; 65 536; 4 294 967 296

и точката, тръгнала само на две единици от центъра, стремително се приближава към безкрайността с огромни, все повече увеличаващи се стъпки.

Този процес на повторение се нарича „итерация“. Прилича на куче, което гони собствената си опашка, но с тази разлика, че кучето не стига доникъде, докато математическата итерация може да ни заведе до много интересни места, както скоро ще се убедите сами.

Сега вече сме готови да включим нашия радар. Повечето екрани са разграфени на обхвати 10, 20... 100 км от центъра. Ще ни е нужен обхват със стойност 1. Не е нужно да определяме мерните единици, тъй като работим с чисти числа. Все едно е дали ще са сантиметри или светлинни години.

Да предположим, че първоначалното разположение на нашата точка е някъде върху кръга, очертаващ обхвата – ориентацията не е от значение. И така $z = 1$.

Тъй като 1 на квадрат е също едно, $Z = 1$. Точката може да се върти по кръга, на винаги ще остане върху него.

Сега да разгледаме случая, когато z е по-голямо от единица. Вече видяхме как стойностите бързо нарастват към безкрайност, ако z е равно на 2, но същото ще стане рано или късно дори ако е съвсем малко по-голямо от 1, да речем 1,00000000000000000001. Сега вижте какво става:

При първото повдигане на квадрат Z става

1,00000000000000000002,

тогава

1,00000000000000000004

1,00000000000000000008

1,00000000000000000016

1,00000000000000000032

и т.н. на стотици страници разпечатка. Практически стойността е все още точно 1. Точката не се е помръднала видимо наляво и надясно от единицата. Тя все още е разположена върху кръга.

Но нулите бавно намаляват, а цифрите продължават неумолимо своя ход наляво към единицата. Съвсем неочаквано се появяват цифри на четвърто, трето, второ, първо място след десетичната точка и всички те буквално експлодират, както сочи следният пример:

1,001 1,002 1,004 1,008 1,016 1,032

1,066 1,136 1,292 1,668 2,783 7,745

59,987 3598,467 12948970

167675700000000

28115140000000000000000000000000

(Тук се претоварва и най-мощният компютър) От дясната страна на единицата може да има милион и дори милиард нули, но резултатът ще бъде един и същ. Рано или късно цифрите ще пропълзят до десетичната точка и тогава Z ще поеме пътя си към безкрайността.

Сега да разгледаме другия случай. Да приемем, че z е съвсем малко по-малко от 1, да речем нещо като

0,99999999999999999999

Както и преди, не се случва нищо особено, докато продължаваме по серията, освен че числата най-вдясно стават все по-малки. Но след

няколко хиляди или милион итерации – истинска катастрофа! Z внезапно се свива до едно нищо, разтваряйки се в безкрайни редици от нули...

Проверете го на собствения си компютър. Може да борави само с 12 знака? Добре, тогава го приемете на доверие: колкото пъти се опита да повдигнете това число на квадрат, отговорът ще е един и същ...

Резултатите от тази малка „програма“ може да бъдат обобщени в три закона, които са толкова очевидни, че не си струва изобщо да ги формулираме. Но никоя математическа истина не е тривиална и след няколко допълнителни стъпки напред тези закони ще ни отведат в една изумително красива вселена.

Ето трите закона на Програмата за повдигане на квадрат:

1. Ако първоначалното число z е равно на 1, резултатът остава винаги 1.
2. Ако първоначалното число z е по-голямо от 1, резултатът клони към безкрайност.
3. Ако първоначалното число z е по-малко от 1, резултатът клони към 0.

Кръгът с радиус 1 е нещо като периметър или ако ви харесва повече – ограда, която разделя равнината на две отделни територии. Числата извън нея, подчиняващи се на закона за повдигане на квадрат, са свободни да полетят към безкрайността; числата вътре в тази област са своеобразни пленници, обречени на унищожение, т.е. да се превърнат в 0.

Тук някой може да каже: „Досега говорихте само за разположение спрямо отправната точка. За да фиксираме точно положението на нашата точка, трябва да ни дадете и ориентацията.“

Съвсем правилна забележка. За щастие в този процес на селекция, при това разделяне на стойностите на z в две отделни групи, ориентацията е без значение; същото се отнася и за всички посоки в радиус g . В нашия прост случай – да го наречем K -множество – можем да ги пренебрегнем. Когато стигнем до по-сложния случай на M -множеството, където ориентацията е от особено важно значение, ще приложим един чудесен математически трик, който ще ни помогне. Ще въведем използването на сложни или имагинерни числа (които в действителност изобщо не са сложни и още по-малко имагинерни). Но засега те не са ни нужни и ви обещавам да не ги споменавам отново.

K -множеството лежи в очертанията на една равнина с граница кръгът, който я обгражда. Този кръг е една непрекъсната крива, лишена от всякаква плътност. Дори да я разглеждате под електронен микроскоп, тя ще изглежда винаги по един и същи начин. Можете да разширите K -

множеството до размерите на вселената, неговата граница ще си остане с нулева плътност. Освен това в нея няма никакви пробиви; тя е абсолютно непроницаема бариера, разделяща завинаги стойностите на z по-малки от 1 и онези, по-големи от 1.

Сега най-сетне сме готови да се заемем с M -множеството, където всичките досегашни съвсем очевидни идеи се обръщат с главата наопаки. И така: затегнете наопаки...

През 70-те години, френският математик Беноа Манделброт, работещ в Харвард и „Ай Би Ем“, започна да изследва уравнението, което го направи световноизвестен и което сега ще изпиша в динамичния му вид:

$$Z \Leftarrow Z^2 + c$$

Единствената разлика между него и уравнението, което използвахме за образуване на K -множеството, е членът c . Сега той, а не z е отплавната точка за съставянето на новата карта на стойностите. При първата серия z ще бъде равно на 0.

На пръв поглед промяната е незначителна, но никой не може да си представи новата вселена, която ще ни разкрие тя. Самият Манделброт не е имал и най-малката представа за евентуалния резултат до пролетта на 1980 г., когато компютърът му започнал да отпечатва някакви неясни очертания.

Новото уравнение задава и отговаря на същия въпрос, както и преди: каква форма има очертаната територия, в която сме задали стойностите си? За K -множеството тя беше кръг с радиус 1. Да видим сега какво ще стане, когато започнем с тази стойност в M -уравнението. Всеки е в състояние да извърши действията наум поне за първите няколко стъпки. А след няколко десетки серии дори един суперкомпютърът ще се поизпоти.

Като начало: $z = 0$, $c = 1$. Така $Z = 1$

Първа стъпка: $Z = 1^2 + 1 = 2$

Втора стъпка: $Z = 2^2 + 1 = 5$

Трета стъпка: $Z = 5^2 + 1 = 26$

Четвърта стъпка: $Z = 26^2 + 1 \dots$ и т.н.

Веднъж зададох на моя компютър по-високи стойности на отделните членове на уравнението (поради ограничените ми способности на програмист) и той даде само две нови стойности, преди да започне да закръгля:

1, 2, 5, 26, 677, 458 330,
21 006 640 000
4 412 789 000 000 000 000

И тук се отказа, защото не повярва, че може да съществуват числа с повече от 38 знака.

Според мен дори първите два или три резултата са съвсем достатъчни, за да покажат, че М-множеството има съвсем различна форма в сравнение с идеално кръглото К-множество. Точката 1 е в К-множество; в действителност тя определя границата му. Една точка на същото разстояние може да бъде извън границите на М-множеството.

Забележете, че употребих „може“, а не „трябва“. Всичко зависи от първоначалната посока, от ориентацията, от отправната точка, която досега можехме да игнорираме, тъй като не оказваше никакво влияние на нашето съвсем симетрично К-множество. Излиза, че М-множеството е симетрично единствено около абцисата, хоризонталната ос.

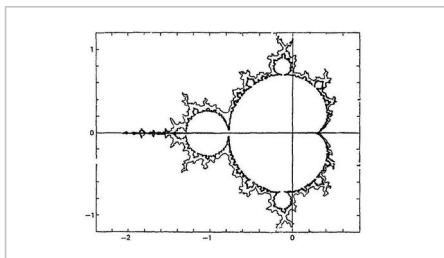
Човек може да се досети за това от природата на уравнението. Но никой не би могъл по интуиция да отгатне действителния му вид: ако някой ми беше задал този въпрос в дните преди Манделброт, навярно бих отговорил напосоки: „Нещо като елипса, сплесната по ординатата.“ Вероятно (макар че силно се съмнявам) бих направил някакво вярно предположение, че ще бъде малко отместена наляво, или към минуса.

Тук бих искал да проведа един мислен експеримент с вас. Тъй като М-множеството изобщо не подлежи на описание, ето моят опит да ви го представя пообразно:

Представете си, че гледате отгоре една доста тлъста костенурка, плуваща на запад. Костенурката е някаква странна кръстоска с рибамеч, така че има тесен заострен шип, който стърчи далеч пред нея. Целият периметър на черупката ѝ е богато украсен със странни морски образувания – или с малки костенурчета с най-различни размери, по които растат по-малки водорасли...

Опитайте се да намерите подобно описание в който и да е учебник по математика. И ако мислите, че ще ви стане по-ясно, стига наистина

да видите това чудовище, опитайте се да си го представите. (Подозирам, че светът на насекомите е в състояние да ни предложи и по-добри анализи; възможно е да съществува Манделбровтов бръмбар дълбоко в горите на Бразилия. Жалко е, че надали някога ще узнаем със сигурност това.)

Ето първото грубо приближение, изчистено от детайлите, точно както езерото Манделброт в замъка Конрой (глава 18).

Забележете преди всичко, че – както вече отбелязах – то се е преместило наляво (или на запад, ако ви харесва повече) на K -множеството, което, разбира се, се простира от $+1$ до -1 по оста x . M -множеството достига само до $0,25$ вдясно по оста, макар че нагоре и надолу по оста се издува до малко над $0,4$.

Наляво фигурата се простира до $-1,4$, а след това се трансформира в странна пика – или антена, която достига до -2 . Колкото до M -множество, отвъд тази точка няма нищо; това е „рѣбъг“ на вселената. Любителите на Манделброт я наричат „крайния запад“ и ще видите какво става, когато с стане равно на -2 . Z не се превръща в нула, но и не отива към безкрайност, така че точката принадлежи към Множеството. Но ако направите с съвсем малко по-голямо, да кажем $-2,00000\dots000001$, преди да се усетите, пресичате Плутон и се насочвате към Квазерния запад.

Сега стигаме до най-съществената разлика между двете множества. Границата на K -множеството е чиста, обикновена крива линия. Границата на M -множеството е, да го кажем най-просто, нащърбена. До каква степен е нащърбена ще разберете, когато започнем да навлизаме по-дълбоко в него; едва тогава ще можете да видите невероятните флора и фауна, които процъфтяват в тази оспорвана територия.

Границата – човек може да я нарече така – на M -множеството не е линия; тя е нещо, което Евклид не би могъл да си представи изобщо и за което не съществува дума във всекидневния език. Манделброт, който

притежава потресаващи познания по английски, е преровил речника за подходящи съществителни, определящи образите. Ето няколко примера: пени, плесени, паяжини, мрежи. Той сам е „изковал“ техническия термин „фрактал“ и сега прави всичко възможно да попречи на който и да било да го определи по-точно.

Компютрите могат лесно да направят „моментни снимки“ на Множеството при всякакво увеличение и черно-белите такива снимки са привлекателни. Но с един прост трик всички те могат да бъдат оцветени и да се превърнат в предмети с удивителна, дори нереална красота.

Оригиналното уравнение е свързано с цветовете почти толкова, колкото и „Елементи на геометрията“ на Евклид. Но ако зададем на компютъра да оцвети някоя област в съответствие със стъпките, през които е преминало z , преди да реши дали принадлежи към Множеството, резултатите са направо страхотни.

Макар и произволни, цветовете не са безсмислени. Техният точен аналог може да се открие в картографията. Припомнете си контурите на релефните карти, които обозначават височината над морското равнище. Разстоянията между тях са оцветени така, че окото по-лесно да обхване информацията, която те съдържат. Същото се отнася и до океанографските карти колкото е по-дълбок океанът, толкова по-тъмен е синият цвят. Картографите могат да зададат какъвто цвят им хареса и се ръководят колкото от географски, толкова и от естетически съображения.

Тук е абсолютно същото, но с тази разлика, че цветовете се задават автоматично от скоростта, с която се извършват изчисленията; няма да навлизам в подробности. Все още не съм установил кой гений пръв го е открил – може би самият мосю М., – но като цяло образите са фантастични художествени творби. Само да ги видите, когато се раздвижат...

И тук е времето за една от многото странни мисли, които поражда М-множеството. По принцип то е можело да бъде открито още когато човешката раса се е научила да брои. Но на практика създаването на дори най-умаления образ може да изиска милиарди изчисления, така че необходимостта от мощни компютри е неизбежна. Без тях филми като „Нищо друго освен увеличение на изображението“ на „Арт Матрикс“ биха били невъзможни. Представете си как цялото население на планетата трябва да смята дни и нощи наред, без да прави грешки, и да умножава милиарди стозначни числа...

Започнах с това, че Манделбрововото множество е най-невероятното събитие в историята на човечеството. Кой би си представил, че толкова абсурдно просто уравнение би могло да създаде толкова безкрайни

и неземни – в буквалния смисъл – образи?

Доколкото се опитам да обясня, Множеството на Манделброт представлява една карта. Всички сме чели онези истории за карти, които разкриват мястото, където е заровено съкровище.

Но в нашия случай съкровището е самата карта!

Коломбо, Шри Ланка, 28 февруари 1990

КРАЙ

© 1990 Артър Кларк
© 1994 Анни Джелепова, превод от английски

Arthur Clarke
The Ghost from the Grand Banks, 1990

Сканиране: Светослав Иванов, 2008
Редакция: Rebu, Светослав Иванов, 2008

Публикация:

Артър Кларк. Призракът от големите плитчини
Първо издание

Преводач: Анни Джелепова
Редактор: София Бранц
Коректор: Красимира Петрова
Формат: 84/108/32
Зебра 2001, София, 1994
с/о НиКа, София
ISBN 954-8461-01-3

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5472>]